S. VINCENTII LIRINENSIS
COMMONITORIUM,
TERTULLIANI AFRI
DE PRÆSCRIPTIONIBUS
adversùs HÆRETICOS;
INCERTI AUCTORIS
CATALOGUS HÆRETICORUM
Cum NOTIS, & OBSERVATIONIBUS.

ROMÆ: MDCCLXV.
EX TYPOGRAPHIA BARBIELLINIANA
SUPERIORUM PERMISSU.

Venales proſtant in Bibliotheca S. BENEDICTI
Ad Forum Paſquini.

*.

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO VIRO

P. NICOLAO SERDÁ

Sacræ Theologiæ Magiſtro, Philoſophiæ olim in Cerbarienſi Univerſitate Profeſſori,

AC PROVINCIALI BARCINONENSIS PROVINCIÆ,

Nunc

ADSISTENTI GENERALI

Ordin. Heremitar. S. AVGVSTINI

CAROLUS BARBIELLINI

Perpetuam Felicitatem.

QUOD jamdiu Tibi deſtinaveram, Cl. Vir, aureum S. VINCENTII Lirinenſis Commonitorium, tandem ad Te mitto cum TERTULLIANI Afri Libro de Præſcriptionibus contra Hæreticos, & INCERTI

Auctoris Catalogo Hæreticorum, quem nonnulli Tertulliano adſcribunt, ejuſdem nempè argumenti operibus. Non opus mihi heic munuſculum meum qualecumque eſt Tibi commendare, nec aliis quantum Tibi ſim devinctus exponere; Auctorum enim nomina, ſcriptorumque gravitas & utilitas nulla indigent laude exornari; debitum verò meum erga Te officium memorare, me ſumma tua religioſaque qua polles modeſtia non permittit, quæ mihi præconia virtuteſque tuas, pietatem, prudentiam, doctrinam occinere geſtienti, os obſtruit, & me ſilere compellit. Hoc unum Te monuiſſe volo, Cl. Vir, S. Vincentii Commonitorium me exhibere, quale emaculatum correctumque a Stephano Baluzio ad duorum Codicum Regiæ Bibliothecæ Pariſienſis fidem publicæ luci donatum eſt a D. Johanne Salinas Can. Reg. Lateranenſi, ſuiſque Notis & Obſervationibus illuſtratum: Tertullianei Libelli textum a Ven. Viro Joſepho Maria Thomaſio;

maſio, Catalogi verò a Nicolao Rigaltio mutuatum, & ab Amico quodam meo Adnotationibus, non ſanè multis, ſed nec contemnendis, refertum. Accipe igitur, Cl. Vir, qua ſoles humanitate hos veteres Scriptores, (quos eo etiam Tibi nomine nuncupo, quo cùm omni Eccleſiaſtica eruditione ſis pleniſſime inſtructus, boniſque ſtudiis initiatus, iis Hiſpanos Auguſtinienſes tuos imbuere maximopere ſatagis;) meque de tua clientela glorioſum amare, ac fovere perge. Datum Romæ V. Kalendas Septembres die B. P. Auguſtino ſacra An. MDCCLXV.

VETE-

VETERUM TESTIMONIA

D E

S. VINCENTIO

LIRINENSI,

ET EJUS OPERE.

S. Eucherius Episcopus Lugdunensis in Libr. Instructionum ad Salonium & Veranum.

QUum te illic (*in Lirinensi coenobio*) Beatissimi Hilarii tunc insulani tyronis, sed jam nunc Summi Pontificis doctrina formaret per omnes spiritualium rerum disciplinas; ad hoc etiam te consumantibus postea sanctis Viris Salviano atque Vincentio, eloquio pariter scientiaque præeminentibus.

Idem in Epist. de Laude Eremi ad Hilarium.

HÆc (*Lerina*) habuit reverendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Beniamin Lupum retulit. Hæc habuit germanum ejus Vincentium, interno gemmam splendore perspicuam.

Gennadius Massiliensis in Catalogo Virorum Illustrium cap. 64.

VIncentius natione Gallus, apud Monasterium Lirinensis insulæ presbyter, vir in Scripturis sanctis doctus, & notitia Ecclesiasticorum dogmatum sufficienter instructus, composuit ad evitanda hæretico-

ticorum collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem, quam absconso nomine suo attitulavit Peregrini adversus hæreticos: cujus operis quia secundi libri maximam in schedulis partem a quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, & uno in libro edidit. Moritur Theodosio & Valentiniano regnantibus.

Gennadium exscripsere Honorius presbyter Augustodunensis in Libel. de Ecclesiæ luminaribus, Petrus de Natalibus, aliique.

Martyrologium Romanum die 24. Maji.

IN Monasterio Lirinensi Sancti Vincentii presbyteri sanctitate & doctrina conspicui.

Ado in Chronicis ann. 425. ætatis sextæ.

VIncentius quoque natione Gallus apud Lirinensem Insulam presbyter satis in divinis Scripturis eruditus moritur.

Joannes Trithemius de Scriptoribus Ecclesiasticis.

VIncentius Monachus, & presbyter Monasterii Lirinensis Insulæ, natione Gallus, vir in divinis Scripturis eruditissimus, & sæcularium literarum non ignarus, vita & moribus clarus. Exstat ejus insigne opus, quod sub Peregrini nomine composuit a veteribus doctoribus percelebre laudatum de erroribus & collegiis hæreticorum fugiendis contra omnes hæreticos libros duos. Alia quoque nonnulla scripsisse legitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit Theodosio & Valentiniano regnantibus anno 425. ætatis sextæ.

Sixtus

Sixtus Senensis lib. VI. *Bibl. Sanctæ annot.* 104.

SEd quam miserè infelices isti fallantur, luculentissimè demonstravit Sanctissimus, atque inter Patres qui ante mille ac ducentos fere annos floruerunt, doctissimus, ac disertissimus Vincentius Lirinensis, edito Libello verè aureo, quem omnes Catholicæ pietatis amatores assidua versare manu deberent, ceu enchiridion, sive militarem pugiunculum adversùm prophanas omnium hæresum novationes.

JOANNES MABILLONIUS

In Tractatu de Studiis Monasticis par. 2. *cap.* 6.

CLarissimus vir Dominus Franciscus Pitœus P. Sirmundo testatum reliquit, se Catholicæ Religioni nomen dedisse præsertim ex lectione Vincentii Lirinensis, quum adhuc Genevæ & Heydelbergæ moraretur; solitusque erat reliquis Protestantibus præfatum objicere opusculum, ut propriæ revincerentur cœcitatis. *Vide etiam Petri Pitoei vitam.*

S. VIN-

S. VINCENTII LIRINENSIS COMMONITORIUM.

Incipit Tractatus (a) PEREGRINI pro Catholicæ Fidei antiquitate, & universitate adversùs prophanas omnium novitates Hæreticorum.

DICENTE Scriptura, & monente: *Interroga patres tuos, & dicent tibi; seniores tuos, & adnuntiabunt tibi*: & item, *Verbis sapientium adcommoda aurem tuam*: & item. Deut. 32. Prov. 22.

 Fili

(a) Baluzius, & Joseph Antelmius ferunt hanc libri epigraphem legi in tribus Mss. Bibliothecæ Regiæ, ablatis voculis *natione Galli*, quæ in antiquioribus comparent editionibus. Suspicor cum Costerio à Lirinensi hunc titulum præfixum fuisse operi, *Commonitorium Peregrini adversùs hæreticos*; ut Tertullianus inscripsit aureum opus, à quo non pauca decerpsit Vincentius: *De Præscriptionibus adversùs hæreticos*. Favet opinioni Gennadius di-

Prov. 3. *Fili mi (a) hos sermones ne oblivíscaris; mea autem verba custodiat cor tuum* : videtur mihi minimo servorum Dei PEREGRINO, quod res non minime utilitatis Domino adjuvante futura sit, si ea quæ fideliter à Sanctis Patribus accepi, literis comprehendam, infirmitati certè propriæ pernecessaria; quippe quum adsit in promptu unde imbecillitas memoriæ meæ adsidua lectione reparetur. Ad quod me negotium non solum fructus operis, sed etiam consideratio temporis, & opportunitas loci adhortatur. Tempus propterea quod quum ab eo omnia humana rapiantur, & nos ex eo aliquid invicem rapere debemus, quod in vitam proficiat æternam; præsertim quum, & appropinquantis divini judicii terribilis quædam expe-

dicens *texuisse disputationem, quam absconso nomine attitulavit*, vel ut legit Corbejensis Codex *prætitulavit Peregrini adversum hæreticos*. Præsertim quia tractatus nomine ab antiquis intelliguntur non tam disputationes contra hæreticos, quam sermones ad populum habiti. Hinc noster cap.40. Commonitorii ait: *posuit tertio doctores, qui Tractatores nunc appellantur, eo quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur*. Nihil tamen immutare voluimus antiquis destituti Codicibus, præsertim quum talis titulus operis representet indolem.

(a) In vetusto Codice Regio scriptum est: *Fili meus serm.* In Recentiori verò, *Fili meos sermones*, Baluzius.

expectatio augeri efflagitet studia religionis, & novorum hæreticorum fraudulentia multum curæ, & attentionis indicat. Locus autem; quod urbium frequentiam turbasque vitantes, remotioris villulæ, & in ea secretum monasterii incolamus habitaculum; ubi absque magna distractione fieri possit illud quod canitur in Psalmo, *Vacate*, inquit, *&*
videte quoniam ego sum Deus. Sed & propo- Psalm. 45.
siti nostri ratio in id convenit. Quippe qui quum aliquandiu variis ac tristibus secularis militiæ turbinibus volveremur, tandem nos in portum religionis, cunctis semper fidissimum, Christo adspirante condidimus: ut ibi depositis vanitatis, ac superbiæ flatibus, Christianæ humilitatis sacrificio placantes Deum; non solum præsentis vitæ naufragia, sed etiam futuri seculi incendia vitare possimus. Sed jam in nomine Domini quod instat adgrediar: ut scilicet à majoribus tradita, & apud nos deposita scribam relatoris fide potiùs, quam auctoris præsumptione: hac tamen scribendi lege servata, ut nequaquam omnia, sed tantum necessaria quæque perstringam; neque id ornato, & exacto, sed facili communique sermone; ut pleraque significata potiùs, quam explicata videantur. Scribant ii lautè, & accuratè qui

ad hoc munus, vel ingenii fiducia vel officii ratione ducuntur: me verò sublevandæ recordationis, vel potiùs oblivionis meæ gratia, (a) Commonitorium mihimet parasse suffecerit, quod tamen paulatim, recolendo quæ didici, emendare & implere quotidie, Domino præstante, conabor. Atque hoc ipsum idcirco præmonui, ut si fortè elapsum nobis in manus Sanctorum devenerit, nihil in eo temerè reprehendant, quod adhuc videant promissa emendatione limandum.

Scripturæ addenda est Ecclesiae auctoritas, ut veritas à falsitate discernatur.

1. Sæpe igitur magno studio, & summa adtentione perquirens à quamplurimis sanctitate, & doctrina præstantibus viris, quonam modo possim certa quadam; & quasi generali ac regulari via, Catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere; hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: Quod sive ego, sive quis alius

(a) Vincentii tempestate in usu erat Commonitorii vox; tum ad significanda mandata legatis scripto data, ut à Theodosio Commonitorium Elpidio comiti datum Ephesum proficiscenti ad Synodum, & alterum à Zosimo Faustino consignatum, quum in Africam missus fuit. Frequentiùs tamen sumebatur pro lege à mandante præscripta, ut exsequatur, quod constat ex Epist. Innocentii Papæ pro Joanne Chrysostomo. Hic verò, ut rectè observat Baluzius in notis, significat scriptionis genus, cujusmodi sunt adversaria ad sublevandam memoriam.

alius vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, laqueosque vitare, & in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, deberet. Primo scilicet, Divinæ Legis Auctoritate; tum deinde Ecclesiæ Catholicæ Traditione.

2. Hic forsitan requirat aliquis: Quum sit perfectus Scripturarum canon, sibique ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt; sed ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur; ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Apollinaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Cælestius, aliter postremò Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris amfractus, ut Propheticæ, & Apostolicæ interpretationis linea secundum Ecclesiastici, & Catholici sensus normam dirigatur.

Magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est.

3. In ipsa item Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus quod *ubique*, quod *semper*, quod *ab omnibus* creditum est. Hoc est etenim verè proprieque Catholicum, (a) quæ ipsa vis nominis rationque declarat, quod omnia ferè universaliter

(a) Proprietate catholici nominis usi sunt Patres ad refellendos hæreticos, quoniam juxta Prophetarum vaticinia per Orbem diffundenda erat Ecclesia, & non coarctanda in angulum parvæ regionis, vel in Terræ particulam; alioquin ut rectè arguit Optatus lib. 2. de Schism. Donatist. num. 1. *Vbi erit proprietas Catholici nominis, quum inde dicta sit Catholica, quod sit rationabilis, & ubique diffusa*. Quod nomen quia honorificum, spemque salutis complectens, invident Hæretici nobis, conanturque eripere, ut olim Christiani nomen invidit Julianus Apostata. At Romanæ Ecclesiæ filiis convenire acutè ex ipsa hæreticorum mente demonstrat Augustinus lib. 1. Op. Imperfecti num. 75. *Athanasianos*, inquit, *vel Homousianos Ariani Catholicos vocant, non & alii hæretici. Vos autem non solum à Catholicis, sed etiam ab Hæreticis à vobis dissentientibus, & vobis similibus, Pelagiani vocamini: quemadmodum non tantum à Catholica, sed etiam ab hæresibus vocantur Ariani. Vos vero soli nos appellatis Traducianos, sicut illi Homousianos, sicut Donatistæ Macarianos, sicut Manichæi Pharisæos, & ceteri hæretici diversis nominibus. Nec mirum esse debet, quod novi hæretici, catholicis à quibus exeunt novum nomen imponant* (quod placuit etiam vanitati hæreticorum nostri ævi (*Hoc enim, & alii fecerunt, quando similiter exierunt*.

liter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet; si sequamur *Universitatem*, *Antiquitatem*, *Consensionem*. Sequemur autem *Universitatem* hoc modo; si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: *Antiquitatem* verò ita; si ab his sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos Majores ac Patres nostros celebrasse manifestum est: *Consensionem* quoque itidem; si in ipsa vetustate, omnium vel certè pene omnium Sacerdotum pariter & magistrorum definitiones sententiasque sectemur.

4. Quid igitur tunc faciet Christianus Catholicus, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universalis fidei communione præciderit? Quid utique nisi ut pestifero corruptoque membro sanitatem *universi* corporis anteponat? Quid si novella aliqua contagio non jam portiunculam tantum, sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur? Tunc item providebit ut *Antiquitati* inhæreat; quæ prorsum jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Quid si in ipsa *Vetustate*, duorum, aut trium hominum, vel certè civitatis unius, aut etiam provinciæ alicujus error deprehendatur? Tunc omnino curabit ut paucorum temeritati vel in-

ſcientiæ, ſi qua ſunt univerſaliter (a) antiquitus univerſalis Eccleſiæ decreta præponat. Quid ſi tale aliquid emergat ubi nihil hujuſmodi reperiatur? Tunc operam dabit ut conlatas inter ſe Majorum conſulat interrogetque ſententias; eorum dumtaxat qui diverſis licet temporibus & locis, in unius tamen Eccleſiæ catholicæ communione & fide permanentes, magiſtri probabiles exſtiterunt: & quidquid non unus aut duo tantum, ſed *omnes* pariter *uno eodemque conſenſu*, apertè, frequenter, perſeveranter tenuiſſe, ſcripſiſſe, docuiſſe cognoverit, id ſibi quoque intelligat abſque ulla dubitatione credendum. Sed ut planiora fiant quæ dicimus, exemplis ſingillatim inluſtranda ſunt, & paullo uberiùs exageranda; ne immodicæ brevitatis ſtudio, rerum pondera orationis celeritate rapiantur.

5. Tempore Donati, (b) à quo Donatiſtæ,

(a) Vetuſtus Codex Regius habet, *Univerſalis Concilii decreta*. Baluzius.

(b) Donatum Magnum hic intelligit Vincentius, à quo appellatos fuiſſe Donatiſtas in S. Poſſidii Vita pag. 56. luculento Optati teſtimonio probavimus; quem locum conſulat lector. Obſervare tamen oportet longa ætate poſt ſchiſma invectum appellatos fuiſſe ex Donati parte ejus ſectatores, quum primò dicerentur ex parte Majorini. Hinc in

stæ, quum (a) sese multa pars Africæ in erroris sui furias præcipitaret, quumque immemor nominis, religionis, professionis, unius hominis sacrilegam temeritatem Ecclesiæ Christi præponeret; tunc quicumque per Africam constituti, prophano schismate detestato, universis mundi Ecclesiis adsociati

in relatione Anulini Proconsulis ad Constantinum legitur: *Libellus Ecclesiæ Catholicæ criminum Cæciliani traditus à parte Majorini.* Similiter Augustinus dum de libello loquitur ait oblatum fuisse *à parte Majorini.* At quia circa ann. Ch. 370. jam dicebatur Donati pars; *quasi verè* inquit Optatus, *populum cum Deo divisisset, ut intrepidè suam diceret partem*: propterea iste S. Vir lib. 3. de Schism.. Donatist. num.3. disserens de libello, quem Constantino dederunt Capito, Nasucius, Dignus, & ceteri Episcopi, vocat eos *partis Donati*, & non Majorini, fortè substituendo notius nomen antiquo. At ingenuè nihilominus Optati lapsum fateri debemus:. quia ex tali libello infert Romæ à Melchiade, & Concilio ab eodem celebrato proscriptum fuisse Donatum Magnum; quum in Collatione concesserint Catholici Præsules damnatum esse Donatum à Casis Nigris. Vide Augustinum in Brev. Collat. diei tertiæ cap. 12. & 17. & in libr. Retract. cap. 21.

(a) Circa annum Chr. 370. Optato teste major erat numerus Catholicorum in Africa, quum lib. 2. n.1. Donatistis vix particulam concedat, dicens: *Ergo ut Ecclesia in particula Africæ, in angulo parvæ regionis, apud vos esse possit, apud nos in alia parte Africæ non erit?* At

ciati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria Catholicæ fidei salvi esse potuerunt: egregiam profectò relinquentes posteris formam, quemadmodum scilicet deinceps, bono more, unius aut certè paucorum vesaniæ, universorum sanitas anteferretur.

Arianæ perfidiæ exemplo demonstratur novelli dogmatis inductione quantum invehatur calamitatis.

6. Item, quando Arianorum venenum, non jam portiunculam quandam, sed pene orbem totum contaminaverat, adeo ut prope cunctis Latini sermonis Episcopis partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret; tunc quisquis verus Christi amator, &

At quarto labente seculo ac vergente longè plures erant Schismatici, ut refert Possidius in Augustini Vita cap. 7. dum ait: Per sanctum illum virum, *levare in Africa Ecclesia Catholica exorsa est caput, quæ .... rebaptizante Donati parte majorem multitudinem Afrorum, seducta & oppressa jacebat*. Suspicor ita crevisse factionem, quia intra unius seculi spatium vix unus, & alter, Optatus nempe, & Augustinus, inventi sunt, qui scriptis illorum aperirent fraudes, ac dolos, convincerentque insidias, quum interim Donatistæ *omnes per singula loca maledicis vocibus perstreperent*, ut loquitur Optatus lib. 1. num. 4. quibus ipse *ab aliqua occasione arrepta respondit*. Quo modo, inquit Optatus, *satisfiet, & desideriis aliquorum. Nam à multis sæpe desideratum est; ut ad eruendam veritatem, ab aliquibus defensoribus conflictus partium haberetur; & fieri potuit*.

& cultor exstitit, antiquam fidem novellæ perfidiæ præferendo, nulla contagii ipsius peste maculatus est. Cujus quidem temporis periculo satis superque monstratum est quantum invehatur calamitatis, novelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solùm parvæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum adfinitates, cognationes, amicitiæ, domus; verum etiam urbes, populi, provinciæ, nationes, universum postremò Romanum Imperium funditus concussum, & emotum est. Namque quum prophana ipsa Arianorum novitas, velut quædam Bellona aut Furia, capto primo omnium (a) Imperatore, cuncta deinde palatii culmina legibus novis subjugasset, nequaquam deinceps destitit universa miscere atque vexare, privata ac publica, sacra prophanaque omnia; nullum boni & veri gerere discrimen; sed quoscumque conlibuisset, tamquam de loco superiore percutere.

(a) Constantium intelligit, de quo acerrimè queritur Hilarius Pictavensis libro contra eumdem edito anno Chr. 360. At candidè fateri oportet quod Imperatorem prorsus excusat alter ejusdem meriti vir Gregorius Nazianzenus Invectiva 1. in Julianum eadem scribens tempestate; & de patratis acerbè incusat aulicos, totam in istos refundens invidiam.

tere. Tunc temeratæ Conjuges, (a) depullatæ Viduæ, prophanatæ Virgines, Monasteria (b) demolita, disturbati Clerici, verberati Levitæ, acti in exsilium Sacerdotes; opple-

(a) Ita antiquiores editiones, Duacensi excepta, quæ fert *depopulatæ*. Notum est viduis, virginibus, ac pænitentibus pullas impositas fuisse vestes. In Missali Francorum lib. 3. Liturgiæ Gallicanæ numer. XI. exstat benedictio vestimentorum Viduæ, quæ comparet etiam, in ordine Romano. Hinc Sanctus Asterius Amaseæ Hellesponti Metropolis Antistes in Oratione Sanctæ Euphemiæ, inquit numer. 3. *Adstat Virgo pulla veste, ac pallio philosophiam professa*. Et iterum num. 4. *casta virgo in pullis vestibus sedens sola, manus ambas extendit in cælum.* Floruit Asterius circa IV. secul. finem Arcadio Imperatore. Ut autem viduis Ariani detraxerunt pullas vestes, ita Donatistæ Sacratis Deo virginibus mitellas abstulerunt: *Detraxistis*, inquit Optatus lib. 6. n. 4. *non capitis ornamenta, sed bonæ voluntatis indicia. Jam consecratos Deo sparsistis immundis cineribus crines, jussistis etiam falsa aqua perfundi. Et utinam vel id quod tulistis, velociter reponeretis: protraxistis moras, ut retroacta in pristino habitu, aliquæ diutius remanerent, retractis signis, quibus se jamdudum contra petitores, & raptores muniverant. Qui quum viderent, præscriptionem sibi jam dudum oppositam, à vobis esse sublatam, de sponsis raptores effecti sunt: nec visus est unusquisque sibi peccasse, dum talem rapuit, qualem viderat, quando ut uxorem acciperet postulabat.*

(b) Cod. Reg. habet, *dilacerata Monasteria*. Baluzius.

oppleta sanctis ergastula, carceres, (a) metalla: quorum pars maxima, interdictis urbibus, protrusi atque extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti: contriti & tabefacti sunt. Atque hæc omnia numquid ullam aliam ob caussam, nisi utique dum pro cœlesti dogmate humanæ superstitiones introducuntur; dum bene fundata Antiquitas scelesta novitate subruitur; dum superiorum instituta violantur; dum rescinduntur scita Patrum; dum convelluntur definita Majorum, dum sese intra sacratæ atque incorruptæ Vetustatis castissimos limites, prophanæ ac novellæ curiositatis libido non continet?

7. Sed

(a) Lucifer Calaritanus in lib. quod moriendum pro Filio Dei Constantium culpat, quia *omnia metalla*, ut loquitur, *omniaque loca, exsilia vocari, quæ putabantur digna, nostro tuæ calliditati resistentium replesti numero: relegando insontes, fame, siti, nuditate vexando*. Quinimmo restauravit morem à Constantino abrogatum leg. 2. de pœn. Cod. Theod. ut *si quis in ludum fuerit, vel in metallum damnatus, m inimè in ejus facie scribatur .... quò facies, quæ ad similitudinem pulchritudinis cœlestis est figurata, minimè maculetur*, illud testante Hilario num. 5. & 11. libri contra eumdem: *querela famosa est*, ait, *jussos à te Episcopos non esse, quos condemnare nullus audebat, etiam nunc in ecclesiasticis frontibus scriptos metallicæ damnationis titulo recenseri*.

Fidem Martyrum denegare non licet.

7. Sed forsitan odio novitatis & amore Vetustatis hæc fingimus. Quisquis hoc æstimat, beato saltem credat Ambrosio, qui in secundo ad Imperatorem Gratianum libro, acerbitatem temporis ipse deplorans, ait: *Sed jam satis*, inquit, *Omnipotens Deus, nostro exitio nostroque sanguine Confessorum neces, exitia Sacerdotum, & nefas tantæ impietatis eluimus. Satis claruit eos qui violaverint fidem, tutos esse non posse.* Item in tertio ejusdem operis libro: *Servemus igitur*, inquit, *præcepta Majorum, nec hereditaria signacula ausi rudis temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum non Seniores, non Potestates, non Angeli, non Archangeli aperire ausi sunt: soli Christo explanandi ejus prærogativa servata est. Librum Sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, signatum à Confessoribus, & multorum jam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti* (a) *sunt, postea tamen damnata*

Lib. 2. de Fide ca. 16.

(a) Intelligit Ambrosius Episcopos Arimino lapsos anno Christi 359. quos fidem ejurare coegit Constantius die 10. Oct. ejusdem anni, dum paupertate, & ætate lassis Episcopis, reditum ad propria negat. Quæ tantorum malorum fuerit caussa Severus Sulpicius prodit lib. 2. hist. sacræ c. 41. differens de legatis ad Imperatorem missis: *Ex parte nostrorum*, inquit, *leguntur homines adolescentes.*

nata fraude signarunt; qui violare non ausi sunt, Confessores, Martyres exstiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Prædicamus planè, inquam, o venerande Ambrosi, prædicamus planè, laudentesque miramur. Nam quis ille tam demens est, qui eos, etsi adsequi non evaleat, non exoptet sequi, quos à defensione fidei Majorum, nulla vis depulit, non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non satellites, non Imperator, non imperium, non homines, non dæmones? quos, inquam, pro religiosæ Vetustatis tenacitate tanto munere Dominus dignos judicavit, ut per (a) eos prostratas restauraret Ecclesias, extin-

tes, parum docti, & parum cauti: ab Arianis autem missi senes, callidi, & ingenio valentes, veterno perfidiæ, imbuti, qui apud Regem superiores facilè exstiterunt. At cognitio dolo Ariminenses Episcopi contestabantur corpus Domini, & quidquid in Ecclesia sanctum est, se nihil mali fuisse suspicatos, quæ flentes asserebant, parati, & subscriptionem pristinam, & omnes Arianorum Blasphemias condemnare, ut loquitur Hieronymus in Dialogo cont. Luciferianos.

(a) Hi Sancti Viri per quos tam mira operatus est Deus fuere Athanasius, Hilarius, Eusebius, & Ambrosius. Hinc Hieronymus in Dialogo cont. Luciferianos ait: *Tunc triumphatorem suum Atha-*

extinctos spiritales populos vivificaret, dejectas Sacerdotum coronas reponeret, nefarias illas novellæ impietatis non literas, sed litu-

thanasium Ægyptus excepit, tunc Hilarium de prælio hæreticorum revertentem, Galliarum Ecclesia complexa est, tunc ad reditum Eusebii lugubres vestes Italia mutavit. De Ambrosio verò post Hieronymum ad annum Gratiani XI. loquitur Prosper in Chronico, dicens: *Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio Episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur*, idest regionum illarum portio, quæ Vicario Italiæ parebat, nempe Insubria, Æmilia, & Liguria. Sua namque prædicatione Ambrosius distractas Ecclesias junxit, ac nexuit cum fidei vertice, ac custode Romano Pontifice. Hinc in Commentariis super Lucam per id temporis conscriptis lib. 9. cap. 20. gratulatur de hæresi subacta in sui episcopatus exordio, dicens: *Dissensionum omnium procella deferbuit: cuncti secularis cupiditatis ardores, æstusque omnes, quibus Italiæ populus per Judaicæ olim Arianæ proximæ sævitatis incendia coquebatur, sereno jam spiramine temperatur*. Unde Felix Ennodius in ejus laudem cecinit lib. I. Carm. num. XV. hymno VI.

Adjunctus hinc Apostolis,
Reduxit expulsam fidem,
Dixit triumphos martyrum,
Linguæ virentis laureis.

Et hæc sinceræ fidei prædicatio caussa fuit, Romano Pontifice annuente, ut Metropolitica haberi cœperit Mediolanensis Ecclesia; quod doctè ac solerter vidit Benedictus Bacchinius in Differt. de Ecclesf. Hierarchiæ originibus parte 2. num. 10.

lituras, infuso cœlitus Episcopis fidelium lacrymarum fonte deleret: universum postremò jam pene mundum, sæva repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem à novella perfidia, ad antiquam sanitatem à novitatis vesania, ad antiquam lucem à novitatis cœcitate revocaret.

8. Sed in hac divina quadam (a) Confessorum virtute, illud est etiam nobis vel maximè considerandum, quod tunc apud ipsam Ecclesiæ vetustatem, non partis alicujus, sed Universitatis ab iis est suscepta defensio. Neque enim fas erat, ut tanti ac tales viri unius aut duorum hominum errabundas sibique ipsis contrarias suspiciones tam magno molimine assererent; aut vero pro alicujus provinciolæ temeraria quadam conspiratione certarent: sed omnium sanctæ Ecclesiæ Sacerdotum Apostolicæ, & Catholicæ veritatis heredum decreta & definita sectantes, maluerunt semetipsos, quàm vetustæ Universitatis fidem prodere. Unde & ad tantam gloriam pervenire meruerunt, ut non solum Confessores, verum etiam Confessorum principes jure meritoque habeantur. Magnum hoc igitur eorumdem beatorum

A Confessoribus non partis, sed Universitatis defensio suscepta est.

 exem-

(a) Ita prorsus Codd. Regii quum editiones haberent *confessionum*. Baluzius.

exemplum, planeque divinum, & veris quibusque catholicis indefessa meditatione recolendum; qui in modum septemplicis candelabri septena sancti Spiritus luce radiantes, clarissimam posteris formulam præmonstrarunt, quonam modo deinceps per singula quæque errorum vaniloqua, sacratæ Vetustatis auctoritate, prophanæ novitatis conteratur audacia.

Quo quisque religiosior est, eo promptius novellis adinventionibus contrait.

9. Neque hoc sane novum: siquidem mos iste semper in Ecclesia viguit, ut quo quisque foret religiosior, eo promptiùs novellis adinventionibus contrairet. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, unum aliquod, & hoc ab Apostolica potissimum Sede, sumemus: ut omnes luce clarius videant, beatorum Apostolorum beata successio quanta vi semper, quanto studio, quanta contentione defenderit susceptæ semel religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriæ Agrippinus (a) Carthaginensis Episcopus, primus omnium

(a) Secundus Carthaginensium Præsulum, quorum memoria ad nos usque pervenit. Sub eo duo celebrata fuere Carthaginensia Concilia, primum de hæreticis baptizandis ab Episcopis Proconsularis Africæ ac Numidiæ, in tertii seculi initio. Nam Tertullianus qui certò, ut fertur, lapsus est circa

omnium mortalium contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem atque instituta Majorum, rebaptizandum esse censebat. Quæ præsumptio tantum mali invexit, ut non solum hæreticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Quum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaversum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur; tunc beatæ memoriæ Papa (a) Stephanus Apostolicæ Sedis Anti-

 stes,

circa hæreticorum baptisma, ait in libro de Baptismo edito post annum Chr. 200. *Circa hæreticos sane quid custodiendum sit dignè quis retractet? ad nos enim editum est*; quibus verbis ad Agrippini respexisse decretum concedet æquus lector. Hinc non satis rectè à P. Harduino affixum est tale Concilium ann. Chr. 215. præsertim quum Cyprianus in Ep. 73. ad Jubajanum data anno Chr. 254. dicat: *Apud nos non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum plurimi Episcopi hoc statuerunt*. Alterum Concilium, in quo sancitus canon: *Ne clericus ullus tutelam, curamve susciperet*, celebratum fuit circ. ann. Chr. 215.

(a) Celebrato à Cypriano III. Carthaginensi Concilio in caussa rebaptizationis anno Chr. 255. vel

stes, cum ceteris quidem Collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit; dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in (a) epistola quæ tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit, NIHIL NOVANDUM, NISI QUOD TRADITUM EST. Intelligebat etenim

vel 256. Kal. Sept. cum Episcopis 87. Proconsularis Provinciæ, Numidiæ, ac Mauritaniæ graviter commotus est Stephanus, qui paullo ante Lucio successerat. Unde coacta anno 256. Romæ Synodo acres aculeatasque dedit ad Africam, ac Firmilianum, Helenum Tarsi, aliosque Apostolicas literas, & si fidem habemus Dionysio Alexandrino in Epist. ad Xystum, statuit *non communicandum esse his, qui rebaptizant; sed debere considerare magnitudinem rei, quia non, quicumque, sed permagni, & nobiles Episcopi viri sunt, quibus hoc visum est*.

(a) Deperdita epistola sententiam servatam habemus in Ep. 74. Cypriani ad Pompejanum. Consultus enim à Pompejo Sabratensi Episcopo hæc ex Stephani epistola decerpsit: *Si quis ergo à quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam; quum ipsi hæretici propriè alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum*. Non errasse Pontificem in rebaptizationis negocio tanta argumentorum luce probat Doctissimus Pater D. Constantinus Coustant. tom. 1. Epist. Pontif. à pag. 227. ut nimium tardus, vel malignus sit, qui illis non suadetur,

etenim vir ſanctus, & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi ut omnia, qua fide à Patribus ſuſcepta forent, eadem fide filiis conſignarentur; noſque religionem non qua vellemus, ducere, ſed potius qua illa duceret, ſequi oportere; idque eſſe proprium Chriſtianæ modeſtiæ & gravitatis, non ſua poſteris tradere, ſed à Majoribus accepta ſervare. Quis ergo tunc univerſi negotii exitus? Quis utique, niſi uſitatus, & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet Antiquitas, exploſa Novitas:

10. Sed fortè tunc ipſi novitiæ adinventioni patrocinia defuerunt? Immò vero tanta vis ingenii adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tantus adſertorum numerus, tanta veri ſimilitudo, tanta divinæ legis oracula, ſed planè novo, ac malo more intellecta; ut mihi omnis illa conſpiratio nullo modo deſtrui potuiſſe videatur, niſi ſola tanti moliminis cauſſa ipſa illa ſuſcepta, ipſa defenſa, ipſa laudata Novitatis profeſſio deſtituiſſet. Quid poſtremò ipſius Africani (a) Concilii, ſive decreti, quæ vires? Donante Deo nullæ: ſed univerſa, tamquam ſomnia, tam-

 quam

(a) Tertium intelligit Africæ univerſale, quod ſingulari modeſtia refellit Auguſtinus lib. 2. & 3. de Bapt. cont. Donatiſt.

quam fabulæ, tamquam superflua, abolita, (a) antiquata, calcata sunt.

Hæretici libenter errorum S. Viri produnt.

11. Et, ò rerum mira conversio! Auctores ejusdem opinionis Catholici, consectatores verò hæretici judicantur: absolvuntur magi-

(a) Suspicor Lirinensem ad hæc Hieronymi in Dialogo contra Luciferianos respexisse: *Conatus est B. Cyprianus*, inquit, *contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena: & idcirco hæreticorum baptisma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ Urbis Episcopum, super hac re ad Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo statuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, novum emisere decretum.* Baluzius observat eo sensu Hieronymum dixisse novum emissum esse ab Afric. decretum, quia cernebat à meliori ac majori parte Donatistarum scelus damnari in rebaptizandis hæreticis. Utcumque tamen se habeat quod Hieronymus refert, certum est post Stephani obitum Xysto sedente, Dionysio Alexandrino sequestre pacem restitutam fuisse Romanam inter, & Africanam Ecclesiam. Unde à Pontio in Vita Cypriani num. 14. Xystus appellatur *bonus, & pacificus Sacerdos*. Et Cyprianus Ep. 80. alias 82. Successum de Xysti passione monet, aitque a *nunciis, quos Romam, ut exploratam veritatem haberet, miserat, de gravissima persequutione, & Papæ martyrio se factum fuisse certiorem.* Hæc pax fortè in caussa fuit, ut multi ex Afris veritatem intelligerent, præsertim quum Cypriano teste quidam cum Stephano communem haberent sententiam.

magiſtri; condemnantur diſcipuli: conſcriptores librorum filii regni erunt; adſertores verò gehenna ſuſcipiet. Nam quis ille tam demens eſt, qui illud Sanctorum omnium, & Epiſcoporum, & Martyrum lumen, beatiſſimum Cyprianum cum ceteris Collegis ſuis in æternum dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto? Aut quis tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & ceteras peſtes, quæ illius auctoritate Concilii rebaptizare ſe jactitant, in ſempiternum neget arſuros eſſe cum diabolo? Quod quidem mihi divinitus videtur promulgatum eſſe judicium propter eorum maximè fraudulentiam, qui quum ſub alieno nomine hæreſim concinnare machinentur, captant plerumque veteris cujuſpiam viri ſcripta paullo involutius edita, quæ pro ipſa ſui obſcuritate dogmati ſuo quaſi congruant, ut illud neſcio quid quodcumque proferunt, neque primi, neque ſoli ſentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico: vel eo quod hæreſeos venenum propinare aliis non pertimeſcunt, vel eo etiam, quod ſancti cujuſque viri memoriam tamquam ſopitos jam cineres prophana manu ventilant; & quæ ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant; ſequentes omnino veſtigia auctoris

Gen. 5. sui Cham, qui nuditatem venerandi Noe non modo operire neglexit, verum quoque inridendam ceteris enuntiavit. Unde tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut etiam posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur: beatis illis fratribus multum longeque dissimilis, qui nuditatem ipsam reverendi patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt; sed adversi, ut scribitur, texerunt eum: quod est, erratum sancti viri nec approbasse, nec (a) prodi-

(a) Filios verenda patris sui superjecto dorsis pallio aversos operuisse est, ut Gregorius 25. Moral cap. 22. loquitur, bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicere, ut tamen hæc ab aliis occultent: *operimentum*, inquit, *aversi deferunt*, *quia judicantes factum & venerantes magisterium nolunt videre*, *quod tegunt*. Quod prudens optimi Pontificis ac Vincentii monitum, summopere commendat celebris ex Protestantium parte editor Cypriani Joannes Fellus Episcopus Oxoniensis; at aliis placet Patrum castigare errata, inter quos libenter nomen professus est suum Clericus; quam ob caussam in Ep. 6. Crit. & Eccles. culpat dissimulationes omnes in Ecclesiastica historia, ut illicitas. At demus magnorum Hominum esse castiganda peccata, ne fortè incauti illa sequantur; quo tamen modo id à quibusdam est præstitum, non dico Christianum, sed nec ingenuum decet hominem, nempe cum amaritudine, rabie, acerbitate; dolosè levia errata invidiosis vocibus exaggerando,

prodidisse ; atque idcirco beata in posteros benedictione donati sunt. Sed ad propositum redeamus.

12. Magno igitur metu nobis mutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculum pertimescendum est; à quo nos non solum constitutionis Ecclesiasticæ disciplina, sed etiam censura Apostolicæ deterret auctoritatis. Scitum enim cunctis est quam graviter, quam severè, quam vehementer invehatur in quosdam beatus Apostolus Paulus, qui mira levitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocaverat in gratiam Christi, in aliud Evangelium (a), quod non est aliud: qui coacervarant sibi magistros ad sua desideria, à veritate quidem auditum avertentes, conversi verò ad fabulas; habentes damnationem, quod primam fidem inritam fecissent. Quos deceperant ii, de quibus ad Romanos fratres scribit idem Apostolus: *Rogo*

Exponitur Apostoli locus: Licet nos, aut Angelus de cœlo &c.

Ad Gal. 1.

2. *Tim.* 4.

1. *Tim.* 5.

do, præteritis dissimulatisque ingentibus meritis. De tali ac tanta iniquitate graviter postulatus est Clericus ipse à viris probitate & doctrina conspicuis, quod opus fuit advertere, morem ipsi gerendo, ne quid notitia dignum dissimuletur in Ecclesiastica historia.

(a) Hoc Apostolicum testimonium non aliter à Tertulliano lib. 4. cont. Marcionem, & Hieronymo in Commentariis super hanc epistolam laudatur, reluctante tamen Erasmo.

Rom. 16. *Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos qui dissensiones, & offendicula præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Hujusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones, & benedictiones seducunt*
2. Tim. 3. *corda innocentium. Qui intrant per domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis, semper*
Titi 3. *discentes, & ad scientiam veritatis nunquam pervenientes. Vaniloqui, & seductores, qui universas domos subvertunt, docentes quæ*
2. Tim. 3. *non oportet, turpis lucri gratia. Homines corrupti mente, reprobi circa fidem*: superbi, & nihil scientes; sed languentes *circa*
1. Tim. 6. 1. Tim. 5. *quæstiones & pugnas verborum*; qui veritate privati sunt, existimantes quæstum esse pietatem, simul autem & otiosi discunt circumire domos; non solum autem otiosi, sed &
1. Tim. 2. verbosi & curiosi; loquentes quæ non oportet: qui bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragaverunt; quorum pro-
2. Tim. 2. phana vaniloquia *multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit.*
2. Tim. 3. Bene autem quod de iis item scribitur: *Sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.* Quum ergo tales quidam circumeuntes

tes provincias, & civitates, atque errores venalitios circumferendo, etiam (a) ad Galatas devenissent, quumque his auditis Galatæ nausea quadam veritatis adfecti, Apostolicæ Catholicæque doctrinæ manna revomentes hæreticæ novitatis sordibus oblectarentur, ita sese Apostolicæ potestatis exeruit auctoritas, ut summa cum severitate decerneret: *Sed licet nos*, inquit, *aut Angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*. Quid est, quod ait: *Sed licet nos?* Cur non potius: *Sed licet ego?* Hoc est: Etiamsi Petrus, etiamsi Andreas, etiamsi Joannes, etiamsi postremò omnis Apostolorum chorus evangelizet vobis, præterquam quod evan- *Galat. 1.*

(a) Falsi hi fratres docebant hominem ex operibus legis justificandum, deceperuntque Galatas, ut circumcisionem, ac alias legis ceremonias una cum Christi lege velut ad salutem necessarias observarent. Hinc Paulum deprimebant inter Apostolos, eum insimulantes, velut aliis contradicentem. Quæ Ephesi morans, ubi rescivit, epistola ægris Galatarum animis ita medetur; 1. improborum coercet audaciam, dignitatem sui Apostolatus defendens. 2. doctrinæ suæ concordiam cum aliis Apostolis ex habita cum illis collatione probat. 3. accersitis rationibus, ac veteris scripturæ testimoniis seductos ab errore revocat. Epistolam scripsit cir. ann. Chr. æræ 56. à Chr. morte 23.

evangelizavimus, anathema sit. Tremenda districtio: propter adserendam primæ fidei tenacitatem, nec sibi, nec ceteris Coapostolis pepercisse. Parum est: *Etiamsi Angelus*, inquit, *de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus, anathema sit*. Non suffecerat ad custodiam traditæ semel fidei, humanæ conditionis commemorasse naturam, nisi Angelicam quoque excellentiam comprehendisset: *Licet nos*, inquit, *aut Angelus de cælo*. Non quia sancti cœlestesque Angeli peccare jam possint; sed hoc est quod dicit: Si etiam, inquit, fiat quod non potest fieri, quisquis ille traditam semel fidem mutare tentaverit, anathema sit.

13. Sed hæc forsitan perfunctoriè præloquutus est, & humano potiùs effudit impetu, quam divina ratione decrevit. Absit. Sequitur enim, & hoc ipsum ingenti molimine iteratæ insinuationis inculcat: *Sicut prædiximus*, inquit, *& nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præterquam quod accepistis, anathema sit*. Non dixit: Si quis vobis adnuntiaverit præterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, recipiatur: sed, *Anathema sit*, inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus; ne unius ovis dirum contagium, innoxium gregem

gem Christi venenata permixtione contaminet. Sed forsitan Galatis ista tantum præcepta sunt. Ergo & illa solis Galatis imperata sunt, quæ in ejusdem Epistolæ sequentibus commemorantur; qualia sunt hæc: *Si vivimus spiritu, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes*, & reliqua. Quod si absurdum est, & omnibus ex æquo imperata sunt; restat ut sicut hæc morum mandata, ita etiam illa, quæ de fide cauta sunt, omnes pari modo comprehendant: & sicuti nemini licet invicem provocare, aut invidere invicem; ita nemini liceat præter id, quod Ecclesia Catholica usquequaque evangelizat, accipere. *Galat. 5.*

14. Aut forsitan tunc jubebatur, si quis adnuntiasset præterquam quod annuntiatum fuerat, anathematizari: nunc verò jam non jubetur. Ergo & illud quod item ibi ait: *Dico autem, spiritu ambulate, & desiderium carnis non perficietis*; tunc tantum jubebatur, modo verò jam non jubetur. Quod si impium pariter & perniciosum est ita credere: necessario sequitur, ut sicut hæc cunctis ætatibus observanda sunt; ita illa quoque, quæ de non mutanda fide sancita sunt, cunctis ætatibus imperata sint. Adnuntiare ergo

ergo aliquid Christianis Catholicis præter id quod acceperunt, nunquam licuit, nusquam licet, nunquam licebit: & anathematizare eos, qui adnuntiant aliquid præterquam quod semel acceptum est, nunquam non oportuit, nusquam non oportet; nunquam non oportebit. Quæ quum ita sint; est ne aliquis vel tantæ audaciæ, qui præter id quod apud Ecclesiam adnuntiatum est, adnuntiet? vel tantæ levitatis, qui præter id quod ab Ecclesia accepit, accipiat? Clamat, & repetendo clamat, & omnibus, & semper, & ubique per literas suas clamat ille, ille Vas electionis, ille Magister Gentium, ille Apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille cælorum conscius; Ut si quis novum dogma annuntiaverit, anathematizetur. Et contra reclamant ranæ quædam, & cyniphes, (a) &

(a) Suspicatur P. Macedo respexisse Gelasium Pontificem ad hunc Vincentii locum, dum in Epist. ad Episcopos per Picenum constitutos, vocat delirum quemdam senem Pelagianum, *muscam morituram*, quum vulgata lectio, ut ille loquitur, habeat *muscæ morientes*; unde in Comment. Eccl. Polem. cap. x i. infert Lirinensem non fuisse Pelagiana lue infectum. Poterat addere, appellari etiam *ranam* à Gelasio. *Oblatus est nobis*, inquit, *miserabilis senex Seneca nomine, in Pelagianæ voraginis cœno, sicut de quibusdam in Apocalypsi legi-*

& muscæ moriturae, quales sunt Pelagiani, & hoc Catholicis, Nobis, inquiunt, auctoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate quæ tenebatis; tenete quæ damnabatis; rejicite antiquam fidem, paterna instituta, Majorum deposita: & recipite; Quænam illa tandem? Horreo dicere: sunt enim tam superba, ut mihi non modo adfirmari, sed ne refelli quidem sine aliquo piaculo posse videantur.

15. Sed dicet aliquis: Cur ergo persæpe divinitus sinuntur excellentes quædam personæ in Ecclesia constitutæ res novas Catholicis adnuntiare? Recta interrogatio, & digna quæ diligentius atque uberius pertractetur: cui tamen non ingenio proprio, sed divinæ legis auctoritate, Ecclesiastici magisterii documento, satisfaciendum est. Audiamus ergo sanctum Moysem: & ipse nos doceat, cur docti viri, & qui propter scientiæ

Ex Scriptura exponitur, quare finantur magni Viri in Ecclesia rerum novarum fieri auctores.

legimus, *velut una ranarum imprudenter immersus*, At Gelasio notum fuisse Vincentii opus, non credo: alioquin illi meritum rependisset honorem in recensione librorum, & testimonium illud Eccl. 10. v. 1. *de muscis morituris* fortè legit in Optato Milevitano lib. 7. num. 4., vel Augustino lib. 2. cont. Ep. Petiliani cap. x. ubi ait: *Propter numerositatem muscis arbitror esse comparatos*; *sed hi exterminant oleum suavitatis*, *qui non ipsam Dei gratiam*, *sed hominum mores intuentur*.

1. Corinth. 14. tiæ gratiam ab Apostolo etiam *Prophetæ* nuncupantur, proferre interdum permittantur nova dogmata; quæ vetus testamentum allegorico sermone *Deos alienos* appellare consuevit, eo quod scilicet ita ab hæreticis ipsorum opiniones, sicut à Gentibus dii sui observentur. Scribit ergo in Deuteronomio Deut. 13. beatus Moyses: *Si surrexerit*, inquit, *in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat*, id est, Magister in Ecclesia constitutus, quem discipuli, vel auditores sui ex aliqua revelatione docere arbitrentur. Quid deinde? *Et prædixerit*, inquit, *signum atque portentum, & evenerit quod loquutus est*. Magnus profecto nescio quis signatur magister, & tantæ scientiæ, qui sectatoribus propriis non solum, quæ humana sunt nosse, verum etiam quæ supra hominem sunt, prænoscere posse videatur: quales ferè discipuli sui jactitant fuisse Valentinum, Donatum, Photinum, Apollinarem, ceterosque ejusmodi. Quid postea? *Et dixerit*, inquit, *tibi, Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis*. Qui sunt *Dii alieni*, nisi errores extranei, quos ignorabas, id est, novi, & inauditi? *Et serviamus eis*, id est, credamus eis, sequamur eos. Quid ad extremum? *Non audies*, inquit,

quit, *verba prophetæ illius, aut somniatoris.* Et quare, oro te, à Deo non prohibetur doceri, quod à Deo prohibetur audiri? *Quia*, inquit, *tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra.* Luce clariùs aperta caussa est cur interdum divina providentia quosdam Ecclesiarum magistros nova quædam dogmata prædicare patiatur. *Ut tentet vos*, inquit, *Dominus Deus vester.* Et profectò magna tentatio est, quum ille quem tu Prophetam, quem Prophetarum discipulum, quem doctorem, & adsertorem veritatis putes, quem summa veneratione & amore complexus sis; is subitò latenter noxios subinducat errores: quos nec citò deprehendere valeas, dum antiqui magisterii duceris præjudicio; nec facilè damnare fas ducas, dum magistri veteris præpediris affectu.

16. Hìc forsitan efflagitet aliquis ut ea, quæ sancti Moysi verbis adserta sunt, Ecclesiasticis aliquibus demonstrentur exemplis. Æqua expostulatio, nec diu differenda. Nam ut à proximis, & manifestis incipiam, qualem fuisse nuper tentationem putamus, quum infelix ille Nestorius, subito ex ove conversus in lupum, gregem Christi

Doctrina Moysi declaratur exemplis Nestorii, Photini, & Apollinaris.

lacerare cœpisset; quum eum hi ipsi qui rodebantur, ex magna adhuc parte ovem crederent, ideoque morsibus ejus magis paterent? Nam quis eum facile errare arbitraretur, quem tanto (a) Imperii judicio electum, tanto Sacerdotum studio prosequutum videret? qui quum magno sanctorum amore, summo populi favore celebraretur, quotidie palam divina tractabat eloquia, & noxios quosque Judæorum, & Gentilium confutabat errores? Quo tandem iste modo non cuivis fidem faceret se recta docere, recta prædicare, recta sentire, qui ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum (b) hære-

(a) Erepto è vivis Sisinio, ortis dissidiis inter clericos, Constantinopolitanæ Ecclesiæ à Theodosio juniore renuntiatus est Præsul, Nestorius; qui Antiochiæ sub habitu, & professione monachi vivebat. Et ut narrat Socrates lib. 7. cap. 29. ordinatus fuit anno Christi 428 4. Id. Apr. bonis omnibus applaudentibus, gratulantibusque quasi alter futurus esset Chrysostomus. Consulat lector Cœlestini epist. ad eumdem parte 1. Concil. Ephes. cap. 17., & Cyrilli epist. ad Theodosium part. 3. Conc. ejusdem.

(b) Vix urbem Ecclesiamque ingressus, in prima quam habuit concione, Theodosium alloquutus est celebri illa sententia, quæ sicut nonnullis placuit, ita truculenta, & arrogans aliis apparuit: *Da mihi, Imperator, puram ab hæreticis terram, & ego cælum vicissim tibi*

hæreseon blasphemias insectabatur? Sed hoc erat illud, quod Moyses ait; *Tentat vos Dominus Deus vester, si diligatis eum, an non*. Et ut Nestorium prætereamus, in quo plus semper admirationis quam utilitatis, plus famæ quam experientiæ fuit, quem opinione vulgi aliquandiu magnum humana magis fecerat gratia quam divina: eos potius commemoremus, qui multis profectibus multaque industria præditi, non parvæ tentationi Catholicis hominibus exstiterunt. Velut apud Pannonias majorum memoria Photinus Ecclesiam Sirmitanam tentasse memoratur: ubi quum magno omnium favore in Sacerdotium fuisset ascitus, & aliquandiu tanquam Catholicus administraret, subitò, sicut malus ille propheta, aut somniator quem Moyses significat, creditam sibi plebem Dei persuadere cœpit, ut sequeretur deos alienos, idest, errores extraneos, quos

bi dabo: everte mecum hæreticos, & ego tecum Persas evertam. Unde acriter insequi exorsus est cujuscumque sectæ homines voce, & manu, Præfectorum urbis potentia fretus. Et si fides Gothofredo post Baronium ampla illa Theodosii lex in Hæreticos lata omnes anno Ch. 428. circa Maji finem, prodiit Nestorio auctore. Vide Comm. Gothofredi in leg. 65. Codic. Theod., & Socratem lib. 7. cap. 28., & sequ.

antea nesciebat. Sed hoc usitatum; illud verò perniciosum, quod ad tantum nefas non mediocribus adminiculis utebatur. Nam erat & ingenii viribus valens, & doctrinæ (a) opibus excellens, & eloquio præpotens, quippe qui utroque sermone copiosè, & graviter

(a) De Photino natione Galata, ita in Chronico Eusebii à Hieronymo aucto ad ann. 379. juxta editionem Arnaldi Pontaci Vasatensis Episcopi: *Photinus in Galatia moritur, a quo Photinianorum dogma inductum, qui multa continentiæ, & ingenii bona uno superbiæ malo perdidit*. At Joannes Clericus in Præf. Artis Crit. Edition. Germanicæ pag. 15. ad sequentem transfert Basilium voces illas, *qui multa continentiæ, & ingenii bona uno superbiæ malo perdidit*, quod probat ex MSs. *temerariam correctionem*, ut ait, *non passis*, & *ex Nazianzeno*. Miror hæc excidisse homini, qui ubique veritatis amorem ac candoris ingenuitatem præfert ac jactat. Sane Pontacus sex vidit MSs. Codd. Vaticanos, quorum duo tantùm recentiores ac infimæ notæ tribuunt Basilio, quum quatuor alii nota ac vetustate digniores constanter Photino ingenii laudem, ac superbiæ malum adjudicent; quibus addere liceat duos alios, nempe Cod. Bibl. Vat. Palatinæ num. 818 & alterum Bibl. Card. Ottoboni lit. G. IV. I. In Bibliotheca etiam Christinæ duo sunt Codices num. 553., & 560. Chronici Eusebiani à Hieronymo aucti, & tamen illa minimè in Basilio comparent, quamvis nullam passi sint temerariam correctionem; & revera Scaliger in notis ad hunc locum testatur adjecta illa à quo-

viter disputaret, & scriberet, quod monumentis librorum suorum manifestatur; quos

à quodam fuisse ad oram, ut à textu extranea. Quæ diximus, Patrum etiam auctoritate firmantur. De Photini ingenio, ac superbia satis sit audire Epiphanium in hær. 71. ubi sic loquitur: *Photinus insania non minima elatus, & supra omnes furiosus factus &c. fuit loquax & acutæ linguæ, & qui multos posset pronunciatione, & dicendi promptitudine decipere*. De Basilio verò alia sunt prorsus judicia Patrum, nam à Conc. Ephesino *Magnus*, & *Sanctissimus est appellatus: gloria Ecclesiæ & vere famulus Dei*. Ab Athanasio Ep. ad Joannem *Orbis lumen, vox & tuba Orbis. Doctrinæ palatium* à Greg. Nazianzen. Ep. 10. Ab Augustino lib. 1. cont. Julian. cap. 5. numer. 19. *insignis vir, & clara præditus sanctitate*; cujus ingens meritum sic divinitus B. Ephrem ostensum est. Nam quærens à Deo, ut ostenderet sibi qualis quantusque vir esset Basilius: *Annuit votis Deus & oranti Ephremo oblata è est regione Altaris species columnæ immensæ adeo ut jungeret cœlum terris, vocesque sonuere in hæc verba: Qualem vidisti columnam igneam, talem credito esse Basilium*: quod grave testimonium exstat in tom. 1. Bibl. Orient. pag. 39. num. XI. magno Ecclesiæ bono, ac literariæ Reipublicæ incremento editæ à viro Clariss. Josepho Simonio Assemano. Nec obstat nedum ab hæreticis, sed & à Catholicis de supercilio accusatum fuisse Basilium, quibus & ipse respondit Ep. 164. illosque Nazianzeni pia gravitas notat, *ut iniquos & acerbos rerum judices* Orat. in laudem Basilii, ac posterorum memoriæ testatum reliquit *virum hunc, & se ab ambitione & theatrica quadam ingenii ostentatione abhorruisse*.

idem partim Græco, partim Latino sermone composuit. Sed bene, quod commissæ ipsi oves Christi multum pro Catholica fide vigilantes, & cautæ, citò ad præmonentis Moysi eloquia respexerunt: & Prophetæ, atque Pastoris sui licet admirarentur eloquentiam, tentationem tamen non ignorarunt. Nam quem antea quasi arietem gregis sequebantur, eumdem deinceps veluti lupum fugere cœperunt. Neque solum Photini, sed etiam Apollinaris (a) exemplo istius

(a) Præter Apollinarium Hierapolitanum Antistitem magni nominis virum, qui sub M. Antonino floruit, circa quarti seculi medium duo exstiterunt Apollinarii pater nempe & filius ambo Alexandrini genere, ac uterque Laodiceam se contulit sub Theodoto urbis Episcopo, commoratique ibi sunt sub Georgio illius successore. At ab isto fuere à communione semoti, licet pater in presbyterorum, ac filius in Lectorum ordinem esset cooptatus. Qua autem de caussa incertum est dissentientibus veteribus. Nonnulli dicunt ob arctissimum amicitiæ vinculum, quo Epiphanio Sophistæ homini gentili uterque erat junctus; alii, ut Sozomenus, quia Athanasio communicaverant Laodicea transeunte, ut Alexandriam ab exsilio rediret; quoniam notum Apollinariis erat Georgium parum in Trinitatis professione sibi constare. Utcumque res acciderit, Apollinaris filius illatam injuriam impotenter ferens, artis suæ fiducia fretus, & ulciscendi cupiditate novam excogitavit hæresim;

istius Ecclesiasticæ tentationis periculum discimus; & simul ad observandæ diligentius fidei custodiam commonemur. Etenim ipse auditoribus suis magnos (a) æstus, & magnas generavit angustias: quippe quum eos, huc Ecclesiæ traheret auctoritas, huc magistri retraheret consuetudo; quumque inter utraque nutabundi, & fluctuantes, quid potius sibi seligendum foret, non expedirent. Sed forsitan ejusmodi ille vir erat, qui dignus esset facilè contemni. Immo verò tantus ac talis, cui nimium citò in plurimis crederetur. Nam quid illo præstantius acumine, exercitatione, doctrina? Quam multas ille hæreses multis voluminibus oppresserit, quot inimicos fidei confutaverit errores; indicio est opus illud triginta non minus li-

 bro-

sim; quam nec dissemiare quievit paullo post Laodiceno Episcopo renuntiato. Et quia antequam in infortunium delaberetur, Sanctis viris Epiphanio, Athanasio, Basilio, Serapioni, aliisque fidei defensoribus erat apprime charus: propterea funestior ejus lapsus Ecclesiæ accidit, uberioresque lacrymas Epiphanio & Basilio expressit, infelicem tanti viri exitum deplorantibus. Consulat Lector. Dionys. Petav. tom. 5. Theol. Dog. lib. 1. cap. 6. num. 2. & 3.

(a) Hæc est lectio Codicis Regii. Unde confirmatur conjectura Barthol. Petri Duacensis, qui in margine editionis suæ adnotavit hic fortasse legendum *actus*. Baluzius.

brorum nobilissimum ac maximum, quo insanas Porphyrii calumnias magna probationum mole confudit. Longum est universa ipsius opera commemorare: quibus profecto summis ædificatoribus Ecclesiæ par esse potuisset; nisi prophana illa hæreticæ curiositatis libidine novum nescio quid adinvenisset, quo & cunctos labores suos velut cujusdam lepræ admixtione fœdaret, & committeret, ut doctrina ejus non tam ædificatio, quam tentatio potius Ecclesiastica diceretur. Hìc à me forsitan deposcatur, ut horum quos supra commemoravi, hæreses exponam, Nestorii scilicet, Apollinaris, & Photini. Hoc quidem ad rem, de qua nunc agimus, non attinet. Propositum etenim nobis est, non singulorum errores persequi, sed paucorum exempla proferre, quibus evidenter ac perspicuè demonstretur illud, quod Moyses ait, quia scilicet si quando Ecclesiasticus aliquis magister, & ipse interpretandis Prophetarum mysteriis propheta, novi quiddam in Ecclesiam Dei tentet inducere, ad tentationem id nostram fieri providentia divina patiatur.

Errores Nestorii, Photini, & Apollinaris.

17. Utile igitur fuerit, in excursu, quid supra memorati hæretici sentiant, breviter exponere, id est, Photinus, Apollinaris, Nesto-

Nestorius. Photini ergo secta hæc est. Dicit Deum singulum esse & solitarium, & more Judaico confitendum. Trinitatis plenitudinem negat: neque ullam Dei Verbi aut ullam Spiritus Sancti putat esse personam. Christum verò hominem tantummodo solitarium adserit, cui principium adscribit ex Maria: & hoc omnimodis dogmatizat, solam nos personam Dei Patris, & solum Christum hominem colere debere. Hæc ergo Photinus. Apollinaris verò in unitate quidem Trinitatis quasi consentire se jactitat, & hoc ipsum (a) non plena fidei sanitate:

(a) Miror doctissimum virum Dionysium Petavium tom. 5. Theolog. dogm. lib. 1. cap. 6. n. 15. oppositum legere, quasi nempe Vincentius dixerit, *& ipsum plena fidei sanitate*, reclamantibus editionibus, ac contextu ipso: præsertim quia non latuit virum omnigena eruditione refertum à Basilio in Ep. 293., & à Gregorio Nazianzeno in Ep. 1. ad Cled. pag. 744. reprehensum fuisse Apollinarem, ut in Sabellii errorem inclinantem, cujus rei testes hic posterior affert libros illius. Hinc minimè audiendus Leontius in lib. de sectis Act. 4. tom. 11. Bibl. PP. dum affirmat hominem non errasse circa Trinitatem. *Tametsi*, inquit, *Gregorii ambo etiam hac in parte erroris illum arguant*. Sed præter Gregorios exstat etiam Basilius, & Lirinensis, ut alios omittam; Unde suspicor non pervenisse ad Leontium Apollinaris libros, in quibus erratum deprehendit Nazianzenus: nisi

tate: sed in Domini Incarnationem apertâ professione blasphemat. Dicit enim in ipsa Salvatoris nostri carne aut animam humanam penitus non fuisse, aut certè talem fuisse, cui mens, & ratio non esset. Sed & ipsam Domini carnem non de sanctæ Virginis Mariæ carne susceptam, sed de cœlo in Virginem descendisse dicebat: eamque nutabundus semper & dubius, modo coæternam Deo Verbo, modo de Verbi divinitate factam prædicabat. Nolebat enim in Christo esse duas substantias, unam divinam, alteram humanam, unam ex Patre, alteram ex Matre: sed ipsam Verbi naturam putabat esse discissam, quasi aliud ejus permaneret in Deo, aliud verò versum fuisset in carnem: ut quum veritas dicat ex duabus substantiis unum esse Christum; ille contrarius veritati ex una Christi divinitate duas adserat factas esse substantias. Hæc itaque Apollinaris. Nestorius autem contrario Apollinari morbo, dum sese duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas: & inaudito scele-

nisi fortè quis dicere malit, hominem contraria dogmata vulgasse, quod accidere illi potuit, dum *in tractando Theologia non è Scripturis, sed ex humanis inventis argumenta petebat*, quemadmodum ait Basilius.

ſcelere duos eſſe vult Filios Dei, duos Chriſtos; unum Deum, alterum hominem; unum qui ex Patre, alterum qui ſit generatus ex Matre. Atque ideo aſſerit ſanctam Mariam non Theotòcon, ſed Chriſtotòcon eſſe dicendam: quia ſcilicet ex ea non ille Chriſtus qui Deus, ſed ille qui erat homo, natus ſit. Quod ſi quis eum putat in literis ſuis unum Chriſtum dicere, & unam Chriſti prædicare perſonam, non temerè credat. Aut enim iſtud fallendi arte machinatus eſt, ut per bona facilius ſuaderet & mala, ſicut ait Apoſtolus: *Per bonum mihi operatus eſt mortem*. Aut ergo, ut diximus, Rom. 7. fraudulentiæ cauſa quibuſdam in locis ſcriptorum ſuorum unum Chriſtum, & unam Chriſti perſonam credere ſe jactitat; aut certè poſt partum jam Virginis ita in unum Chriſtum duas perhibet conveniſſe perſonas, ut tamen conceptus, ſeu partus virginei tempore, & aliquanto poſtea, duos Chriſtos fuiſſe contendat, ut quum ſcilicet Chriſtus homo communis primum, & ſolitarius natus ſit, & necdum Dei Verbo perſonæ unitate ſociatus; poſtea in eum adſumentis Verbi perſona deſcenderit: & licet nunc in Dei gloria maneat adſumptus, aliquandiu tamen nihil inter illum, & ceteros homines interfuiſſe videatur.

18. Hæc

Ecclesiæ fides de Deo, & Salvatore nostro J. C.

18. Hæc ergo Nestorius, Apollinaris, Photinus adversus Catholicam Fidem rabidi canes latrant: Photinus, Trinitatem non confitendo: Apollinaris, convertibilem Verbi dicendo naturam, & duas in Christo substantias non confitendo, & aut totam Christi animam, aut certè mentem, atque rationem in anima denegando, & adserendo pro sensu mentis fuisse Dei Verbum: Nestorius duos Christos aut semper esse, aut aliquandiu fuisse adseverando. Ecclesia verò Catholica & de Deo, & de Salvatore nostro recta sentiens, nec in Trinitatis mysterium, nec in Christi Incarnationem blasphemat. Nam & unam divinitatem in Trinitatis plenitudine, & Trinitatis æqualitatem in una atque eadem majestate veneratur, & unum Christum Jesum, non duos, eumdemque Deum pariter, atque hominem confitetur. Unam quidem in eo personam, sed duas substantias: duas substantias, sed unam credit esse personam. Duas substantias, quia mutabile non est Verbum Dei; ut ipsum verteretur in carnem; unam personam, ne duos profitendo Filios, quaternitatem videatur colere, non Trinitatem.

19. Sed operæ pretium est, ut idipsum etiam, atque etiam distinctiùs, & expressiùs

enu-

enucleemus. In Deo una substantia, sed tres Personæ: In Christo duæ substantiæ, sed una persona. In Trinitate *alius*, atque *alius*; non *aliud*, atque *aliud*: In Salvatore *aliud*, atque *aliud*; non *alius*, atque *alius*. Quomodo in Trinitate *alius*, atque *alius*; non *aliud*, atque *aliud*? Quia scilicet alia est *Persona* Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti: sed tamen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti non alia, & alia, sed una eademque *Natura*. Quomodo in Salvatore *aliud*, atque *aliud*; non *alius*, atque *alius*; Quia videlicet altera *Substantia* divinitatis, altera humanitatis: sed tamen deitas, & humanitas non alter & alter, sed unus idemque Christus, unus idemque Filius Dei, & unius ejusdemque Christi, & Filii Dei una eademque *Persona*: sicut in homine *aliud* caro, & *aliud* anima; sed *unus idemque* homo, anima & caro. In Petro, & Paulo *aliud* anima, *aliud* caro; *nec* tamen *duo* Petri, caro & anima; aut *alter* Paulus, anima, & *alter*, caro: sed *unus idemque* Petrus, *unus idemque* Paulus, ex *duplici* diversaque subsistens animi corporisque *natura*. Ita igitur in uno eodemque Christo *duæ Substantiæ* sunt; sed una divina, altera humana; una ex Patre Deo, altera ex Matre

Virgi-

Virgine; una coæterna, & æqualis Patri, altera ex tempore, & minor Patre; una consubstantialis Patri, altera consubstantialis Matri; *unus* tamen *idemque* Christus *in utraque Substantia*. Non ergo alter Christus Deus, alter Homo; non alter increatus, alter creatus; non alter impassibilis, alter passibilis; non alter æqualis Patri, alter minor Patre; non alter ex Patre, alter ex Matre; sed unus idemque Christus Deus, & Homo; idem non creatus, & creatus; idem incommutabilis, & impassibilis, idem commutatus, & passus; idem Patri, & æqualis, & minor; idem ex Patre ante secula genitus, idem in seculo ex Matre generatus: perfectus Deus, perfectus Homo: in Deo summa divinitas, in homine plena humanitas: Plena, inquam, humanitas: quippe quæ animam simul habeat, & carnem, sed carnem veram, nostram, maternam, animam verò intellectu præditam, mente ac ratione pollentem. Est ergo in Christo Verbum, anima, caro: sed hoc totum, unus est Christus, unus Filius Dei, & unus Salvator, ac Redemptor noster: Unus autem, non corruptibili nescio qua divinitatis, & humanitatis confusione, sed integra, & singulari quadam unitate personæ. Neque enim illa con-

conjunctio alterum in alterum convertit, atque mutavit, (qui est error proprius (a) Arianorum); sed ita in unum potius utrumque

(a) Ut Ariani facilius improvidis suaderent Verbum alterius esse à Patre substantiæ, passum asseruere in carne; ac animæ instar fuisse corpori divinitatem illam Verbi veluti secundariam ajebant: unde ex eorum mente in humanitatem quasi conversa erat divinitas, dum substantivæ hominis formæ in Christo locum tenuit. Hunc errorem assumptæ humanitatis destruentem fidem preter Lirinensem exprobrat illis Leontius de sect. Act. 3. Athanasius in lib. de salutari Adventu, & in altero de Incarnatione Christi: ac potissimum Hilarius in toto lib. x. de Trinitate, unde numer. 9. ait: *Volunt plerique eorum ex passionis metu, & infirmitate patiendi, non in natura eum impassibilis Dei fuisse.... Sed inferioris à Deo Patre naturæ, & humanæ Passionis trepidaverit metu, & ad corporalis pœnæ congemuerit atrocitatem*. Quæ quum ita sint, jam sine ambiguitate ulla facilè dirimitur tota controversia, quam Claudianus Mamertus, Berengarius, ac Johannes quidam apud Philippum bonæ spei Abbatem excitarunt Hilario, quasi humanas in Christo Passiones neganti num. 23. ejusdem libri dum inquit: *Passus quidem est Dominus Jesus Christus, dum cæditur, dum suspenditur, dum crucifigitur, dum moritur: sed in Corpus Domini irruens Passio nec non fuit Passio, nec tamen naturam Passionis exseruit, dum & pœnali ministerio desævit, & Virtus corporis sine sensu pœnæ vim pœnæ in se desævientis excepit*. Sensus ergo est: Passio qua cæsus

que compegit, ut manente semper in Christo singularitate unius ejusdemque personæ in æternum quoque permaneat proprietas uniuscujusque naturæ : quò scilicet nec unquam Deus, corpus esse incipiat ; nec aliquando corpus, corpus esse desistat. Quod etiam humanæ conditionis demonstratur exemplo. Neque enim in præsenti tantùm, sed in futuro quoque, unusquisque hominum ex anima constabit, & corpore : nec tamen unquam aut corpus in animam, aut anima vertetur in corpus; sed unoquoque hominum sine fine victuro, in unoquoque hominum sine fine necessariò utriusque substantiæ differentia permanebit. Ita in Christo quoque, utriusque substantiæ sua cuique in æternum proprietas, salva tamen personæ unitate retinenda est.

20. Sed quum personam sæpius nominamus, & dicimus quod Deus per personam homo

sus est Christus, vera fuit ex parte corporis, seu humanitatis à Verbo assumptæ, quæ sensu, dolore, tolerantia demutata est ; sed vera non fuit ex parte Verbi, quod demutationis effectibus caruerit : & hoc est quod Hilarius inquit filium Dei *vim pœnæ in se desevientis sine sensu pœnæ excepisse*. Consulat Lect. generalem præfat. præmissam Operibus D. Hilarii Edit. P. Coustant. §. III.

homo factus sit, vehementer cavendum est, ne hoc dicere videamur, quod Deus Verbum sola imitatione actionis, quæ sunt nostra susceperit; & quidquid illud est conversationis humanæ, quasi adumbratus, non quasi verus homo fecerit: sicut in theatris fieri solet, ubi unus plures effingit repente personas, quarum ipse nulla est. Quotiescumque etenim aliqua suscipitur imitatio actionis alienæ, ita aliorum officia, aut opera patrantur, ut tamen hi qui agunt, non sint ipsi quos agunt. Neque enim (ut verbi gratia, secularium,(a) & Manichæorum utamur exemplis) quum actor tragicus Sacerdotem effingit, aut Regem, Sacerdos, aut Rex est. Nam desinente actu, simul & ea, quam susceperat, persona desistit. Absit hoc à nobis nefarium scelestumque ludibrium. Manichæorum sit ista dementia: qui phantasiæ prædicatores, ajunt Filium Dei Deum, personam hominis non substantiæ extitisse, sed actu putativo quodam, & conversa-

Asseritur contra Manichæos, Christum esse verum hominem.

D

(a) Arbitratur Baluzius à sciolo quodam adjectam fuisse parenthesi *Manichæorum* vocem; qui Vincentium non intelligens, putavit comparationem eam sumi à Manichæis. Deinde ad voces Sacerdotem *effingit*, ait: tragœdos, & comœdos induisse palam Episcopi personam, non secus ac aliorum hominum.

versatione simulasse. Catholica verò fides ita Verbum Dei hominem factum esse dicit, ut quæ nostra sunt, non fallaciter, & adumbratè, sed verè expresseque susciperet; & quæ erant humana, non quasi aliena imitaretur, sed potiùs ut sua gereret; & prorsus quod agebat, hoc etiam esset. Sicut ipsi nos quoque in eo quod loquimur, sapimus, vivimus, subsistimus; non imitamur homines, sed sumus. Neque enim Petrus, & Joannes, ut eos potissimum nominem, imitando erant homines, sed subsistendo. Neque item Paulus simulabat Apostolum, aut fingebat Paulum: sed erat Apostolus, & subsistebat Paulus. Ita etiam Deus Verbum adsumendo, & habendo carnem, loquendo, faciendo, patiendo per carnem, sine ulla tamen suæ corruptione naturæ, hoc omnino præstare dignatus est, ut hominem perfectum non imitaretur aut fingeret, sed exhiberet: ut homo verus non videretur, aut putaretur, sed esset atque subsisteret. Igitur sicut anima connexa carni, nec in carnem tamen versa, non imitatur hominem, sed est homo, & homo non per simulationem, sed per substantiam: ita etiam Verbum Deus, absque ulla sui conversione, uniendo se homini, non confundendo, non imitando

tando factus est homo, sed subsistendo. Abjiciatur ergo tota penitus personæ illius intelligentia, quæ fingendo imitatione suscipitur: ubi semper aliud est, & aliud simulatur; ubi ille qui agit, numquam is est quem agit. Absit enim ut hoc fallaci modo Deus Verbum personam hominis suscepisse credatur; sed ita potiùs, ut incommutabili sua manente substantia, & in se perfecti hominis suscipiendo naturam, ipse caro, ipse homo, ipse persona hominis existeret; non simulatoria sed vera, non imitativa sed substantiva, non denique quæ cum actione desisteret, sed quæ prorsus in substantia permaneret. Hæc igitur in Christo personæ unitas nequaquam post Virginis partum, sed in ipso Virginis utero compacta atque perfecta est.

21. Vehementer enim præcavere debemus, ut Christum non modò unum, sed etiam semper unum confiteamur; quia intoleranda blasphemia est, ut etiamsi nunc eum unum jam esse concedas; aliquando tamen non unum, sed duos fuisse contendas, unum scilicet post tempus baptismatis, duos verò sub tempore nativitatis. Quod immensum sacrilegium non aliter profectò vitare poterimus, nisi unitum hominem Deo, sed unitate

In ipso Virginis utero humanitas fuit Verbo in persona unita.

tate personæ, non ab ascensu, vel resurrectione, vel baptismo, sed jam in Matre, jam in utero, jam denique in ipsa virginali conceptione fateamur: propter quam personæ unitatem indifferenter, atque promiscuè, & quæ Dei sunt propria, tribuuntur homini; & quæ carnis propria, adscribuntur Deo. Inde est enim, quod divinitus scriptum est, & Filium hominis descendisse de cœlo, & Joan. 3. Dominum majestatis crucifixum in terra. 1. Corint. 2. Inde etiam est, ut carne Domini facta, carne Domini creata, ipsum Verbum Dei factum; ipsa Sapientia Dei impleta scientia creata dicatur: sicut in præsentia manus ipsius, & pedes ejus fossi esse referuntur. Per hanc, inquam, personæ unitatem, illud quoque similis mysterii ratione perfectum est, ut carne Verbi ex integra Matre nascente, ipse Deus Verbum natus ex Virgine catholicissimè credatur, impiissimè denegetur. Quæ quum ita sint; absit ut quisquam sanctam Mariam divinæ gratiæ privilegiis, & speciali gloria fraudare conetur. Est enim singulari quodam Domini, ac Dei nostri, filii autem sui munere verissimè, ac beatissimè Theotòcos confitenda: sed non eo modo Theotòcos, quo impia quædam hæresis suspicatur; quæ adserit eam Dei Matrem sola appellatione dicen-

dicendam, quæ eum ſcilicet peperit hominem, qui poſtea factus eſt Deus: ſicut dicimus Presbyteri matrem; aut Epiſcopi matrem, non jam Presbyterum, aut Epiſcopum pariendo, ſed eum generando hominem, qui poſtea Presbyter, vel Epiſcopus factus eſt. Non ita, inquam, ſancta Maria Theotòcos: ſed ideo potiùs, quoniam, ut ſupra dictum eſt, jam in ejus ſacrato utero ſacroſanctum illud myſterium perpetratum eſt; quod propter ſingularem quamdam, atque unicam perſonæ unitatem, ſicut Verbum in carne, caro; ita homo in Deo, Deus eſt.

22. Sed jam ea, quæ ſupra de memoratis hæreſibus, vel de catholica fide breviter dicta ſunt, renovandæ cauſſa memoriæ breviùs ſtrictiuſque repetamus: quo ſcilicet, & intelligantur iterata pleniùs, & firmiùs inculcata teneantur. Anathema igitur Photino non recipienti plenitudinem Trinitatis, & Chriſtum hominem tantummodo ſolitarium prædicanti. Anathema Apollinari adſerenti in Chriſto converſæ divinitatis corruptionem, & auferenti perfectæ humanitatis proprietatem. Anathema Neſtorio neganti ex Virgine Deum natum, adſerenti duos Chriſtos, & exploſa Trinitatis fide, quaternita-

Paucis eadem fides exponitur, & refelluntur hæretici.

tem nobis introducenti. Beata (a) verò Catholica Ecclesia, quæ unum Deum in Trinitatis plenitudine, & item Trinitatis æqualitatem in una divinitate veneratur: ut neque singularitas substantiæ, personarum confundat proprietatem; neque item Trinitatis distinctio unitatem separet Deitatis. Beata, inquam, Ecclesia, quæ in Christo duas veras perfectasque substantias, sed unam

(a) Quum tot, & tantæ olim fuerint, quemadmodum & nunc sunt, otiosæ hæreticorum fraudolentiæ contra Trinitatis Incarnationisque mysteria, stat nihilominus catholicæ fidei integritas, tamquam rupes valida, & immota adversus omnes ventos, pluvias, torrentes, quia, inquit Hilarius lib. 2. de Trinit. numer. 22. *Ut quædam medicamentorum genera sunt ita comparata, ut non singulis tantum ægritudinibus utilia sint, sed omnibus in commune medeantur, habeantque in se virtutem generalis auxilii: ita & fides catholica non adversus singulas pestes, sed contra omnes morbos opem medelæ communis impertit; non infirmanda genere, non vincenda numero, non diversitate fallenda; sed una atque eadem adversum singula omniaque consistit. Magnum est enim, tot in una ea esse remedia, quot morbi sunt; & totidem veritatis esse doctrinas, quotidem erunt studia falsitatis. Contrahantur in unum nomina hæreticorum, & omnes scholae prodeant: audiant unum ingenitum Deum patrem, & unum unigenitum Dei Filium perfecti Patris perfectam progeniem &c.* quæ sequuntur.

unam Christi credit esse personam: ut neque naturarum distinctio unitatem personæ dividat; neque item personæ unitas differentiam confundat substantiarum. Beata, inquam, Ecclesia, quæ ut unum semper Christum, & esse, & fuisse fateatur, unitum hominem Deo, non post partum, sed jam in ipso matris utero confitetur. Beata, inquam, Ecclesia, quæ Deum factum hominem non conversione naturæ, sed personæ ratione intelligit, personæ autem non simulatoriæ & transeuntis, sed substantivæ, ac permanentis. Beata, inquam, Ecclesia, quæ hanc personæ unitatem tantam vim habere prædicat, ut propter eam miro ineffabilique mysterio, & divina homini, & Deo adscribat humana. Nam propter eam, & hominem de cœlo, secundùm Deum, descendisse non abnegat; & Deum, secundùm hominem, credit in terra factum, passum, & crucifixum. Propter eam denique, & hominem Dei filium, & Deum filium Virginis confitetur. Beata igitur, ac veneranda, benedicta, & sacrosancta, & omnino supernæ illi Angelorum laudationi comparanda confessio, quæ unum Dominum Deum trina sanctificatione glorificat. Idcircò etenim vel maximè unitatem Christi prædicat, ne my-

sterium Trinitatis excedat. Hæc in excursu dicta sint, aliàs (si Deo placuerit) uberiùs tractanda, & explicanda. Nunc ad propositum redeamus.

Origenis error fuit Ecclesiæ tentatio.

23. Dicebamus ergo in superioribus, quod in Ecclesia Dei tentatio esset populi, error magistri; & tanto major tentatio, quanto ipse esset doctior qui erraret. Quod primùm Scripturæ auctoritate, deinde Ecclesiasticis docebamus exemplis, eorum scilicet commemoratione, qui quum aliquandiu sanæ fidei forent habiti, ad extremum tamen aut in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam hæresim condidissent. Magna profectò res, & ad discendum utilis; & ad recolendum necessaria; quam etiam atque etiam exemplorum molibus inlustrare, atque inculcare debemus: ut omnes verè Catholici noverint se cum Ecclesia Doctores recipere, non cum Doctoribus Ecclesiæ Fidem deserere debere. Sed ego ita arbitror, quod quum multos in hoc tentandi genere proferre valeamus, nemo pene sit qui Origenis tentationi valeat comparari: in quo plura adeo præclara, adeo singularia, adeo mira extiterunt, ut inter initia habendam cunctis adsertionibus ejus fidem quivis facilè judicaret. Nam si vita facit auctoritatem,

magna

magna illi induſtria, magna (a) pudicitia, patien-

(a) Pudicitiæ amore ſuum evirare corpus auſus fuit, non tam ferro exſectis genitalibus, quam cicutam illis adhibendo, ut Athenienſes Hierophantas, ad compeſcendam libidinem illeviſſe teſtis eſt ipſe lib. 7. cont. Celſum: licet in diverſas abeant etiam veteres Patres opiniones, quod candidè oportuit fateri. Hoc grande facinus ipſe, etſi ſero, damnavit tamen, vehementerque abſterruit alios tom. 15. ad cap. 19. verſ. 12. in Matthæum, tum ſcripturarum auctoritate, tum rationum pondere, ne conviciis, ac ignominia afficiendos, ſe omnibus præbeant; & his verbis appoſitè Philonem, & Sextum arguit: *At his*, inquit, *Sacrarum literarum circa illam ſententiam minimè aſſequutis fides habenda non eſt, nam ſi inter fructus Spiritus, cum charitate, & gaudio, & patientia, & reliquis quoque caſtitas recenſetur, hanc potius tamquam fructum dare, & maſculum corpus à Deo datum conſervare oportet, quam aliud quidpiam audere; adeo ut tranſgrediatur aliquis per appoſitum ad rem de qua agitur hocce præceptum*: Non vitiabis aſpectum barbæ tuæ *Lev.* 19. *v.* 27.... Et allatis Scripturæ locis nonnullis ferventiori fide præditos juvenes ſic alloquitur: *Jam verò cum animo ſuo cogitet, qui tale facinus commiſſurus eſt: quænam ab iis ſit paſſurus, qui probris eum, & conviciis appetentes, his verbis utentur*: Non intrabit Eunuchus attritis, vel amputatis teſticulis in Eccleſiam Domini, *virum hunc inter caſtratos numerantes.* Deinde paullo poſt ſubdit: *Quaſnam verò capitis gravedines patiuntur, quas vertigines, quæ mentem etiam quandoque invadunt, & imaginum formatricem ani-*

patientia, tolerantia. (a) Si genus, vel eruditio; quid eo nobilius, qui primum in ea domo natus est, quæ est inlustrata martyrio? deinde pro Christo non solùm patre, sed omni quoque facultate privatus, tantùm

animæ vim sibi novas, & inusitatas ex hac materia (semine) *fingentem* species *perturbant*. Quibus si addatur id, quod acutè vidit Augustinus lib. 6. prioris operis adv. Julianum cap. 14. num. 41. spadones etiam carnalis concupiscentiæ urgeri stimulis, *minus quidem laboriosè, ne*, inquit, *concumbendi quamvis irritus ipse conatus in eam turpitudinem veniat, propter quam Calligonum Valentiniani junioris Eunuchum gladio novimus ultore punitum meretricis confessione convictum; Neque enim, & in lib. Ecclesiastico adhiberetur inde similitudo atque diceretur*, vid ns oculis, & ingemiscens, quasi spado complectens virginem, & suspirans, *nisi & ipsi moverentur concupiscentiæ carnalis affectibus, licet destituti carnis effectibus*; si inquam verum est hoc; quod ait Sanctus Doctor, certè nihil juvat exsiccatione, vel exsectione proprium evirare corpus. Consulat Lector Baron. ad ann. 230. & Huetium lib. 1. Origen. cap. 1. num. 13. adversus Halloix, qui Origenis factum excusandum sucepit l. 4. Orig. def.

(a) Genere fuit Ægyptius, Alexandriæque natus anno Chr. 185. ac Commodi 6. Eleutheri Papæ 9. Friario Materno, & M. Attilo Bradua Coss. Ejus pater fuit Leonides Martyr, qui supplicium tulit capitis x. Kal. Maji; quum Lætus præesset Ægypto, ac ritu ferino in Ecclesiæ filios sæviret.

tùm inter sanctæ paupertatis profecit angustias, ut pro nomine Dominicæ (a) confessionis sæpius, ut ferunt, adfligeretur. Neque verò hæc in illo sola erant, quæ cuncta postea tentationi forent; sed tanta etiam vis ingenii, tam profundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes pene multùm longeque superaret: tanta doctrinæ, ac totius eruditionis magnificentia, ut pauca forent divinæ, pene fortasse nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitus adsequeretur: cujus scien-

(a) Doctissimus Præsul Huetius lib. 1. Origen. cap. 1. n.9. ex Epiphanio in hær. 64. cap. 1. hoc præclarum eximiumque opus ab Origene præstitum commemorat an. 18. suæ ætatis, quum à Demetrio Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopo, Cathecumenorum cura ei fuisset demandata: in quo sicut summa cum laude nomen Domini confessus est; ita exinde numquam gentes homini pepercerunt. Quum enim Ægyptiorum Deorum ministris mos esset abraso vertice in prophani Serapidis gradibus populum alloqui, cum palmarum ramis, ut ad sacra obeunda adscenderent, quo more gravissimæ illorum cæremoniæ continebantur: ille acceptis palmarum surculis erecto fortique animo alta voce sic compellabat adstantes; *Adeste, accipite ramum, non Templi idolis consecrati, sed Christi*. Unde animis Ethnicorum in se concitatis fugere, latitare, ac latebras commutare coactus est. Acciderunt autem hæc sub Aquila Alexandriæ Præfecto.

ſcientiæ quum Græca concederent, (a) Hebræa quoque elaborata ſunt. Eloquentiam verò

(a) Amarus eruditæ antiquitatis cenſor Joannes Clericus in quæſt. 2. Hieronymiana ſuadere conatur, Origenem imperitiſſimum Hebraicæ linguæ fuiſſe, reluctantibus Tillemontio, Montefalconio, & Fabricio. Non vacat hic nec lubet Clerici expendere argumenta, quum notarum anguſtiæ id non permittant; unde ſatis ſit obſervare, ita ab Origene conſultos fuiſſe Judæos in difficilioribus locis, quod nedum Hieronymus, verum etiam ipſe teſtatur, ut aliquando cum illis publicè decertarit, ac ſapientiſſimum illorum Alexandriæ ex Scriptura juxta hebraicam veritatem convicerit; quod refert ipſe lib. 1. cont. Celſum: *His verbis*, inquit, *memini me urgere vehementer Judæum, qui ſapiens habebatur apud ſuos, quumque non poſſet ſe explicare, reſpondit ſicut decebat Judæum*. Deinde non rarò Origenes ipſe teſtatur Hebraicos Codices à ſe diligenter fuiſſe inſpectos, ut mederetur editionibus Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, ac 70. Interpretum, ubi erant depravatæ. Hinc tom. 8. Commentar. in Joannem pag. 130. Edit. Huetii tom. 2. differens de porcis è rupe præcipitatis, ac in mare per Dæmones ſuffocatis obſervat non rectè legi in loco Geraſenorum, vel Gadarenorum; quia *Gergeſa*, inquit, *à qua Gergeſei, urbs eſt antiqua juxta ſtagnum, quod nunc Tiberiadis vocamus, juxta quam rupes eſt ſtagnum adjacens, è qua oſtenditur porcos à Dæmoniis in præceps delatos fuiſſe*..... Et paullo poſt ſubdit: *Tale erratum in Lege, & Prophetis circa nomina licet cernere, ut accuratè perſpe-*

verò quid memorem? cujus fuit tam amœna, tam lactea, tam dulcis oratio, ut mihi ex ore ipsius non tam verba, quam mella quædam fluxisse videantur. Quæ non ille persuasu difficilia, disputandi viribus elimpidavit? quæ factu ardua, non ut facillima viderentur effecit? Sed forsitan argumentorum tantummodo nexibus adsertiones suas texuit? Immo planè nemo unquam magistrorum fuit, qui pluribus divinæ legis uteretur exemplis. Sed credo, pauca conscripsit? Nemo mortalium plura; ut mihi sua omnia non solum non perlegi, sed ne inveniri quidem posse videantur. Cui ne quidquam ad scientiæ instrumenta deesset, etiam plenitudo exabundavit (a) ætatis. Sed forsitan

speximus ab Hebræis edocti, cum ipsorum exemplaribus nostra comparantes, quæ testimonium habent, ab editionibus Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, quæ non sunt depravatæ. Consulat lector Fabricium tom. 5. lib. 5. cap. 1. pag. 223., & 224. Tillemontium in Mon. Eccl. de Origiene differentem, & D. Bernardum à Montefalconis in Præfat. ad Hexapla Origen.

(a) Vixit annos 69. quum labore confectum Tyri summum virum mors consumpsit ann. post Ch. ortum 254. quo anno Interamnæ Gallus & Volusianus interfecti sunt. Eadem in Urbe sepultus est, cujus sepulchri vestigia hodie superesse, qui loca illa lustrarunt, apud Huetium lib. 1. Origen. cap. 4. num. 7., & 9. referunt.

ſitan diſcipulis parum felix? Quis unquam felicior? Nempe innumeri ex ſinu ſuo Doctores, innumeri Sacerdotes, Confeſſores, & Martyres exſtiterunt. Jam verò quanta apud omnes illius admiratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit, quis exſequi valeat? Quis non ad eum paullo religioſior ex ultimis mundi partibus advolavit? Quis Chriſtianorum non pene ut prophetam; quis Philoſophorum non ut magiſtrum veneratus eſt? Quàm autem non ſolum privatæ conditioni, ſed ipſi quoque fuerit reverendus Imperio, declarant hiſtoriæ, quæ eum à matre (a) Alexandri Imperatoris accitum ferunt, cœleſtis utique ſapientiæ merito, cujus illa gratia, & amore flagrabat. Sed & ejuſdem epiſtolæ teſtimonium perhibent, quas ad Philippum (b) Imperatorem, qui primus

(a) Mammæa nempe, quæ quum Antiochiæ moraretur, Origenem accerſivit. Poſt Severi vero mortem, ſub Zepherino Romam venit, non affectandæ Mammææ ſtudio, quod cenſuit Baronius, ſed deſiderio penitus cognoſcendæ Romanæ Eccleſiæ omnium antiquiſſimæ, teſte Euſeb. lib. 6. Eccl. Hiſt. cap. 10.

(b) Euſebius Cæſareenſis in Chronico à Hieronymo aucto ad ann. Ch. 247. hæc habet: *Romanorum* XXIII. *Philippus regnavit annis 7. Philippus Philippum filium ſuum conſortem regni facit, primuſque omnium ex Romanis*

primus Romanorum Principium Christianus fuit Christiani magisterii auctoritate conscripsit. De cujus incredibili quadam scientia,

manis Imperatoribus Christianus fuit. Et ad an. 254. ait à Decio fuisse illos interfectos ob odium in Christianam religionem. Eusebio concinit Orosius lib. 7. hist. cap. 20. aliique quorum testimonia prætermittere libet. In actis S. Pontii Martyris à Baluzio ex vetustis codicibus editis fertur à S. hoc viro fuisse ad fidem conversos. At Pagius longa dissertatione probat fabulosa esse omnia, quæ de Philippis Christianam religionem amplexis feruntur, nixus testimoniis Ambrosii, Sulpicii, aliorumque dicentium Constantinum fuisse primum Imperatorem Christianum; ac ex nummis, in quibus certa Philipporum gentilitatis signa deprehenduntur, Petavius tom. 2. de Doct. temp. lib. 11. cap. 27. post Baronium ex Zonara observat, quosdam nominis similitudine deceptos, ad Philippum Imperatorem accommodasse, quæ Philippo Ægypti Augustali conveniunt; quod asserit præsertim de Epistolis Origenis. Huetius lib. 1. Origen. cap. 2. num. 12. ait occultè à Fabiano fuisse initiatum Philippum Antiochiæ sub Babyla; & & ideo celebratum à Catholicis id fuit, non reprehensum à gentilibus, quia eos latuit. Suspicor amplexum fuisse Philippum Christianam Religionem, quod ei exprobrant nonnulli, quasi sic tegere posset crimina. Hoc testantur præter supra laudatos Leontius Antiochenus, Chrysostomus, & Auctor Chronici Alexandrini; sed non plenè, hinc multa, quæ gentilitatis erant, retinuit, nec fidem in posteros; Imperatores transfudit. Quæ suspicio multis firmari posset monumentis.

tia, si quis referentibus nobis Christianum non accipit testimonium, saltem testificantibus Philosophis Gentilem recipiat confessionem. Ait namque impius ille (a) Porphyrius excitum se fama ipsius Alexandriam ferè puerum perrexisse, ibique eum vidisse jam senem, sed planè talem tantumque, qui arcem totius scientiæ condidisset. Dies me citiùs defecerit, quam ea, quæ in illo viro præclara exstiterunt, vel ex minima saltem parte perstringam: quæ tamen omnia non solum ad religionis gloriam, sed etiam ad tentationis magnitudinem pertinebant. Quo-

(a) Valesius, & post illum Huetius ex hoc Porphyrii testimonio inferunt duos exstitisse Origenes ambos Ammonii discipulos: nostrum, qui vulgò Adamantius est dictus, de quo Porphyrius tradit multam ex scriptis apud posteros gloriam fuisse consequutum, sibique adolescenti valdè notum; Alterum vero qui fuit Herennii, & Plotini condiscipulus, de quo frequens mentio in vita Plotini ab eodem Porphyrio scripta; nihilque posterorum memoriæ reliquit præter libellum de Dæmonibus, ut constat ex Longino. Fuit autem hic condiscipulus, & æqualis Porphirii Romæ si Eunapio fides. Verum, ut utriusque Origenis latum appareat discrimen, oportet advertere Adamantium imperantibus Gallo & Volusiano ex Eusebio obiisse; alterum vero ex Porphyrio in vita Plotini sub Gallieno in vivis fuisse, ac librum quendam elaborasse.

Quotus enim quisque, tanti ingenii, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum à se facilè deponeret; ac non illa potius uteretur sententia, se cum Origene errare malle, quàm cum aliis vera sentire? Et quid plura? Eò res decidit, ut tantæ personæ, tanti doctoris, tanti prophetæ non humana aliqua, sed ut exitus docuit, nimiùm periculosa tentatio plurimos à fidei integritate deduceret. Quamobrem hic Origenes tantus ac talis, dum gratia Dei insolentiùs abutitur, dum ingenio suo nimiùm indulget, sibique satis credit; quum parvi pendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum Ecclesiasticas traditiones, & veterum magisteria contemnens, quædam Scripturarum (a) capitula

(a) Quæ fuerint hæc scripturarum capitula exponit Epiphanius in Ancoratu numer. 54. & 62. exordia scilicet Genesis: *Plerique*, inquit, *allegoricè de Paradiso disputant, atque inter ceteros furiosus Origenes adumbratam nescio quam speciem pro veritate in Mundum invexit*. Et posteriori num. iterum: *Redeo ad Origenem (quod ipsi Deus ignoscat) absurdissimam aliam fabulam, & allegoriam fallendis hominibus proposuit &c.* Vide S. Virum loc. laud. Oportet tamen hic advertere, quod licet ab Origene peccatum sit ob frequentes allegorias, inter veteres tamen nemo accura-

pitula novo more interpretatur, meruit ut
Deut. 13. de se quoque Ecclesiæ Dei diceretur: *Si surrexerit in medio tui propheta*. Et paullo post: *Non audies*, inquit, *verba prophetæ illius*. Et item: *Quia tentat vos*, inquit, *Dominus Deus vester, utrum diligatis eum, an non*. Verè non solùm tentatio, sed etiam magna tentatio, deditam sibi, atque in se pendentem Ecclesiam admiratione ingenii, scientiæ, eloquentiæ, conversationis, & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subitò à veteri religione in novam prophanitatem sensim paulatimque traducere. Sed dicet aliquis corruptos esse Origenis libros. Non resisto, quin potiùs & malo. Nam id à quibusdam, & traditum, & scriptum est, non Catholicis tantùm, sed etiam Hæreticis. Sed illud est, quod nunc debemus advertere, etsi non ipsum, libros tamen sub nomine suo editos, magnæ esse tentationi; qui multis blasphemiarum vulneribus scatentes, non ut alieni, sed quasi sui; & le-

curatiùs illo etiam literalem Scripturæ sensum exposuit, ut probè notum est illis, qui ejus lucubrationes evolverunt. Hinc optandum sane est, ut paullo æquiores in Origenem fuissent nonnulli etiam ex veteribus; qui strenuè quum usi essent hominis laboribus, graves postea ei lites excitarunt.

& leguntur, & amantur: ut etsi in errore concipiendo Origenis non fuit sensus; ad errorem tamen persuadendum Origenis auctoritas valere videatur.

24. Sed & Tertulliani quoque eadem ratio est. Nam sicut ille apud Græcos, ita hic apud Latinos nostrorum omnium facilè princeps judicandus est. Quid enim hoc viro doctius? quid in divinis, atque humanis rebus exercitatius? Nempe omnem Philosophiam, & cunctas Philosophorum sectas, auctores assertoresque sectarum, omnesque eorum disciplinas, omnem historiarum, ac studiorum varietatem, mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò nonne tam gravi, ac vehementi excelluit, ut sibi nihil pene ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine inruperit, aut pondere eliserit? Jam porro orationis suæ laudes quis exsequi valeat? Quæ tanta, nescio qua, rationum necessitate conserta est, ut ad consensum sui quos suadere non potuerit, impellat: cujus quot pene verba, tot sententiæ sunt; quot sensus, tot victoriæ. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Judæi, Gentiles, Gnostici, ceterique: quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum moli-

Tertullianus mutata sententia fuit Ecclesiæ tentatio.

bus, velut quibusdam fulminibus, evertit. Et tamen hic quoque post hæc omnia, hic, inquam, Tertullianus, Catholici dogmatis, id est, universalis, ac vetustæ fidei, parum tenax, ac disertior multò quam felicior, mutata deinceps sententia fecit ad extremum, quod de eo beatus Confessor Hilarius quodam loco scribit: *Sequenti*, inquit, *errore detraxit scriptis probabilibus auctoritatem*. Et fuit ipse quoque in Ecclesia, magna tentatio. Sed de hoc nolo plura dicere. Hoc tantùm commemorabo, quod contra Moysi præceptum exsurgentes in Ecclesia novellas Montani furias, & insana illa insanarum mulierum novitii dogmatis somnia, (a) veras

Cap. 5. in Matth.

(a) Intelligit Priscillam & Maximillam nobiles ac opulentas feminas, quæ Ecclesias plures auro primum, deinde nefariis corrupere dogmatibus. De his ac Montano Prosper in Chronico ad Consulat. Cethegi & Clari, qui incidit in ann. Christi 170. *Hac tempestate pseudoprophetia, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium, Montano auctore, Prisca Maximillaque insanis vatibus. Nomen errori Provincia Phrygia dedit, quia inventores ejus illic primitus exstiterunt, ibique vixerunt, & nunc etiam in eisdem partibus populos habent. Adventum Spiritus Sancti à Domino promissum, in se potius, quam in Apostolos fuisse asserunt: secundas nuptias pro fornicationibus habent; et ideo dicunt eas permisisse Apostolum Paulum, quia*

veras prophetias adseverando; meruit, ut de se quoque, & scripturis suis diceretur: *Si surrexerit in medio tui propheta. Et mox: Non audies verba prophetæ illius.* Quare? *Quia,* inquit, *tentat vos Dominus Deus vester, utrum diligatis eum, an non.* His igitur tot, ac tantis ceterisque ejusmodi Ecclesiasticorum exemplorum molibus evidenter advertere, & secundum Deuteronomii leges luce clariùs intelligere debemus, quod si quando aliquis Ecclesiasticus magister à fide aberraverit, ad tentationem id nostram fieri providentia divina patiatur, utrum diliga-

ex parte sciebat, & ex parte prophetabat; nondum enim venerat quod perfectum est. Hoc autem perfectum in Montanum, & in ejus prophetissas venisse delirant. Vixit Tertullianus usque ad mediam ætatem Ecclesiæ presbyter; *invidia postea,* inquit Hieronymus in Catal. Scrip. Eccl. cap. 53. *& contumeliis Clericorum Romanæ Ecclesiæ, ad Montani dogma delapsus, in multis libris meminit novæ prophetiæ: specialiter autem adversum Ecclesiam texuit volumina: De pudicitia, de persequutione, de jejuniis, de monogamia, de ecstasi libros sex, & septimum quem adversus Apollonium composuit.* Dolendus sane hominis lapsus, quia Hieronymo eodem teste in Epist. ad Magnum inter Latinos nihil Tertulliano eruditius, vel acutius; quando Apologeticus ejus, & contra Gentes libri, cunctam seculi obtinent disciplinam: Fertur vixisse usque ad decrepitam ætatem.

mus Deum, an non, in toto corde, & in tota anima nostra.

Ebulliente nova hæresi, cernitur frumentorum gravitas, ac levitas palearum.

25. Quæ quum ita sint; ille est verus, & germanus Catholicus; qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui divinæ religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit, non hominis cujuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam; sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens; quidquid universaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id solum sibi tenendum credendumque decernit: quidquid vero ab aliquo deinceps uno præter omnes, vel contra omnes sanctos novum, & inauditum subinduci senserit; id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere; tum præcipuè beati Apostoli Pauli eruditus eloquiis: hoc est enim, quod in prima ad Corinthios Epistola scribit: *Oportet*, inquit, *& hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis*. Ac si diceret: Ob hoc hæreseon non statim divinitus eradicantur auctores; ut probati manifesti fiant, id est unusquisque quam tenax, & fidelis, & fixus Catholicæ fidei sit amator appareat. Et revera quum quæque novitas ebullit, statim cernitur frumento-

1. Corinth. 11.

mento-

mentorum gravitas, & levitas palearum: tunc sine magno molimine excutitur ab area quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alii illico prorsus avolant: alii verò tantummodo excussi, & perire metuunt; & redire erubescunt saucii, femineces, semivivi: quippe qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur; nec mori cogat, nec vivere sinat. Heu miseranda conditio! quantis illi curarum æstibus, quantis turbinibus exagitantur? Nunc etenim quà ventus impulerit, incitato errore rapiuntur; nunc in semetipsos reversi, tamquam contrarii fluctus, relidun-tur: nunc temeraria præsumptione, & ea quæ incerta videntur, adprobant; nunc irrationali metu etiam quæ certa sunt, expavescunt: incerti quà eant, quà redeant, quid adpetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubii, & malè penduli cordis afflictio, divinæ erga se miserationis est medicina, si sapiant. Idcirco etenim extra tutissimum Catholicæ fidei portum diversis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac pene enecantur procellis; ut excussa in altum elatæ mentis vela deponant, quæ malè novitatum ventis expanderant; seseque intra fidissimam statio-

nem placidæ, ac bonæ matris reducant, & teneant; atque amaros illos turbulentosque errorum fluctus primitus revomant, ut possint deinceps vivæ & salientis aquæ fluenta potare. Dediscant benè quod didicerant non benè; & ex toto Ecclesiæ dogmate, quod intellectu capi potest, capiant; quod non potest, credant.

Exponuntur Apostoli verba: ò Timothee depositum custodi &c. 26. Quæ quum ita sint; iterum atque iterum eadem mecum revolvens & reputans, mirari satis nequeo tantam quorumdam hominum vesaniam, tantam excœcatæ mentis impietatem, tantam postremò errandi libidinem, ut contenti non sint tradita semel, & accepta antiquitus credendi regula, sed nova ac nova in diem quærant, semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrahere: Quasi non cœleste dogma sit, quod *semel revelatum* esse sufficiat; sed terrena institutio, quæ aliter perfeci, nisi assidua emendatione, immo potius reprehensione, non possit; quum divina clament oracula: *Ne transferas terminos, quos posuerunt patres tui*. Et: *Super judicantem ne judices*. Et: *Scindentem sepem, mordebit eum serpens*. Et illud Apostolicum, quo omnes omnium hæreseon sceleratæ novitates velut quodam spiritali gladio sæpe truncatæ semperque

Prov. 22. Eccl. 8. Eccl. 10.

perque truncandæ sunt: *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ; quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* Et post hæc, inveniuntur aliqui tanta inveteratæ frontis duritia, tanta impudentiæ incude, tanto adamante pertinaciæ, qui tantis eloquiorum cælestium molibus non succumbant, tantis ponderibus non satiscant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremò fulminibus non conterantur? *Devita*, inquit, *prophanas vocum novitates*. Non dixit *antiquitates*, non dixit *vetustates*: immo planè quid è contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est *novitas*, tenenda est *antiquitas*, & si *prophana* est *novitas*, sacrata est *vetustas*. *Et oppositiones*, inquit, *falsi nominis scientiæ*. Verè *falsum nomen* apud doctrinas hæreticorum: ut ignorantia, scientiæ; & caligo, serenitatis; & tenebræ, luminis appellatione fucentur. *Quam quidam*, inquit, *promittentes, circa fidem exciderunt*. Quid *promittentes*, exciderunt, nisi novam nescio quam ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: Venite, ò insipientes, & miseri, qui vulgo Catholici vocitamini, & discite fidem veram; quam præter nos nullus intel- 1. Tim. 6.

ligit,

ligit; quæ multis ante seculis latuit, nuper verò revelata; & ostensa est: sed discite furtim atque secretim; delectabit enim vos. Et item: Quum didiceritis latenter docete, ne Mundus audiat, nec Ecclesia sciat: paucis namque concessum est tanti mysterii capere secretum. Nonne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud Salomonis Proverbia vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt
Prov. 9. iter suum? *Qui est*, inquit, *vestrum insipientissimus, divertat ad me*. Inopes autem sensu exhortatur, dicens: *Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite*. Quid deinde? *At ille*, inquit, *nescit quomodo terrigenæ apud eam pereant*. Qui
1. Tim. 6. sunt isti terrigenæ? Exponat Apostolus: *Qui circa fidem*, inquit, *exciderunt*.

27. Sed operæ pretium est, totum ipsum Apostoli capitulum diligentius pertractare. *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates*. O! Exclamatio ista, & præscientiæ est pariter, & caritatis. Prævidebat enim futuros, quos etiam prædolebat, errores. Quid est hodie Timotheus: nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel specialiter totum corpus Præpositorum, qui integram divini cultus scientiam, vel habere ipsi debent, vel aliis infundere?

dere ? Quid est, *Depositum custodi* ? Custodi, inquit, propter fures, propter inimicos: ne dormientibus hominibus superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminaverat Filius hominis in agro suo. *Depositum* inquit, *custodi*. Quid est *Depositum* ? Id est, quod tibi creditum est, non quod à te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis privatæ, sed publicæ Traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam: in qua non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi*; Catholicæ fidei talentum inviolatum inlibatumque conserva. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc à te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde: nolo mihi pro aliis alia subjicias: nolo pro auro, aut impudenter plumbum, aut fraudulenter æramenta supponas: nolo auri speciem, sed naturam plane. O Timothee, ò Sacerdos, ò Tractator, ò Doctor, si te divinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritalis Tabernaculi Beseleel; pretiosas divini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adjice splendorem, gratiam, venustatem. Intel-

Exod. 36. 39.

Intelligatur te exponente induſtriùs, quod antea obſcuriùs credebatur. Per te poſteritas intellectum gratuletur, quod ante vetuſtas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didiciſti doce; ut quum dicas novè, non dicas nova.

Quomodo in Ecclesia profectus habeatur religionis.

28. Sed forſitan dicit aliquis: Nulluſne ergo in Eccleſia Chriſti profectus habebitur religionis? Habeatur planè, & maximus. Nam quis ille eſt tam invidus hominibus, tam exoſus Deo, qui iſtud prohibere conetur? Sed ita tamen ut verè profectus ſit ille fidei, non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, ut in ſemetipſum unaquæque res amplificetur, ad permutationem verò, ut aliquid ex alio in aliud tranſvertatur. Creſcat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat, tam ſingulorum, quam omnium, tam unius hominis, quam totius Eccleſiæ, ætatum ac ſeculorum gradibus, intelligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo dumtaxat genere, in eodem ſcilicet dogmate, eodem ſenſu, eademque ſententia.

29. Imitetur animarum religio rationem corporum: quæ licet annorum proceſſu numeros ſuos evolvant, & explicent; eadem tamen quæ erant permanent. Multum intereſt

est inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatem: sed iidem tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes: ut quamvis unius ejusdemque hominis status habitusque mutetur; una tamen nihilominus eademque natura, una eademque persona sit. Parva lactentium membra, magna juvenum; eadem ipsa sunt tamen. Quot parvulorum artus, tot virorum: etsi qua illa sunt, quæ ævi maturioris ætate pariuntur, jam in seminis ratione proferta sunt; ut nihil postea novum proferatur in senibus, quod non in pueris jam ante latitaverit. Unde non dubium est, hanc esse legitimam, & rectam proficiendi regulam, hunc ratum atque pulcherrimum crescendi ordinem; si eas semper in grandioribus partes, ac formas numerus detexat ætatis, quas in parvulis creatoris sapientia præformaverat. Quod si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur; necesse est ut totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debilitetur: Ita etiam Christianæ Religionis dogma sequatur has decet profectuum leges: ut annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate; incorruptum tamen illibatum-

batumque permaneat, & universis partium suarum mensuris, cunctisque quasi membris, ac sensibus propriis plenum atque perfectum sit; quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem.

30. Exempli gratia: Severunt Majores nostri antiquitus in Ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: iniquum valde, & incongruum est, ut nos eorum posteri pro germana veritate frumenti subditititium zizaniæ legamus errorem. Quin potiùs hoc rectum, & consequens est, ut primis, atque extremis sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis tritricei quoque dogmatis frugem demetamus: ut quum aliquid ex illis seminum primordiis accessu temporis evolvatur, & nunc lætetur, & excolatur; nihil tamen de germinis proprietate mutetur: addatur licet *species*, *forma*, *distinctio*; eadem tamen cujusque generis natura permaneat. Absit etenim, ut rosea illa Catholici sensus plantaria in carduos spinasque vertantur. Absit, inquam, ut in isto spirituali paradiso, de cynnamomi, & balsami surculis lolium repente, atque aconita proveniant. Quodcumque igitur in hac Ecclesiæ Dei agricultura, fide Patrum satum est, hoc

hoc idem filiorum industria decet excolatur & observetur: hoc idem floreat, & maturescat: hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas est etenim, ut prisca illa cœlestis philosophiæ dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur; sed nefas est, ut commutentur; nefas ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licet evidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem.

Abdicata parte catholici dogmatis, consequitur periculum abolendæ religionis.

31. Nam si semel admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia; horreo dicere, quantum exscindendæ, atque abolendæ religionis periculum consequatur. Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque, atque item alia, ac deinceps alia, & alia, jam quasi ex more, & licito, abdicabuntur, Porrò autem singillatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi ut totum pariter repudietur? Sed & è contra, si novitia veteribus, extranea domesticis, & prophana sacratis admisceri cœperint; proserpat hic mos in universum necesse est, ut nihil posthac apud Ecclesiam relinquatur intactum, nihil inlibatum, nihil integrum, nihil immaculatum: sed sit ibidem deinceps impiorum, ac turpium

turpium errorum lupanar, ubi erat ante castæ, & incorruptæ sacrarium veritatis. Sed avertat hoc à suorum mentibus nefas divina pietas, sitque hic potiùs impiorum furor.

Quid Ecclesia enitatur Conciliorum decretis.

32. Christi verò Ecclesia, sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his umquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena: sed omni industria hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitus informata & inchoata, accuret & poliat; si qua jam confirmata, & definita, custodiat. Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis enisa est: nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem postea instantiùs prædicaretur; quod antea securiùs colebatur, hoc idem postea sollicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, semper, nec quicquam præterea; hæreticorum novitatibus excitata, Conciliorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia; nisi ut quod prius à Majoribus sola Traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturæ chirographum consignaret; magnam rerum summam paucis literis

literis comprehendendo; & plerumque propter intelligentiæ lucem, non novum fidei (a) sensum, novæ appellationis proprietate signando.

F 33. Sed

(a) Placuit Ecclesiæ, ac bonis omnibus, ne fucus à desperatis hominibus veritati fieret; ut aliquando antiquus fidei sensus, novæ appellationis proprietate signaretur; at indignati sunt nonnulli, inter quos Joannes Clericus tomo primo Artis Criticæ, ubi culpat voces ab Ecclesia sacratas, nempe Transubstantiationis, Consubstantialis, & similium quasi voces nihili: verum injusta est reprehensio, taliterque iste se gerit, ac si quis diceret, ut Hilarius loquitur libr. adv. Constantium Imperatorem num. 16. *Nolo adversum nova venena novas medicamentorum comparationes, nolo adversum novos hostes nova bella, nolo adversum novas insidias consilia recentia ..... Novitates vocum, sed prophanas devitare jubet Apostolus, tu cur pias excludis? quum præsertim ab eo dictum sit, Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est. Innascibilem, scriptum numquam legis, numquid ex hoc negandum erit, quia novum est? Decernis similem Patri Filium. Evangelia non prædicant: quid est, quod non refugis hanc vocem? In uno novitas eligitur, in alio submovetur. Ubi impietatis occasio, novitas admittitur; ubi autem religionis MAXIMA ET SOLA CAUTELA EST, excluditur*. Quare autem Clericus differens de vocibus nihil significantibus in exemplum adducat voces illas ab Ecclesia sacratas, quis prudens intelligere potest, quando ex sensu & voluntate Ecclesiæ jam legitimus illis vocibus affixus est sensus? quod

Exponuntur verba: Devitans prophanas vocum novitates.

33. Sed ad Apostolum redeamus. *O Timothee, depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates. Devita*, inquit quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum: ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuque percutiant. Quid est *devitare*? 1. Cor. 5. *Cum hujusmodi nec cibum sumere*. Quid est 2. Joan. *Devita? Si quis*, inquit, *venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert*. Quam *doctrinam*, nisi Catholicam, & universalem, & unam eamdemque per singulas ætatum successiones incorrupta veritatis traditione manentem, & usque in secula sine fine mansuram? Quid tum? *Nolite*, inquit, *recipere eum in domum: nec AVE ei dixeritis: qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis. Prophanas*, inquit, *vocum novitates*. Quid est *Prophanas*? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi, ab Ecclesiæ penetralibus, quæ est Templum Dei, penitus extraneas. *Prophanas*, inquit, *vocum novitates*. *Vocum*, idest, dogmatum, rerum, sententiarum *novitates*, quæ sunt *vetustati*, atque *antiquitati* contrariæ. Quæ si recipiantur, neces-

quod fas semper fuit, eritque, licet frendentibus ferocioribus, & fortè insanis Criticis, Poeta dicente;

Licuit semperque licebit,
Signatum præsente nota
procudere nomen.

necesse est, ut fides beatorum Patrum aut, tota, aut certè magna ex parte violetur; necesse est, ut omnes omnium ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes Clerici, Levitæ, & Sacerdotes, tanta Confessorum millia, tanti Martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas, & multitudo, tot Insulæ, Provinciæ, Reges, Gentes, Regna, Nationes, totus postremò jam pene terrarum Orbis per Catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuntietur.

34. *Prophanas*, inquit, *vocum novitates devita*: quas recipere atque sectari, numquam Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et revera; quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore, ebullivit? Quis unquam hæreses instituit; nisi qui se priùs ab Ecclesiæ Catholicæ universitatis, & antiquitatis consensione discreverit? Quod ita esse luce clariùs exempla demonstrant. Quis enim unquam ante prophanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non

putaret ? Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cœlestium (a), reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit adstrictum ? Quis ante sacrilegum Arium, Trinitatis Unitatem discindere; quis ante sceleratum Sabellium, Unitatis Trinitatem confundere ausus est ? Quis ante crudelissimum Novatianum (b), crudelem Deum dixit, eo quod mallet mortem morientis, quam ut revertatur, & vivat ? Quis ante Magum Simonem, Apostolica districtione per-

(a) Natu nobilis fuit, sed naturæ vitio Eunuchus matris utero editus. An ob hanc caussam à Lirinensi appelletur prodigiosus, incertum est; Patres tamen S. Mauri post Garnerium verosimile putant. Certè in Commonitorio Marii Mercatoris oblato Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ac Theodosio hæc in illius exordio leguntur : *Cœlestius quidam Eunuchus matris utero editus.*

(b) Nemo ex his Vincentii verbis inferat nullam esse pro peccantibus indulgentiam, remissionemque servatam, dixisse Novatianum. Error namque ejus sequens fuit, quem ántea defenderat Tertullianus: Inficiabatur fuisse Ecclesiæ concessam potestatem, ut atrociora illa peccata, apostasiæ nempe à fide, homicidii, ac fornicationis, per se remitteret, quum talium delictorum venia esset soli Deo reservata. Unde statuebat de illis perpetuo agendam esse pœnitentiam. Pro minoribus vero peccatis agnovit in Ecclesia dimittendi facultatem. Vide Petavium tom. IV. Theol. dogm. lib. 3. Eccl. Hierar. cap. 12. num. 6.

percussum, (à quo verus ille turpitudinum gurges usque in (a) novissimum Priscillianum continua, & occulta successione manavit) auctorem (b) malorum, idest, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostro-

 rum,

(a) Simonis impura, & nefanda dogmata, quæ latè describuntur ab Irenæo, Epiphanio, & Theodoreto, discipulos defensoresque multos nacta sunt, ut Saturninum, Basilidem, hujusque filios Epiphanem, & Isidorum. Quorum infelices heredes extitere Cerdon, & Marcion, ac tertio Ecclesiæ seculo Manichæi; his successere Priscillanistæ, quos Manichæorum cognatos appellat S. Leo in Ep. olim 93. nunc 15. cap. 4. Unde Prosper in Chronico ad Coss. Ausonium, & Olybrium: *Ea tempestate Priscillianus Episcopus de Gallæcia, ex Manichæorum, & Gnosticorum dogmate, hæresim nominis sui condidit.* Gnosticos autem à Simone sua habuisse exordia testis est Irenæus,

(b) Optasse Simonem tamquam Deum ab omnibus glorificari, à multisque pro tali habitum, testis est Irenæus lib. 1. adv. hær. cap. 20. ex Edit. Erasini; hinc non adeo facilè exponi potest, quomodo dixerit Dei creatoris impulsu, & necessitate ferri homines ad malum. Ex Irenæo autem hæc habemus. Quum impius sublimissimam se profiteretur virtutem, ac Helenam quandam, primam suæ mentis conceptionem, per hanc dicebat angelos atque archangelos conditos; à quibus fabricatus Orbis ac præposterè moderatus, ad emendationem rerum, ut ipse veniret, compulerunt. Unde addebat, ut Irenæus ait, *prophetas à mundi fabricatoribus Angelis inspira-*

rum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem adserit talem hominum manibus ipsam suis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & necessariæ cujusdam voluntatis impulsu nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare; eo quod furiis omnium vitiorum exagitata, & inflammata in omnium turpitudinum barathra inexhausta cupiditate rapiatur. Innumera sunt talia, quæ brevitatis studio prætermittimus: quibus tamen cunctis satis evidenter perspicueque monstratur, hoc apud omnes ferè hæreses quasi solemne esse ac legitimum; ut semper prophanis novitatibus gaudeant, *antiquitatis* scita fastidiant, & per *oppositiones falsi nominis scientiæ*, à fide naufragent. Contrà verò, Catholicorum hoc verè proprium, deposita sanctorum Patrum, & commissa servare, damnare *prophanas novitates*; & si-

spiratos dixisse prophetias; quapropter monebat, ne ulterius curarent eos, hi qui in eum, & in Helenam ejus spem habebant, & ut liberos agere quæ velint. Secundum enim ipsius gratiam salvari homines, sed non secundum operas justas. Nec enim esse naturaliter operationes justas, sed ex accidentia, quemadmodum posuerunt qui mundum fecerunt Angeli, per hujusmodi præcepta in servitutem deducentes homines. Propter hæc fortè Lirinensis dixit ex ejus mente necessitate impelli homines ad malum.

& ſicut dixit, atque iterum prædixit Apoſtolus: *Si quis annunciaverit præterquam quod acceptum eſt, anathema ſit.* Gal. 1.

35. Hìc fortaſſe aliquis interroget, an & hæretici divinæ Scripturæ teſtimoniis utantur. Utuntur plane, & vehementer quidem. Nam videas eos volare per ſingula quæque ſanctæ Legis volumina, per Moyſi, per Regum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud ſuos, ſive alienos, ſive privatim, ſive publicè, ſive in ſermonibus, ſive in libris, ſive in conviviis, ſive in plateis, nihil umquam pene de ſuo proferunt, quod (a) non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samoſateni opuſcula, Priſcilliani, Eunomii, Joviniani, reliquarumque peſtium: cernas infinitam exemplorum congeriem, prope nullam omitti paginam, quæ non novi, aut veteris Teſtamenti ſententiis fucata, & colorata ſit. Sed tanto magis cavendi, & pertimeſcendi ſunt, quanto occultiùs ſub divinæ Legis umbraculis latitant. Sciunt enim fœ-

Quomodo hæretici ſcriptura utantur.

(a) Quæ fusè hic, & ſequentibus numeris de Scripturæ abuſu apud hæreticos, ait Lirinenſis, decerpta ſunt ex lib. Tertulliani de præſcript. cap. præſertim 38. 39. & 40.

tores suos nulli ferè cito esse placituros, si nudi, & simplices exhalentur: atque idcirco eos cœlestis eloquii velut quodam aromate aspergunt, ut ille qui humanum facilè despiceret errorem, divina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt, quod (a) hi solent qui parvulis austera quædam temperaturi pocula, prius oras melle circumlinunt: ut incauta ætas quum dulcedinem præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam iis curæ est, qui mala gramina, & noxios succos medicaminum vocabulis præcolorant, ut nemo ferè, ubi suprascriptum legerit remedium, suspicetur venenum.

36. Inde

(b) An hæc de parvulis incautè austera pocula sorbentibus, decrepserit ex lib. 4. Lucretii de natura rerum, definire non audeo; similia tamen sunt his, quæ iste canit dum præter meritum se extollit:

......pueris absinthia tetra medentes
Quum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore;
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus; interea perpotet amarum
Absinthi laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius tali facto recreata, valescat.

At quia minimè valescit, qui amarum obscœnumque ebibit errorem, licet colore multo obductum; propterea S. Vir consulto illorum profert exemplum, qui *noxios succos medicaminum vocabulis præcolorant*; ex quibus certa funestaque oritur mors.

36. Inde denique & Salvator clamabat: *Attendite vobis à pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ovium; at intus autem sunt lupi rapaces.* Quid est vestitus ovium; nisi Prophetarum, & Apostolorum proloquia: quæ iidem ovili quadam sinceritate, Agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tamquam vellera quædam texuerunt? Qui sunt lupi rapaces; nisi sensus hæreticorum feri, & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaqua possunt, dilacerant? Sed ut fallacius incautis ovibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & se se divinæ Legis sententiis velut quibusdam velleribus obvolvunt: ut quum quisque lanarum mollitiem præsenserit, nequaquam aculeos dentium pertimescat. Sed quid ait Salvator? *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*: idest; Quum cœperint divinas illas voces non jam proferre tantum, sed etiam exponere, nec adhuc jactare solum, sed etiam interpretari; tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligetur; tunc novitium virus exhalabitur, tunc prophanæ novitates aperientur; tunc primum scindi sepem videas, tunc transferri Patrum terminos, tunc Catholicam Fidem cædi, Matth. 7.

cædi, tunc Ecclesiasticum dogma lacerari.

37. Tales erant ii, quos percutit Apostolus Paulus in secunda ad Corinthios, dicens: *Nam ejusmodi*, inquit, *pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi*. Quid est *Transfigurantes se in Apostolos Christi*? Proferebant Apostoli divinæ legis exempla; proferebant & illi. Proferebant Apostoli Psalmorum auctoritates; proferebant & illi. Proferebant Apostoli sententias Prophetarum; & illi nihilominus proferebant. Sed quum ea, quæ similiter protulerant, interpretari non similiter cœpissent; tunc simplices à subdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti à perversis, tunc postremò veri Apostoli à falsis Apostolis discernebantur. *Et non mirum*, inquit, *ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurantur sicut ministri justitiæ*. Ergo, secundum Apostoli Pauli magisterium, quotiescumque, vel pseudoapostoli, vel pseudoprophetæ, vel pseudodoctores divinæ Legis sententias proferunt, quibus male interpretatis errores suos adstruere conentur, non dubium est quin auctoris sui callida machinamenta sectentur: quæ ille nunquam profectò comminisceretur,

2. Cor. 11.

tur, nisi sciret omnino nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quàm ut ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia; ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas. Sed dicet aliquis: Unde probatur, quia sacræ Legis exemplis diabolus uti soleat? Legat Evangelia, in quibus scribitur: *Tunc assumpsit illum diabolus*, idest, Dominum Salvatorem; *& statuit illum super pinnam templi; & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum*. Quid hic faciet misellis hominibus, qui ipsum Dominum majestatis Scripturarum testimoniis appetivit? *Si*, inquit, *filius Dei es, mitte te deorsum.* Quare? *Scriptum est enim*, inquit. Magnopere nobis doctrina loci istius attendenda, atque retinenda est: ut tanto Evangelicæ auctoritatis exemplo, quando aliquos Apostolica, seu Prophetica verba proferre contra Catholicam Fidem viderimus, diabolum per eos loqui minimè dubitemus. Nam sicut tunc caput capiti, ita nunc quoque membra membris loquuntur; membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus, sacrilegi religiosis, hæretici postremo

Matth. 4.

Non est in Matth. *ut custodiant te in omnibus viis tuis*.

ſtremò Catholicis. Sed quid tandem dicunt? *Si*, inquit, *filius Dei*, *es mitte te deorſum*. Hoc eſt; Si filius eſſe vis Dei, & hæreditatem regni cœleſtis accipere, mitte te deorſum, ideſt, ex iſtius te ſublimis Eccleſiæ, quæ etiam templum Dei putatur, doctrina, & traditione demitte. Ac ſi quis interroget quempiam hæreticorum ſibi talia perſuadentem: Unde probas, unde doces, quod Eccleſiæ Catholicæ univerſalem, & antiquam fidem dimittere debeam? Statim ille: *Scriptum eſt enim*. Et continuò mille teſtimonia, mille exempla; mille auctoritates parat, de Lege, de Pſalmis, dè Apoſtolis, de Prophetis: quibus novo, & malo more interpretatis, ex arce Catholica in hæreſeos barathrum infelix anima præcipitetur. Jam vero illis, quæ ſequuntur, promiſſionibus miro modo incautos homines hæretici decipere conſueverunt. Audent etenim polliceri, & docere, quod in Eccleſia ſua, ideſt, in communionis ſuæ conventiculo, magna, & ſpecialis, ac planè perſonalis quædam ſit Dei gratia, adeout ſine ullo labore, ſine ullo ſtudio, ſine ulla induſtria, etiamſi nec petant, nec quærant, nec pulſent, quicumque illi ad numerum ſuum pertinent; tamen ita divinitus diſpenſentur, ut Angelicis evectî

ctis manibus, ideſt, Angelica protectione ſervati, numquam poſſint offendere ad lapidem pedem ſuum, ideſt, numquam ſcandalizari.

38. Sed dicet aliquis: Si divinis eloquiis, ſententiis, promiſſionibus, & diabolus, & diſcipuli ejus utuntur, quorum alii ſunt pſeudoapoſtoli, alii pſeudoprophetæ, & pſeudomagiſtri, & omnes ex toto hæretici: quid facient Catholici homines, & matris Eccleſiæ filii? Quonam modo in Scripturis ſanctis veritatem à falſitate diſcernent? Hoc ſcilicet facere magnopere curabunt, quod in principio Commonitorii iſtius ſanctos, & doctos viros nobis tradidiſſe ſcripſimus; ut divinum Canonem ſecundùm univerſalis Eccleſiæ Traditiones, & juxta Catholici dogmatis regulas interpretentur. In qua item Catholica, & Apoſtolica Eccleſia ſequantur neceſſe eſt *Univerſitatem*, *Antiquitatem*, *Conſentionem*. Etſi quando pars contra Univerſitatem, novitas contra Vetuſtatem, unius, vel paucorum errantium diſſenſio contra omnium, vel certè multò plurium Catholicorum Conſenſionem rebellaverit, præferant partis corruptioni, univerſitatis integritatem: in qua eadem univerſitate, novitatis prophanitati, anti-

Reſiſtendum hæreticis, dum Scripturas allegant.

antiquitatis religionem; itemque in ipsa vetustate, unius sive paucissimorum temeritati, primùm omnium generalia, si qua sunt, universalis Concilii decreta præponant; tunc deinde, si id minus est, sequantur quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias Magistrorum. Quibus adjuvante Domino fideliter, sobriè, sollicitè observatis, non magna difficultate noxios quosque exsurgentium hæreticorum deprehendemus errores.

Hæreses deprehenduntur, collatis PP. Sententiis concordantibus.

39. Hìc jam consequens esse video, ut exemplis demonstrem quonam modo prophanæ hæreticorum novitates, prolatis atque conlatis Veterum Magistrorum concordantibus sibimet sententiis, & deprehendantur, & condemnentur. Quæ tamen antiqua sanctorum Patrum consensio non in omnibus divinæ Legis quæstiunculis, sed solum certè præcipue in fidei regula magno nobis studio & investiganda est, & sequenda. Sed neque semper, neque omnes hæreses hoc modo impugnandæ sunt, sed novitiæ recentesque tantummodo, quum primum scilicet exoriuntur, antequam infalsarint vetustæ fidei regulas, ipsius temporis vetentur angustiis, ac priusquam, manante latius veneno, Majorum volumina vitiare conentur. Ceterum

dila-

dilatatæ, & inveteratæ hæreses nequaquam hac via adgrediendæ sunt, eo quod prolixo temporum tractu longa iis furandæ veritatis patuerit occasio. Atque ideo quascumque illas antiquiores, vel schismatum, vel hæreseon prophanitates nullo modo nos oportet, nisi aut sola, si opus est, Scripturarum auctoritate convincere, aut certè jam antiquitus universalibus Sacerdotum Catholicorum Conciliis convictas damnatasque vitare. Itaque quum primum mali cujusque erroris putredo erumpere cœperit, & ad defensionem sui quædam sacræ Legis verba furari, eaque fallaciter, & fraudulenter exponere; statim interpretando Canoni Majòrum sententiæ congregandæ sunt; quibus illud quodcumque exsurget novitium ideoque prophanum, & absque ulla ambage prodatur, & sine ulla retractatione damnetur. Sed eorum dumtaxat Patrum sententiæ conferendæ, qui in fide, & Communione Catholica sanctè, sapienter, constanter (a) viventes,

(a) Ex hoc loco infert Dallæus in libro de Vero usu Patrum inconstantes fuisse Patres in fidei doctrina. At Lirinensis hæc mens est; quia per plura in superioribus ostenderat non raró divino judicio humanaque infirmitate accidere, ut Ecclesiastici viri magni meriti ac scientiæ labantur, & contra Apo-

tes, docentes, & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est; ut quicquid, vel omnes vel plures, uno eodemque sensu manifestè, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi Magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur. Quicquid verò, quamvis ille sanctus, & doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor, & Martyr, præter omnes aut etiam contra omnes senserit; id inter proprias, & occultas, & privatas opiniunculas à communis, & publicæ, ac generalis sententiæ auctoritate secretum sit; ne cum summo æternæ salu-

Apostolum nova dogmata annuntient, quod probarat exemplis Photini, Apollinaris, Nestorii, Origenis, ac Tertulliani; ne quis prætextu auctoritatis horum perversa sectaretur dogmata, ut in fine 24. num. ait: hac de caussa prudenter hic monet, haud audiendos esse illos, qui constanter non docuerunt, & vixerunt in Ecclesia. Unde in num. 42. loquens de Sacerdotibus, qui Ephesi convenerant, inquit: *Hoc optimum factu visum est, ut in medium SS. Patrum sententiæ proferrentur; quorum alios Confessores, omnes verò Catholicos Sacerdotes fuisse, & permansisse constaret, ut scilicet ritè atque solenniter ex eorum consensu atque decreto antiquum dogma firmaretur*,

salutis periculo, juxta sacrilegam hæreticorum, & schismaticorum consuetudinem, universalis dogmatis antiqua veritate dimissa, unius hominis novitium sectemur errorem.

40. Quorum beatorum Patrum sanctum Catholicumque consensum ne quis sibi temerè contemnendum fortè arbitretur; ait in prima ad Corinthios Apostolus: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primùm Apostolos* (quorum ipse unus erat), *secundò Prophetas* (qualem in Actibus Apostolorum legimus Agabum), *tertio Doctores*, qui *Tractatores* nunc appellantur: quos hic idem Apostolus etiam *Prophetas* interdum nuncupat, eo quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora, & loca dispensatos quisquis in sensu Catholici dogmatis unum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum: à quorum veridica unitate ne quis discrepet, impensius obtestatur idem Apostolus, dicens: *Obsecro autem vos, fratres, ut idipsum dicatis omnes; & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia*. Quod si quis ab eorum sententiæ communione desciverit, audiet il-

Patrum consensus, quantæ sit auctoritatis.

1. Corint. 1.

lud ejusdem Apostoli: *Non est Deus dissensionis, sed pacis*, (id est, non ejus qui à consentiendi unitate defecerit, sed eorum qui
1. Corinth. 14. in consentiendi pace permanserint) *sicut in omnibus*, inquit, *Ecclesiis sanctorum doceo*, idest Catholicorum: quæ ideo sanctæ sunt, quia in fidei communione persistunt. Et ne quis forsitan, prætermissis ceteris, se solum audiri, sibi soli credi adrogaret; paullo post
ibidem. ait: *An à vobis*, inquit, *verbum Dei processit? aut in vos solos devenit?* Et ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adjecit: *Si quis*, inquit, *videtur propheta esse, aut spiritalis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata*. Quæ utique mandata, nisi ut si quis est propheta aut spiritalis, id est spiritalium rerum magister, summo studio æqualitatis, & unitatis cultor existat; ut scilicet neque opiniones suas (a) ceteris præferat, & ab universorum sensibus non rece-

(a) Apposite hæc præscribit Lirinensis ex Apostoli sensu. Nam duo Corinthiis in laud. loco præcipit: primum, ut sacrarum literarum interpres in priores spectet, à quibus Verbum Dei processit in posteros, *An*, inquit, *à vobis Verbum Dei processit?* alterum ne quisquam sensum suum tenaci contentione defendat, sed prius reliquos Ecclesiæ Doctores consulat; ut si viderit omnibus probari id quod sentit, tutò jam teneat: sin reprobari, tutò jam

recedat. *Cujus rei mandata qui ignorat*, inquit, *ignorabitur*, id est, qui aut nescita non discit, aut scita contemnit, ignorabitur: hoc est indignus habebitur, qui inter unitos fide, & exæquatos humilitate divinitus respiciatur: quo malo nescio an quidquam acerbius cogitari queat. Quod tamen juxta Apostolicam comminationem Pelagiano illi provenisse cernimus (a) Juliano, qui se Col-

 lega-

jam deserat; quod innuit quum ait: *Aut in vos solos pervenit*. Consulat lector doctiss. Virum Melch. Canum lib. 7. de locis Theol. cap. 3.

(a) Inter hæreticos, qui Ecclesiam turbare conati sunt, ac stilo fidei vexare sententias, præcipuus exstitit Julianus, præsertim ex quo sub Zosimo ann. Chr. 418. ab Eclanensi dejectus est Episcopatu, imo pulsus ex Italia, vagus, & extorris nullibi sedem certam habens. Nam primò Constantinopolim fugit, sed ann. Ch. 431., vel 432. post Ephesinam Synodum ejectus in Gallias migravit. Anno verò 439. Xysto Papa sedente, seu per fraudem, seu per speciem voluit se ab errore vindicare, cujus dolis Leonis prudentia, & sagacitas restitit, Prospero teste in Chronico: *Hac tempestate*, inquit, *Julianus Eclanensis jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere. Sed his insidiis Sixtus Papa Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit: & ita omnes Catholicos de* reje-

legarum sensui aut incorporare neglexit, aut excorporare præsumpsit. Sed jam tempus est ut pollicitum proferamus exemplum, ubi & quomodo Sanctorum Patrum sententiæ congregatæ sint, ut secundum eas ex decreto,

rejectione fallacis bestiæ fecit gaudere, quasi tunc primum superbissimam hæresim Apostolicus gladius detruncasset. Et quoniam fallax hæreticus novas turbas sub Leone jam Pontifice circa ann. Ch. 444. ciebat: propterea adversus saucium fidei hostem, jamque multis debilitatum ictibus movit arma Leo, teste altero Prospero in op. de Promissionibus, & Prædictionibus Dei cap. 6. part. 4. Addit Vignerius, & post eum PP. S. Mauri, hunc ipsum infelicem hæreticum post longas hac illacque oberrationes, ob quas alter Cain profugus, & extorris à Fulgentio appellatur, ultimi denique perfugii loco viculum quemdam in Sicilia incoluisse; ubi suæ sectæ homines docens, factus est ex Episcopo ludimagister, quam occupationem longe ante ei destinarat Augustinus, ut genio & eruditioni ejus congruentem in lib. 2. Op. imper. num. 51. *Loqueris de homonymis, & æquivocis: quomodo ergo te ipsi saltem Pelagiani intellecturi sunt nisi prius ad scholas Dialecticorum, ubicumque terrarum potuerint inveniri, propter hæc discenda mittantur? An forte & cathegorias Aristotelis, antequam tuos libros legant, eis exponens ipse lecturus es? Cur non & hoc facias, homo ingeniosissimus, quandoquidem à deceptis miseris pasceris otiosus?* Sic Hieronymus de pseudodiacono Celedensi Aniano ajebat; *Copiosissime pascitur, ut alienæ blasphemiæ verba frivola subministret.*

to, atque auctoritate Concilii, Ecclesiasticæ fidei regula figeretur. Quod quo commodius fiat, hic sit jam hujus Commonitorii modus; ut cetera quæ sequuntur, ab alio sumamus exordio.

SECUNDUM
COMMONITORIUM.

(a) Interlapsum est; neque ex eo amplius quicquam, quam postrema particula remansit, idest, sola recapitulatio, quæ & subjecta est.

QUæ quum ita sint, jam tempus est, ut ea, quæ duobus his Commonitoriis dicta sunt, in hujus secundi fine recapitulemus. Diximus in superioribus, hanc fuisse semper, & esse hodie Catholicorum consuetudinem, ut fidem veram duobus his modis approbent. Primum divini Canonis *Auctoritate*, deinde Ecclesiæ Catholicæ *Traditione*. Non quia Canon solus non sibi ad universa sufficiat; sed quia verba divina pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias opiniones erroref-

(a) Hæ quatuor lineæ, quibus admonetur Lector de jactura secundi Commonitorii, exstant in editionibus, itemque in recentiore ex Codd.Regiis, ad quorum fidem Baluzius Lirinensis castigavit opus: retinere autem eas cum omnibus placuit.

resque concipiant: atque ideo necesse sit, ut ad unam Ecclesiastici sensus regulam, Scripturæ cœlestis intelligentia dirigatur, in iis dumtaxat præcipuè quæstionibus, quibus totius Catholici dogmatis fundamenta nituntur. Item diximus, in ipsa rursus Ecclesia *Universitatis* pariter, & *Antiquitatis Consensionem* spectari oportere; ne aut ab unitatis integritate in partem schismatis abrumpamur; aut à vetustatis religione in hæreseon novitates præcipitemur. Item diximus, in ipsa Ecclesiæ vetustate duo quædam vehementer studioseque observanda, quibus penitus inhærere deberent quicumque hæretici esse nollent: Primum, si quid esset antiquitus ab omnibus Ecclesiæ Catholicæ Sacerdotibus universalis Concilii auctoritate decretum: Deinde, si qua nova exsurgeret quæstio, ubi id minime reperiretur, recurrendum ad sanctorum Patrum sententias, eorum dumtaxat, qui suis quique temporibus, & locis in unitate communionis, & fidei permanentes, Magistri probabiles exstitissent; & quidquid uno sensu, atque consensu tenuisse invenirentur, id Ecclesiæ verum, & Catholicum absque ullo scrupulo judicaretur.

42. Quod ne præsumptione magis nostra,

quam auctoritate Ecclesiastica promere videremur; exemplum adhibuimus sancti Concilii, quod ante (a) triennium fermè in Asia apud Ephesum celebratum est, VV. CC. Basso Antiochoque Consulibus: ubi quum de sanciendis fidei regulis disceptaretur: ne qua illic forsitan prophana novitas in modum perfidiæ Ariminensis obreperet; universis Sacerdotibus, qui illo ducenti ferè (b) numero convenerant, hoc Catholicissimum, fidelissimum, atque optimum factu visum est, ut in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur: quorum alios Confessores, omnes verò Catholicos Sacerdotes fuisse, & permansisse constaret: ut sci-

(a) Celebrata est Synodus ann. Ch. 431. in Ecclesia, quæ appellatur Maria; de qua sic Prosper in Chron. *Congregata apud Ephesum plus ducentorum Synodo Sacerdotum, Nestorius cum hæresi nominis sui, & cum multis Pelagianis, qui cognatum errori suo adjuvabant dogma, damnatur*. Vide eundem in lib. cont. Collat. 21. cap. numer. 2.

(b) In act. 1. Concil. post subscriptiones Episcoporum hæc leguntur: *Postquam hi omnes Nestorii depositioni subscripsissent, accesserunt alii Episcopi ad sanctam Synodum, qui & ipsi quoque præpositæ damnationi subscripserunt. Episcopi itaque, qui ipsum Nestorium deposuerunt, plures quàm ducenti exstitere: aliqui enim locum tenuerunt aliorum Episcoporum, qui ad Ephesiorum Metropolim venire non potuerunt.*

ut scilicet ritè, atque solemniter ex eorum consensu, atque decreto, antiqui dogmatis religio confirmaretur, & prophanæ novitatis blasphemia condemnaretur. Quod quum ita factum foret, jure meritoque impius ille Nestorius Catholicæ vetustati contrarius, beatus (a) vero Cyrillus sacrosanctæ antiquitati consentaneus judicatus est. Et ut ad

(a) Hoc licet verum, non tamen desperatæ conscientiæ homines deterruit, quin Nestorium impurum hominem susceperint defendendum, ac diris calumniis proscindendum sanctum Cyrillum. Et ne commemorem impostorem illum, qui Nestorium pro sancto vendidit, ac Cyrillum quasi Apollinaristarum hæresis restauratorem, magna probationum mole à doctiss. Petavio convictum tom. v. de Incar. lib. 6.; certè mirum est Clericum Ep.6. Crit. & Eccles. hæc indecora Cyrillo protulisse: *hominem in Ephesina Synodo æqui atque iniqui exiguam habuisse rationem.* Et quoniam Ss Ascetæ Isidori Pelusiotæ epistolis abutitur; ut offusæ veritati dispellantur tenebræ, hæc pauca observare placuit. Quatuor Isidori exstant epistolæ ad Cyrillum, nempe 310. 323. 324., & 370. In prima certè comparationem instituit Theophilum inter, & Chrysostomum; ut sicut ille hunc oppressit, ita Cyrillus Nestorium. Verum hoc non tam ex suo, quàm aliorum sensu dicit: *Multi, ex iis qui sunt Ephesum coacti, te traducunt, ut privatam persequentem inimicitiam, non quæ sunt Christi recta sententia quærentem. Sororis Theophili, inquiunt, filius est, qui ejus animum imitatur; ut*

ut ad fidem rerum nihil deesset (b), tam nomina, & numerum (licet ordinem fuissemus obliti) edidimus eorum Patrum, juxta quorum

ut enim ille manifestum furorem effudit in religiosum, ac Deo amicum Joannem; sic & hic superbire gestit. Opus autem erat in his querelis criticum adhibere lumen. Nam si ab impiis hominibus confictæ illæ fuerunt, ut revera, teste Concilio ipso in Ep. ad Clerum Constantinopolitanum, multa nedum Cyrillo sed etiam Memnoni ab hæreticis imposita fuere crimina: jam rationis ordo poscebat pro nullis habendas esse inimicorum fidei criminationes; *qui enim*, ut lepidè ait Augustinus lib. 1. adv. Parmenianum cap. 6. num. 11. *justissime victus est, ea cæcitate de innocente judice murmurat, qua cæcitate de innocente adversario litigabat.* Et sane de industria Pelusiota his quæ recitata sunt addit: *licet magnum latumque sit discrimen inter eos qui judicantur.* Probè namque noverat optimus Vir Cyrillum, ut ipse loquitur in Epist. 370. nonnisi *S. Athanasii sequi ac tenere doctrinam*, Nestorio adversus hanc impiam profitente, & sectante; quam ob caussam in eadem laud. Epist. S. Virum mirificè extollit, ut magni illius *Marci speciem atque habitum præferentem*, & in ep. 324. appellat *virum admirandum*, quum in epist. præcedente 323. summopere commendet, quia *Sanctorum Patrum sensum, ac Athanasii præsertim, circa Incarnationis mysterium strenuè sectabatur*, & defendebat. Nil ergo mirum, & novum, si ob perversitatem doctrinæ Nestorio restitit, postquam nihil officiorum, ac benevolentiæ omiserat, ut perditum hominem ab errore revocaret, quod liquet

rum ibidem concinentem sibi concordemque sententiam; & Legis sacræ proloquia exposita sunt; & divini dogmatis regula constabilita

quet ex epistolis ad eum directis, ac ex illa ad Ægyptios Monachos data. Quum enim ad hos Nestorii homiliis venenum pervenisset, ne peste simplices corriperentur homines, gravi monuit epistola, ubi veram eos docebat fidem; Cujus exemplaribus Constantinopolim adductis, complures in antiqua fide firmati sunt; hinc principes, & magistratus scriptis ad Cyrillum literis, gratias ei egerunt. Ita exulceratus fuit contra Alexandrinum Antistitem Nestorii animus, omniaque molitus est, ut eum ulsciscеretur; qui Imperatoris humanitate abusus, calumniis in illum commovit, quod acres minacesque ad Cyrillum destinatæ epistolæ probant, quibus impudentis, ac irrequieti animi turbarumque appetentis culpatur, At paullo post discussis nebulis serena veritatis facies apparuit, Nestorio pro hæretico, & impio agnito, dum interim Cyrillus totius Orbis consensu summæ probitatis vir, *ac sacrosanctæ antiquitati*, ut loquitur Vincentius noster, *consentaneus est judicatus*. Propter quæ ingentia in Catholicam fidem merita, & ut majore cum auctoritate in Synodo Apostolicæ sedis legatum ageret, phrygio à Cæleſtino Papa donatus fuit, nempe mitra; Quam Card. de Noris lib. 2. hist. Pelag. cap. XII. æstimat phrygium dictam, quoniam erat peculiare tegumentum capitis, quo Phryges utebantur; hinc Latinus apud Virg. Æneid. 9. vers. 616. exprobrat Phrygibus Æneæ sociis, quod mitras in capite gestarent.

Et

bilita est. Quos, ad confirmandam memoriam, hìc quoque recensere nequaquam superfluum est. Sunt ergo hi viri, quorum in illo Concilio, vel tamquam judicum, vel tamquam testium scripta recitata sunt; Sanctus Petrus (c) Alexandrinus Episcopus, Doctor

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
O' verè Phrygiæ, neque enim phryges.
consulat Lect. laud. Card. & multa veterum testimonia apud eum rem illustrantia comperiet.

(b) At non minus ordinis, quam numeri oblitus est S. Vir. Ordinis, quia post Petrum, & Athanasium memorandi erant Julius, & Felix, post Theophilum Cyprianus, deinde Ambrosius, quibus subdendi erant Nazianzenus, Basilius, ac Nyssenus, non prætermisso Attico Episcopo Constantinopolitano, & Amphilochio Iconii præsule, quorum testimonia postremò fuere in Synodo laudata. Unde infertur, numeri etiam fuisse oblitum, quia non decem, ut paullo post ait, sed duodecim fuerunt tamquam testes, judices, ac consiliarii in Synodo introducti. Et sane Amphilochii, & Attici retinenda esse testimonia ex fide MSs. Codicum, ac ex Mario Mercatore ostendit P. Harduinus to. 1. Concil. pag. 147.; quibus addere liceat vetustissimum codicem Bibl. Vaticanæ num. 1342. etiam testimonia illa exhibentem; qui à Baronio in annalibus frequenter appellatur collectio Crescioniana.

(c) Eusebius hist. Eccl. lib. 8. cap. 13. Edit. Vales. enumerans eos, qui Alexandriæ, & per totam Ægyptum, ac Thebaidem nobili martyrio perfuncti erant: *primus omnium*, inquit, *nominandus est Petrus*

Doctor præstantissimus, & Martyr beatissimus. Sanctus Athanasius, ejusdem Civitatis Antistes, Magister fidelissimus, & Confessor eminentissimus. (d) Sanctus Theophilus, ejusdem item urbis Episcopus, vir fide,

Petrus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus, Christianæ religionis doctor eximius. Ejus liber de Divinitate nedum in Ephesina Synodo, verum, & paullo post in Chalcedonensi commendatus est. Contigit ejus martyrium ann. 311. nono persequutionis ann. sub Maximiano Imperatore, si persequutio Diocletiani cœpit an. Ch. 302., & non 303. quod tamen opinantur peritissimi Chronologi.

(d) De Theophilo, & Joanne Chrysostomo hæc habet Prosper in Chron. ad Conf. Vincentii, & Fraviti, qui incidit in ann. Ch.401. *Joannes Constantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus illustres Episcopi habentur. Sed utrumque obscuravit discordia, quæ eò usque processit, ut Joannes à Theophilo oppressus, Pontum exsilio pergere cogeretur; quum tamen communionem ejus maxima pars Episcoporum, Romani Pontificis exemplum sequuta, servaverit*. De tantorum virorum dissidiis in nova, & quidem prima editione operum Theophili differet optimus doctusque vir D. Franciscus Pacca. Qui nulli labori, nullæque parcit diligentiæ, ut tanti viri colligat opuscula, & jam Deo juvante non pauca in Codicibus Vaticanis adinvenit. Hinc rogantur eruditi viri, ut si quæ Theophili in angulis forulisque bibliothecarum latitant tineis blattisque exulceranda, ad eum Romæ commorantem transmittere, non dedignentur, immortales à gratissimo viro accepturi gratias.

fide, vita, scientia satis clarus, cui successit venerandus Cyrillus, qui nunc Alexandrinam inlustrat Ecclesiam. Et ne forsitan unius Civitatis, ac Provinciæ doctrina hæc putaretur; adhibita sunt etiam illa Cappadociæ lumina, Sanctus Gregorius Episcopus, & Confessor de Nazianzo; Sanctus Basilius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, & Confessor; Sanctus item alter Gregorius Nyssenus Episcopus, fidei, conversationis, integritatis, & sapientiæ merito, fratre Basilio dignissimus. Sed ne sola Græcia, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis, & Latinus Orbis ita semper sensisse adprobaretur; lectæ sunt quoque ibi quædam ad quosdam epistolæ (a) Sancti Felicis Martyris,

(a) In Ephesina Synodo prius recitata fuere Julii verba, deinde Felicis, at à Lirinensi, & Hypatio Ephesiorum Episcopo in Collat. cum Acephalis, ut temporum requirit ordo, Felix Julio præponitur; qui nequaquam fuit ille à Constantio in Liberii locum suffectus, sed alter illius nominis primus, die 27. Decemb. ann. 269. ordinatus, ac die 22. Dec. ann. 274. vita functus. Quod liquet ex nomine Maximini præsulis Alexandrini, ad quem Pontificis directa fuit Epistola à Synodo laudata, occasione Pauli Samosateni è sua Ecclesia ejecti. Nam encyclica Antiocheni Concilii epistola Dionysio Romano, ac Maximino fuit directa; unde arguere licet, hunc supparem, & æqualem fuisse

ris, & Sancti Julii, urbis Romæ Episcoporum. Et ut non solum caput Orbis, verum etiam latera illi judicio testimonium perhiberent, adhibitus est à Meridie beatissimus

Cy-

fuisse Felici primo; Dionysii Alexandrini successorem, & heredem. Michael Lequien probat spurium fuisse Felicis testimonium in Synodo laudatum: verum ex Liberato, & Hypatio P. Coustan. tom. 1. Pontif. Ep. §. unico de Felicis Papæ scriptis ostendit prorsus genuinum esse, licet spontè concedat ab Acephalis falsas aut adulteratas Felicis vulgatas epistolas. At ambo hi doctissimi viri magna rationum mole compulsi sustinent cum Leontio Byzantino, qui Justiniano imperante floruit in lib. de sectis act.8. fragmentum in Concil. Ephesino recitatum non esse Julii Papæ, sed potius Apollinarii, aut cujusdam Timothei eadem peste correpti, non quia in Epistola aliquid compareat orthodoxæ fidei adversum, præsertim in fragmento, quo usum est Concilium, ut ait Leontius; sed quod Apollinaristæ ut Julii circumduxerint, flocci faciendum. Hæc autem sunt argumenta, quibus docti viri moventur. I. Nyssenus in opere contra Apollinarem multa refert, quæ hac epistola continentur; eaque, ut prava refutat. II. Leontius ex plurium exemplarium fide loc. cit. asseruit non Julii sed Timothei, qui Apollinarem habuit magistrum, esse epistolam. III. quod cum Leontio profert alter Severianorum adversarius, ipsa phrasis non convenit Julio tamquam conversa è latino, quum sit nimis græca. IV. hanc in fronte præfert inscriptionem: *Domino meo desideratissimo*, quæ in altera sine dubio Julio supposi-

ta-

Cyprianus Episcopus Charthaginensis, & Martyr, & Septentrione, S. Ambrosius Mediolanensis Episcopus. Hi sunt igitur omnes apud Ephesum sacrato Decalogi numero Magistri, Consiliarii, Testes, Judicesque producti: quorum beata illa Synodus doctrinam tenens, consilium sequens, credens testimonio, obediens judicio, absque tædio, præsumptione, & gratia, de fidei regulis pronuntiavit. Quamquam multo amplior Majorum numerus adhiberi potuerit; sed necesse non fuit: quia neque multitudine testium

ta etiam compareat. V. ille Prosdocius, ad quem epistola est missa, nec presbyter, vel Episcopus nominatur contra morem Romanorum Præsulum. VI. sub Catholicis verbis infandæ doctrinæ semina latent: nam ubi de corpore loquitur, nusquam *mente præditum*, *vel animatum* dicit; quinimmo hæc, quæ num. 4. habet, Apollinaristam produnt: *qui autem propter unitionem cum increato Deo corpus divinum prædicat, & secundam compositionem, qua simul utrumque est, tamquam unum increatum Deum adorat, beatus erit*. Nullam tamen crediderunt accurati viri notam inferre Ss. Synodo; quia quum per manus multorum Julii circumferretur nomine epistola, in qua nihil apertè falsum, non erat cur differet inscriptioni: verum ubi plures aliæ ex eadem prodiere officina, quibus Eutychiani vehementer abutebantur, coacti sunt fidei amatores, in retegendo auctore, operam impendere suam. Elaborata videtur epistola post Macedonii hæresim, & sic post ann. Ch. 360.

testium negotii tempora occupari oportebat; & decem illos non aliud vere sensisse, quam ceteros omnes Collegas suos, nemo dubitabat. Post quæ omnia, adjecimus etiam beati Cyrilli sententiam, quæ gestis ipsis Ecclesiasticis continetur. Namque quum lecta esset (a) Sancti Capreoli Episcopi Carthaginensis epistola, qui nihil aliud intendebat & precabatur, nisi ut expugnata novitate (b) antiquitas defenderetur; ita Episco-

H pus

(a) Capreolus Aurelio successit, at quo anno incertum est, apparet tamen circa ann. Ch. 430. Hunc ad Synodum Theodosius per literas invitavit cum Afris Præsulibus, & nominatim Augustinum. Sed quum novem ferè mensibus ante Concilii celebrationem Augustinus cœlum petiisset, & una simul ob temporis acerbitatem Vandalis Genserico duce omnia vastantibus, ac depopulantibus Primas Synodum haud cogere posset, ut ab illa electi Ephesum mitterentur, vel saltem honorifica, ac solennis legatio: voluit nihilominus pro Ecclesiasticæ disciplinæ observantia, Besulam Carthaginensem Diaconum, ad Synodum dirigere; cujus legationis meminit ipse Capreolus in Epist. ad Vitalem, & Tonantium, quam ex MSs. Codice Sirmondus edidit.

(b) Capreoli verba hæc sunt: *Vestram sanctitatem iterum atque iterum rogatam cupio, ut Spiritu Sancto cooperante quem cordibus vestris, in omnibus quæ acturi estis, præsto futurum non dubito; novas doctrinas, & antebac Ecclesiasticis auribus inusitatas, prisca aucto-*

pus Cyrillus proloquutus est, & definivit; quod hìc quoque interponere non abs re videtur. Ait enim in fine gestorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta est epistola venerandi, & multum religiosi Episcopi Carthaginensis Capreoli, fidei gestorum inseretur, cujus aperta sententia est. Vult etenim antiquæ fidei dogmata confirmari; novitia vero & superflue adinventa, & impie promulgata reprobari, atque damnari. Omnes Episcopi adclamaverunt: Hæ omnium voces sunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum est.* Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota; nisi ut quod erat antiquitus traditum, teneretur; quod adinventum nuper, exploderetur? Post quæ admirati sumus, & prædicavimus quanta Concilii illius fuerit humilitas & sanctitas, quot numero Sacerdotes, pene ex majori parte Metropolitani, tantæ eruditionis, tantæque doctrinæ, ut prope omnes possent de dogmatibus disputare, quibus propterea ipsa in unum congregatio audendi a se aliquid, & statuendi addere videretur fiduciam; nihil tamen novarent,

nihil

auctoritatis robore instructi e medio profligetis, atque ita quibuscumque novis erroribus resistatis. Hujus epistolæ fragmentum recitat Ferrandus in Ep. ad Pelagium, & Anatolium S. R. E. Diaconos, alia tamen latinitate.

nihil præsumerent, nihil sibi penitus adrogarent: sed omnimodis præcaverent, ne aliquid posteris traderent, quod ipsi a Patribus non accepissent, & non solum in præsenti rem bene disponerent, verum etiam post futuris exempla præberent; ut & ipsi scilicet sacratæ Vetustatis dogmata colerent, prophanæ vero novitatis adinventa damnarent. Invecti etiam sumus in Nestorii sceleratam præsumptionem, quod sacram Scripturam se primum, & solum intelligere (a), & omnes eos ignorasse jactaret, quicumque

(a) Constat hoc ex quaternione 23. cujus verba recitantur etiam a Mario Mercatore in vers. act. 6. Ephes. Conc. licet paullo aliter: *Animadverto*, inquit Nestorius, *plebem nostram multum religionis, & maximum pietatis fervorem habere: verum propter dogmatum notitiæ divinæ ignorationem graviter errare ac labi. Hoc tamen ipsi populo vitio vertendum non est, sed* doctoribus (*quod qua modestia dixerim*) *tribuendum; quibus etiam non suppetit, ut vobis aliquid de exactioribus dogmatibus proponant*. Quibus recitatis in Synodo presbyter Alexandrinus Petrus, & notariorum primicerius dixit: *En hic apertè affirmat, neminem ex doctoribus, qui ante illum exstiterunt, ea populis loquutum quæ ipse loquutus est*. Idem etiam, qui discipulis suis suasit, ut nihil reverentiæ deferrent Ecclesiæ per orbem terrarum diffusæ, fuit Montanus, testibus Apollinari, & Eusebio. Vide Melch. Can. lib. 3. de Loc. Theol. in exordio.

ante se magisterii munere præditi, divina eloquia tractavissent, universos scilicet Sacerdotes, universos Confessores, & Martyres, quorum alii explanassent Dei legem: alii vero explanantibus consensissent, vel credidissent; totam postremo etiam nunc errare, & semper erraſſe adseveraret Ecclesiam, quæ, ut ipsi videbatur, ignaros erroneosque Doctores & sequuta esset, & sequeretur.

Contra novitates, Apostolicæ Sedis sententia.

43. Quæ omnia licet cumulate abundeque sufficerent ad prophanas quasque novitates obruendas, & extinguendas; tamen ne quid deesse tantæ plenitudini videretur, ad extremum adjecimus geminam Apostolicæ Sedis auctoritatem: unam scilicet sancti Papæ (a) Xysti: qui nunc Romanam Ecclesiam

(a) Rectè a Card. Thomasio tom 1. Instit. Theolog. Xystus scribitur, quum a Baluzio Sixtus appelletur. Nam teste P. Coustant sic in minus vetustis exemplaribus repræsentatur, contra Græcorum, & antiquorum monumentorum fidem. Successit autem Xystus Cœlestino ann. Ch. 432. Aetio, & Valerio Coss. de quo ita Prosper in Chronico: *Romanæ Ecclesiæ XLII. Episcopus præficitur Xystus, annis VIII. diebus XIX. totius Urbis pace, & consensione mirabili*. Unde quum scriberet Vincentius ann. Ch. 434. rectè dixit ab eo tunc Romanam illustrari Ecclesiam. Qui olim quum Romanæ Ecclesiæ presbyter esset, a Pelagianis quasi sui erroris defensor jactabatur: Verum

ſiam venerandus inluſtrat; alteram deceſſoris ſuæ beatæ memoriæ Papæ Cœleſtini, quam hìc quoque interponere neceſſarium judicavimus. Ait itaque ſanctus Papa Xyſtus

Verum ubi Afrorum induſtria detexit Pelagianorum thecnas, primus omnium coram populo Romano poſt Zoſimum Pontificem in Pelagianos anathema pronunciavit, datis ad Auguſtinum, & Alypium epiſtolis, quibus mirè Dei gratia commendabatur. Unde in reſcripto ſuo Auguſtinus ei congaudens: *Quanta nos putas*, inquit, *iſta tua prolixiora ſcripta vel exultatione legiſſe, vel cura, ut legantur quibus valuimus aliis, obtuliſſe, atque adhuc quibus valemus, offerre? Quid enim gratius legi, vel audiri poteſt, quam gratiæ Dei tam pura defenſio adverſus inimicos ejus ex ore ejus, qui eorumdem inimicorum magni momenti patronus ante jactabatur?* Vide epiſt. nunc 191. De Xyſto III, videtur loqui S. Leo ſerm. 82. cap. 3. differens de Dedicatione Eccleſiæ, fortè S. Mariæ ad Nives, quam extructam, vel reſtauratam eſſe ab optimo Pontifice, refert nedum liber Pontificalis, ſed & Adrianus Papa in Epiſt. ad Carolum Magnum: *Martyres, ac martyrum Matrem, ſed etiam illius memoriam juſto honore veneramini, qui hoc die antiquam feſtivitatem hujus loci conſecratione geminavit: magnificus quidem ſtructor parietum, ſed magnificentior ædificator animarum, ultra ævi ſui terminos opera pietatis extendens, ut utilitatibus inſtitutionum ejus etiam in ipſo fruetur devota poſteritas, & habitando, quod condidit, & faciendo quod docuit.*

ſtus in epiſtola, quam de cauſſa Neſtorii (a) Antiocheno miſit Epiſcopo: *Ergo*, inquit, *quia ſicut ait Apoſtolus: Fides una eſt; quæ evidenter obtinuit dicenda credamus, & tenenda dicamus*. Quæ ſunt tandem illa credenda, & dicenda? Sequitur, & ait: *Nihil ultra*, inquit, *liceat Novitati, quia nihil addi convenit Vetuſtati. Perſpicua Majorum fides, & credulitas nulla cœni permixtione turbetur*. Omnino apoſtolicè, ut Majorum credulitatem perſpicuitatis lumine ornaret, novitias vero prophanitates cœni permixtione deſcriberet. Sed & Sanctus Papa Cœleſtinus pari modo eademque ſententia. Ait enim in epiſtola, quam Gallorum Sacerdotibus miſit, arguens eorum conniventiam, quod antiquam fidem ſilentio deſtituentes, prophanas novitates exſurgere paterentur: *Merito*, inquit, *cauſſa nos reſpicit, ſi ſilentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujuſmodi; non ſit iis liberum habere pro voluntate ſermonem*. Hìc aliquis fortaſſe addubitet quinam ſint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate ſermonem, Vetuſta-

(a) Joanni nempe. Data vero fuit epiſt. xv. kalen. Oct. Theodoſio XIV. & Maximo Coſs. an. Ch. 433. pace facta Cyrillum inter & Joannem, quod liquet ex altera epiſtola ad Cyrillum eadem die miſſa.

tuſtatis prædicatores, an Novitatis adinventores? Ipſe dicat, dubitationem legentium ipſe diſſolvat. Sequitur enim: *Deſinat*, inquit, *ſi ita res eſt*, (ideſt, ſi ita eſt, ut apud me quidam urbes, & provincias veſtras criminantur, quod eas quibuſdam novitatibus conſentire noxia diſſimulatione faciatis) *deſinat itaque*, inquit, *ſi ita res eſt, inceſsere Novitas Vetuſtatem*. Ergo hæc fuit beati Cœleſtini beata ſententia; non ut Vetuſtas ceſſaret obruere Novitatem, ſed potius Novitas deſineret inceſſere Vetuſtatem. Quibus Apoſtolicis Catholiciſque decretis quiſquis refragatur, inſultet primum omnium neceſſe eſt memoriæ ſancti Cœleſtini, qui ſtatuit, ut deſineret inceſſere Novitas Vetuſtatem: deinde inrideat definita Sancti Xyſti, qui cenſuit ne ultra quidquam liceat Novitati, quia nihil addi convenit Vetuſtati: ſed & beati Cyrilli ſtatuta contemnat, qui venerandi Capreoli zelum magna prædicatione laudavit, quod antiqua fidei dogmata confirmari cuperet; novitia vero adinventa damnari. Epheſinam quoque Synodum, ideſt, totius pene Orientis ſanctorum Epiſcoporum judicata proculcet: quibus divinitus placuit nihil aliud poſteris credendum decernere, niſi quod ſacrata ſibique in Chriſto conſentiens

ſanctorum Patrum tenuiſſet antiquitas; quique etiam vociferantes & adclamantes, uno ore teſtificati ſunt, has eſſe omnium voces, hoc omnes optare, hoc omnes cenſere: ut ſicut univerſi fere ante Neſtorium hæretici contemnentes vetuſtatem, & adſerentes novitatem, damnati forent: ita ipſe quoque Neſtorius, auctor novitatis, & impugnator vetuſtatis, condemnaretur. Quorum ſacroſanctæ, & cœleſtis gratiæ munere inſpirata; conſenſio ſi cui diſplicet, quid aliud ſequitur niſi, ut prophanitatem Neſtorii deſerat non jure damnatam? Ad extremum quoque univerſam Chriſti Eccleſiam, & magiſtros ejus Apoſtolos, & Prophetas, præcipue tamen beatum Apoſtolum Paulum velut quædam purgamenta contemnat: illam, quod a religione colendæ, & excolendæ *ſemel* ſibi *traditæ fidei* nunquam receſſerit: illum vero, qui ſcripſerit: *O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans prophanas vocum novitates*. Et item: *Si quis vobis annunciaverit præterquam quod accepiſtis, anathema ſit*. Quod ſi neque Apoſtolica definita, neque Eccleſiaſtica decreta temeranda ſunt, quibus ſecundum ſacroſanctam univerſitatis, & antiquitatis conſenſionem cuncti ſemper hæretici, & ad extremum Pelagius, Cœleſtius, Neſtorius,

rius, jure meritoque damnati ſunt: neceſſe eſt profecto omnibus deinceps Catholicis, qui ſeſe Eccleſiæ matris legitimos filios probare ſtudent, ut ſanctæ ſanctorum Patrum fidei adglutinentur, immoriantur; prophanas vero prophanorum novitates deteſtentur, horreſcant, inſectentur, perſequantur.

Hæc ſunt fere, quæ duobus Commonitoriis latius diſſerta, aliquanto nunc breviùs recapitulandi lege conſtricta ſunt; ut memoria mea, cui adminiculandæ iſta confecimus, & commonendi aſſiduitate reparetur, & prolixitatis ſtudio non obruatur.

EXPLICIT.

AD-

ADMONITIO
IN
Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI
LIBRUM DE PRÆSCRIPTIONE HÆRETICORUM,
Sive de Præscriptionibus adversùs Hæreticos.

NON injucundum Lectori fore putavimus, si S. VINCENTII Lirinensis COMMONITORIO *Q. Septimii Florentis Tertulliani Librum* verè aureum de *Præscriptionibus Hæreticorum* subnecteremus; nam idem argumentum uterque pertractavit; & Vincentius, qui de Tertulliano perhonorificum testimonium reddit in suo Commonitorio 1. §. 24. pag. 27., plurima ab hoc in suum derivavit Opus. Tertulliani Libro addere visum fuit Catalogum Hæreticorum, qui si non eundem Auctorem habet, vetustus certé est, ac Augustino, & Hieronymo lectus

lectus. Textum Præscriptionum exhibemus, qualis emaculatus datus fuit a venerabili Viro Josepho Maria Thomasio in suarum Institutionum Theologicarum antiquorum Patrum Volumine primo; Catalogum verò a Nicolao Rigaltio mutuavimus; pauculas tandem Adnotationes, ubi opus fuerat, adjecimus.

TESTIMONIA VETERUM

DE TERTULLIANO.

Eusebius in Chronico.

Tertullianus Afer, Centurionis Proconsularis filius, omnium Ecclesiarum sermone celebratur.

Idem Hist. Ecclesiast. Lib. II. cap. 2. ex versione Rufini.

Tertullianus, vir & legum, & institutionum Romanarum peritissimus, & inter nostros Scriptores admodum clarus.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio I. §. 24. Vide superius pag. 67.

S. Hie-

S. Hieronymus in Catalogo Scriptor. Ecclesiast. Cap. LIII.

Tertullianus Presbyter, nunc demum primus post Victorem, & Apollonium, Latinorum ponitur, provinciæ Africæ, civitatis Carthaginensis, patre Centurione Proconsulari. Hic acris & vehementis ingenii, sub Severo Principe & Antonino Caracalla maximè floruit, multaque scripsit volumina: quæ quia nota sunt pluribus, prætermittimus. Vidi ego quemdam Paulum Concordiæ (quod oppidum Italiæ est) senem, qui se beati Cypriani, jam grandis ætatis notarium, quum ipse admodum esset adolescens, Romæ vidisse diceret; referreque sibi solitum, numquam Cyprianum absque Tertulliani lectione unam diem prætermisse: ac sibi crebrò dicere, Da Magistrum, *Tertullianum videlicet significans. Hic usque ad mediam ætatem Presbyter Ecclesiæ permansit; invidia postea, & contumeliis Clericorum Romanæ Ecclesiæ, ad Montani dogma delapsus, in multis libris novæ prophetiæ meminit: specialiter autem adversùm Ecclesiam texuit volumina:* De pudicitia, De persecutione, De jejuniis, De monogamia, De ecstasi *libros sex, & septimum quem adversum Apollonium composuit. Fertur-que vixisse usque ad decrepitam ætatem, & multa quæ non exstant opuscula condidisse.*

Idem in epist. ad Magnum Oratorem urbis Romæ.

Veniam ad Latinos. Quid Tertulliano eruditius, quid acutius? Apologeticus ejus, & contra Gentes libri cunctam sæculi obtinent disciplinam.

ARGU-

ARGUMENTUM

LIBRI DE PRÆSCRIPTIONIBUS ADVERSUS HÆRETICOS

Per Jacobum Pamelium.

ADversus hæreticos siue hæreses tum temporis grassantes scripturus Tertullianus, videns disputationibus nihil, aut parum profici, certis Præscriptionibus, siue doctrinarum retractatu (uti ipse alibi loquitur) revincendos existimavit.

I. Priusquam autem ad propositum veniat: docet non oportere nos admirari super hæreses, eo quòd prænunciatæ fuerint.

II. Sed abominandas potiùs, & præcavendas, tamquam mortem æternam adferentes, nihil virium habentes, nisi apud eos qui in fide infirmi sunt.

III. Neque scandalizari quemquam oportere, si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr lapsus a Regula fuerit: quia ex personis non probatur fides, sed ex fide personæ.

IV. Quinpotius memores simus tam Dominicarum, quàm Apostolicarum litterarum, quæ futuras hæreses prænunciarunt, & fugiendas præfinierunt.

V. Non modo dissensionum & schismatum, sed etiam ipsarum hæreseon nomina.

VI. Quippe cùm epistola ad Titum Apostolus hæreticum describens, *hæreses* dictas insinuet Græca voce ex interpretatione *electionis*, qua quis siue ad instituendas, siue ad suscipiendas eas, utitur.

VII. Ipsas denique hæreses, quum a Philosophia subornentur, eo & curiositatis nomine etiam caveri oportere ab Apostolo præscriptum.

VIII.

VIII. Nil autem obstare illud, *Quærite & invenietis*: id enim dictum ad eos, quibus nondum agnitus Christus.

IX. Nobis autem, qui jam credidimus, aliud non quærendum.

X. Alioqui si semper quærimus, numquam inveniemus, numquam credemus.

XI. Nemo enim quærit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit.

XII. Si tamen adhuc quærendum sit, non apud hæreticos, ad quos vetamur accedere; sed in nostro, a nostris, & de nostro quæramus.

XIII. Regulam enim (seu Symbolum) fidei nobis præscriptam, ut jam hinc, quid credamus, profiteamur.

XIV. Hanc a Christo institutam nullas apud nos habere quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt.

XV. Porro ad propositum veniens Tertullianus, præscribit non admittendos hæreticos ad ullam de Scripturis disputationem.

XVI. Primùm, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, disputationem prohibenti, dum post unam correptionem convenire hæreticum interdixit.

XVII. Deinde quod nihil proficiat congressio Scripturarum: quum hæreses quasdam non recipiant: & si quas recipiant, adjectionibus & detractionibus intervertant, aut non recipiant integras, & si aliquatenus integras, diversas expositiones comminiscantur.

XVIII. Ille etiam, cujus causa in congressum Scripturarum descendis, incertior discedet, de pari altercatione negandi & defendendi.

XIX. Illud itaque solum disputandum, quibus competat

tat fides, cujus sint Scripturæ: a quo, per quos, & quibus sit tradita disciplina, qua Christiani fiunt.

XX. Atqui a Christo unam ejusdem fidei doctrinam Apostolis traditam, qui eam Nationibus promulgaverunt, & Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus ceteræ Ecclesiæ quotidie mutuantur ut Ecclesiæ fiant: ita ut tot ac tantæ Ecclesiæ, una sit illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.

XXI. Hanc itaque dirigit alteram Præscriptionem; Non alios recipiendos prædicatores, quàm quos Christus instituit; & proinde eam doctrinam recipiendam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis tam viva voce quam per epistolas, Apostoli a Christo, Christus a Deo suscepit: hoc itaque testimonium veritatis doctrinæ nostræ, quod cum Ecclesiis Apostolicis communicemus.

XXII. Apostolos autem (quicquid in contrarium soleat dicere diversa pars) omnia & scisse & tradidisse, quibus & omnes Scripturas edisserere dignatus est: & Spiritum Sanctum misit, qui eos deduceret in omnem veritatem.

XXIII. In Petro enim non reprehensam ignorantiam aliquam a Paulo, sed conversationem.

XXIV. Idque pro temporibus, personis, & caussis.

XXV. Neque verò occultum aliquod Evangelium prædicasse Apostolos.

XXVI. Quamquam non passim, neç inconsideratè omnibus.

XXVII. Unam etiam Regulam fidei eos instituisse, tam ad Ecclesias correptas postea emendatas, quam ad eas quas commendarunt.

XXVIII. Quod autem apud multos unum invenitur, non censeri erratum, sed traditum.

XXIX. Hæreses potius errasse, quæ vera doctrina sunt posteriores. XXX.

XXX. Marcionem enim, & Valentinum, in Catholicam primo doctrinam apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutheri credidisse; donec ob inquietam curiositatem semel & iterum ejecti, novissime in perpetuum discidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminarunt. Atque idem de aliis judicium: qui virtutibus, & miraculis novos se Apostolos esse probare nequeunt.

XXXI. Id itaque esse verum, & Dominicum, quod prius sit traditum; falsum, quod posterius.

XXXII. Si interim quædam sint hæreses jam inde ab ætate Apostolica; præscribendum uti evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, aut Apostolicis viris habeat antecessorem, quemadmodum Smyrnæorum, & Romanorum Ecclesia; quod quum probare non possint, in communicationem non recipiantur.

XXXIII. Quid? quod jam tum ab Apostolis, & demonstratæ, & ejeratæ fuerint; ex quibus, & reliquas hæreses omnes sua semina sumpsisse.

XXXIV. Atque adeo, quum habeant cum illis consortium suæ prædicationis, habere etiam damnationis consortium, maximè quum ab Apostolis prænunciatæ fuerint.

XXXV. Nullam autem e contrario dictarum Præscriptionum competere adversus nostram disciplinam.

XXXVI. Percurrenti enim Ecclesias Apostolicas, apud quas adhuc ipsæ Cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, & inter eas Romanam, unde nobis quoque auctoritas præsto est (ubi Petrus, & Paulus coronati), constabit eamdem ab Apostolis suam potasse fidem: per quam aqua signat, Spiritu Sancto vestit, Eucharistia pascit.

XXXVII. Quum igitur iis veritas adjudicetur, qui-

cum-

eumque in ea Regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis accepit; constare propositum suum, non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quum Christiani non sint, & proinde exhæredati a possessione Christianarum litterarum.

XXXVIII. Maximè quum illis non possit succedere corruptela doctrinæ sine corruptela instrumentorum, deprehensa in Scripturis detractione, vel adjectione, vel transmutatione, & interpolatione, qua alius manu scripturas, alius sensu expositiones intervertit.

XXXIX. In eo comparandi illis, qui Virgiliocentonas & Homerocentonas composuisse leguntur.

XL. Fieri hæc autem eodem diaboli instinctu, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinorum in Idolorum mysteriis æmulatur; exempli gratia, qui quosdam tinguit, expiationem delictorum de lavacro repromittit, signat in frontibus, celebrat & panis oblationem.

XLI. Non omittendam denique, qua contra eos præscribamus, ipsius etiam hæreticæ conversationis descriptionem: ubi, quis catechumenus, quis fidelis, incertum: pariter enim adeunt, pariter audiunt, pariter orant: qui pacem cum omnibus miscent; quorum mulieres audeant exorcismos agere, forsitan & tinguere. Quorum ordinationes temerariæ; & alius hodie Episcopus, cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector; hodie Presbyter, qui cras laicus, nam & laicis sacerdotalia munera injungunt.

XLII. In verbi quoque administratione negotium illis esse, non Ethnicos convertendi, sed Nostros evertendi; nec suis Præsidibus reverentiam præstent: & hinc apud eos schismata non parere, quan-

tumvis tamen a regulis suis inter se varient, & etiam ab auctoribus suis.

XLIII. Notata etiam fuisse eorum commercia cum Magis, Circulatoribus, Astrologis, Philosophis, ut adeò doctrinæ ipsorum non veræ index sit disciplina non bona.

XLIV. Postremò, si fortè Præscriptionibus his non moveantur, ad futuri judicii metum & hæreticos provocat, & eos qui aures hæreticis accommodant.

Ceterum præter quam quòd ad librum hunc adludat Auctor infra initio librorum *adversus Hermogenem*, 4. *adversus Marcionem*, & *adversus Praxean*, eam repetens Præscriptionem, de qua c. 28. 29. & 31. *Id verum esse quod prius sit traditum; falsum quod posterius*: certè etiam nominatim ejus meminit lib. *De carne Christi*, & lib. 1. *adv. Marcionem*. Priori loco: *Sed plenius* (inquit) *ejusmodi Præscriptionibus adversus omnes hæreses, alibi jam usi sumus*. Posteriori: *Sed alius* (inquit) *libellus hunc gradum sustinebit, adversus hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum revincendos, quòd hoc sint de Præscriptione Novitatis.* Ubi duos titulos hujus libri indicat: *De Præscriptionibus adversus Hæreses*, sive, *adversus Hæreticos*. Minimè vero illum, quem quidam brevitatis gratia legunt, *De Præscriptionibus Hæreticorum*; quia ille argumento libri contradicit: in quo (uti in nostris Adnotationibus latius) Præscriptionibus variis utitur, non hæreticorum, sed adversus hæreses.

Q. SE-

Q. SEPTIMII
FLORENTIS TERTULLIANI
DE PRÆSCRIPTIONIBUS (a)
Adversùs Hæreticos LIBER.

CONDITIO præsentium temporum, etiam hanc admonitionem provocat nostram, non oportere nos mirari super hæreses istas, sive quia sunt; futuræ enim prænunciabantur; sive quia fidem quorumdam subvertunt; ad hoc enim sunt, ut fides, habendo tentationem, haberet etiam probationem. Vanè ergo, & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, quòd tantum hæreses valeant (b). Quantum si non fuissent! Cùm quid sortitum est, ut omnimodo sit, causam accipit ob quam sit. Hæc vim consequitur, per quam sit, ne esse non possit. Cap. I. *Matth.* 24. 1. *Cor.* 11.

Febrem denique inter ceteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam Cap. II.

I 2

(a) Juris Romani vocabulum a Tertulliano usurpatum quoad varias ejus significationes, ut omnibus patet.

(b) In vett. editt. *Quòd tantùm hæreses valeant, quantum sunt*. Inferiùs verò: *Sicut causam accipit ob quam sit, sic vim consequitur &c.* Clarior, & dilucidior lectio Thom.

tatam (c), neque quia est miramur, est enim à
neque quia erogat hominem; ad hoc enim
est. Proinde hæreses ad languorem, & interitum fidei productas, si expavescimus hoc
eas posse, prius est ut expavescamus hoc eas
esse; quæ dum sunt, habent posse; & dum
possunt, habent esse. Sed enim febrem, ut
malum & de causa, & de potentia sua, ut
notum est, abominamur potiùs quàm miramur; & quantum in nobis est, præcavemus,
non habentes abolitionem ejus in nostra potestate. Hæreses verò mortem æternam, &
majoris ignis ardorem inferentes, malunt
quidam mirari, quòd hoc possint, quàm devitare ne possint: cùm habeant devitandi
potestatem. Ceterum nihil valebunt, si illas tantùm valere non mirentur. Aut enim
dum mirantur, in scandalum subministrantur: aut quia scandalizantur, ideo mirantur, quasi, quòd tantùm valeant, ex aliqua
veniat veritate. Mirum scilicet ut malum
vires suas habeat: nisi quòd hæreses apud
eos multum valeant, qui in fide non valent.
In pugna pugilum & gladiatorum, plerumque non quia fortis est, vincit quis, aut quia
non potest vinci; sed quoniam ille qui victus
est,

(c) Nempe Hæresis febri comparata hominem enervat, & languescere facit.

eſt, nullis viribus fuit: adeò idem ille victor benevalenti poſtea comparatus, etiam ſuperatus recedit. Non aliter hæreſes de quorumdam infirmitatibus habent quòd valent, nihil valentes ſi in benevalentem fidem incurrant.

Solent quidem iſti (d) miriones etiam de quibuſdam perſonis ab hæreſi captis, ædificari in ruinam. Quare ille vel ille fideliſſimi, prudentiſſimi, & uſitatiſſimi in Eccleſia, in illam partem (e)tranſierunt? Quis hoc dicens, non ipſe ſibi reſpondet: Neque prudentes, neque fideles, neque uſitatos æſtimandos, quos hæreſes potuerint demutare? Et hoc mirum (opinor) ut probatus aliquis retrò, poſtea excidat? Saul bonus præ ceteris, livore poſtea evertitur. David vir bonus ſecundùm cor Domini, poſtea cædis, & ſtupri reus eſt. Salomon omni gratia, & ſapientia donatus a Domino, ad idololatriam a mulieribus inducitur. Soli enim Dei Filio ſervabatur ſine delicto permanere. Quid ergo ſi Epiſcopus, ſi Diaconus, ſi Vidua, ſi Virgo, ſi Doctor, ſi etiam Martyr (f)lapſus a Regu- Cap. III. 1. Reg. 10. 1. Reg. 13. 2. Reg. 12. 3. Reg. 3. & 11.

(d) Forte *Infirmiores*, Thomaſ. Optimè; quid enim *Miriones* hîc, eo etiam ſenſu, quo accipiuntur a Rhenano?

(e) Schiſma, vel Hæreſim.

(f) De Viduis, de Virginibus, de Doctoribus,

la fuerit, ideo hæreſes veritatem videbuntur obtinere? Ex perſonis probamus fidem, an ex fide perſonas? Nemo ſapiens eſt, niſi fidelis: nemo major, niſi Chriſtianus: nemo
Matt. 10. autem Chriſtianus, niſi qui ad finem uſque perſeveraverit (g). Tu, ut homo, extrinſecùs unumquemque noſti: putas quod vides: vides autem quouſque oculos habes. Sed ocu-
Iſai. 2. *li*, inquit, *Domini alti*. *Homo in faciem*,
1. *Reg.* 16. 2. *Tim.* 2. *Deus in præcordia contemplatur*. Et ideo co-
Matt. 15. *gnoſcit Dominus qui ſunt ejus*: &, *Plantam*,
Matt. 10. *quam non plantavit Pater, eradicat*: & *de pri-*
Matth. 3. *mis noviſſimos* oſtendit: & *ventilabrum in ma-*
Luc. 3. *nu portat ad purgandam aream ſuam*. Avolent quantum volent, paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eò purior maſſa
Joan. 6. frumenti in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipſo Domino quidam diſcentium ſcandalizati diverterunt? Nec tamen propterea ceteri quoque diſcedendum a veſtigiis ejus putaverunt: ſed qui ſcierunt illum vitæ eſſe Ver-

bus, & de Martyribus vide Chriſt. Lupum latè doctèque ad hunc Tertull. locum diſſerentem.

(g) Præclarè Lupus Tertullianum vindicat; eum enim ab errore qui ſolos ad perſeverantiam electos garrit fieri veraciter juſtos, omnino alienum oſtendit, & quo ſenſu Chriſtiani vocabulum tam hìc, quàm circa finem capitis accipiendum ſit, edocet.

Verbum,& a Deo venisse, perseveraverunt in comitatu ejus usque ad finem: cùm illis, si vellent & ipsi discedere, placidè obtulisset. Minus est si & Apostolum ejus aliqui Phigellus,& Hermogenes(h),& Philetus,& Hymenæus (i) reliquerunt: ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesiis ejus, si a quibusdam deseruntur, cùm ea nos ostendant Christianos, quæ patimur ad exemplum ipsius Christi: *Ex nobis*, inquit, *prodierunt, sed non fuerunt ex nobis; si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* 2. Tim. 1. 2. Tim. 2. Matt. 26. 1. Joan. 2.

Cap. IV. Quin potiùs memores simus tam Dominicarum prænunciationum, quàm Apostolicarum litterarum, quæ nobis & futuras hæreses prænunciarunt, & fugiendas præfinierunt: & sicut esse illas non expavescimus, ita posse id propter quod fugiendæ sunt, non

(h) Paulus 2. ad Timot. 1. 15. *Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, & Hermogenes*. De his Ambrosius: *Fallacia pleni erant*. Hermogenem verò Tertullianus lib. *de resurrect. carnis* cap.24. inter hæreticos resurrectionem carnis abnegantes recenset.

(i) Paulus ibid. c. 2. 17.& 18. *Et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, & Philetus; qui a veritate exciderunt, dicentes: Resurrectionem esse jam factam; & subverterunt quorumdam fidem.*

Matth. 14. miremur. Instruit Dominus (k) multos esse
Matth. 7. venturos sub pellibus ovium rapaces lupos. Quænam istæ sunt pelles ovium, nisi nominis Christiani extrinsecùs superficies? Qui lupi rapaces, nisi sensus, & spiritus subdo-
Ubi suprà. *2. Cor. 11.* li, ad infestandum gregem Christi intrinse-
1. Joan. 2. cùs delitescentes? Qui pseudoprophetæ sunt, nisi falsi prædicatores? Qui pseudoapostoli, nisi adulteri evangelizatores? Qui antichristi interim & semper, nisi Christi rebelles? Nunc sunt hæreses non minùs doctrinarum perversitate Ecclesiam lacessentes, quàm tunc antichristus persecutionum atrocitate persequetur: nisi quòd persecutio & martyras facit, hæresis apostatas tantúm (l). Et ideo
1. Cor. 11. *hæreses* quoque *oportebat esse*, *ut probabiles quique manifestarentur*, tam qui in persecutionibus steterint, quàm qui ad hæreses non qui-

(k) Eadem pænè ad Verbum D. Cyprianus lib. *adv. Novatianum*, ibi: *Prædixerat quidem Dominus, multos esse venturos, sub pellibus ovium, rapaces lupos. Qui sunt isti rapaces lupi, nisi sensus subdoli?*

(l) Tertulliani tempore, quo hæreses erant inermes: ast ubi cœperunt Principum gladio, vel Reipublicæ auctoritate armari, ipso Antichristo in Catholicos fuerunt crudeliores, feceruntque non tantùm apostatas, sed & Martyras. Ceterùm Hæreticos posse, licet non occidant, iniquis censuris martyres efficere, docet Lupus,

exorbitaverint. Neque enim eos *probabiles* intelligi jubet, qui in hæresim fidem demutant: sicut ex diverso sibi interpretantur, quia dixit alibi: *Omnia examinate*; *quod bonum est, tenete*; quasi non liceat, omnibus malè examinatis, in electionem alicujus mali impingere per errorem. 1. Thess. 5.

Porrò si dissensiones, & schismata increpat, quæ sine dubio mala sunt, & (m) incontinenti hæreses subjungit; quòd malis adjungat, malum utique profitetur, & quidem majus: cùm ideo credidisse se dicat de schismatibus & dissensionibus, quia sciret etiam hæreses oportere esse. Ostendit enim gravioris mali prospectu de levioribus se facilè credidisse: certè non ut ideo de malis crediderit, quia hæreses bonæ essent, sed uti de pejoris quoque notæ tentationibus præmoneret non esse mirandum, quas diceret tendere ad *probabiles* quosque manifestandos, scilicet quos non potuerint depravare. Denique si totum capitulum ad unitatem continendam, & separationes coercendas sapit; hæreses verò non minùs ab unitate divellunt, quàm schismata, & dissensiones: sine dubio & hæreses in ea conditione reprehensionis constituit, in qua schismata & dissensiones. Cap. V. 1. Cor. 11.

(m) *Incontinenti*, statim. Rhenanus.

ſiones. Ac per hoc non eos *probabiles* facit; qui in hæreſes diverterint, cùm maximè di-
1. Cor. 2. verti ab ejuſmodi objurget, edocens unum
Rom. 11. omnes loqui, & idipſum ſapere, quod etiam hæreſes non ſinunt.

Cap. VI. Nec diutius de iſto, ſi idem eſt Paulus,
Gal. 5. qui & alibi hæreſes inter carnalia crimina numerat, ſcribens ad Galatas; & qui Tito ſug-
Tit. 3. gerit, (n) hominem hæreticum poſt primam correptionem recuſandum, quòd perverſus ſit ejuſmodi & delinquat, ut a ſemetipſo damnatus. Sed & in omni pænè epiſtola de adulterinis doctrinis fugiendis inculcans, hæreſes taxat, quarum opera ſunt adulteræ doctrinæ: *hæreſes* dictæ Græca voce ex interpretatione *electionis* (o), qua quis ſive ad inſtituendas, ſive ad ſuſcipiendas eas, utitur. Ideo

(n) Hodie hunc Pauli locum conſtanter legimus: *Hæreticum hominem poſt unam aut alteram correptionem devita.* Codices aliqui omiſerunt voces *aut alteram*, teſte Tertulliano hìc, S. Cypriano Ep. 55., & lib. 3. cap. 78. ad Quirinum, Ambroſio pluribus in locis, ac Hilaro Romanæ Eccleſiæ Diacono. S. Hieronymus verò ait, in Græcis legi *Poſt unam*, in Latinis Codicibus, *Poſt unam & alteram*.

(o) Hæreſeos vocabulum poteſt accipi in bonam & malam partem; apud Philoſophos ſectas, opinioneſque, apud Theologos doctrinas ab Orthodoxa Fide abſonas denotat.

Ideo & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio inducere licet, sed nec eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt: sed acceptam a Christo disciplinam fideliter nationibus adsignaverunt. Itaque etiamsi Angelus de coelis aliter evangelizaret, anathema diceretur a nobis. Gal. 1. Providerat jam tunc (p)Spiritus sanctus futurum in virgine quadam Philumene (q)Angelum seductionis, transfigurantem se in Angelum lucis: 2. Cor. 11. cujus signis & præstigiis Apelles inductus, novam hæresin induxit.

Hæ sunt doctrinæ hominum & dæmoniorum, Cap. VII. Coloss. 2. prurientibus auribus natæ de ingenio 1. Tim. 4. sapientiæ sæcularis: quam Dominus *stultitiam* 2. Tim. 4. vocans, *stulta mundi* 1. Cor. 3. in confusionem 1. Cor. 1. etiam Philosophiæ ipsius elegit. Ea est enim materia sapientiæ sæcularis, temeraria inter-

(p) Citatur hic locus, laudaturque a S. Hieronymo in cap. 1. ad Galat.

(q) Philumene puella Alexandrina, quæ a familiari dæmone obsessa multa mentiebatur; Hujus impudicæ mulieris amore captus Apelles librum scripsit visionibus plenum, cui titulus, *Philumenæ prophetiæ & phaneroses*, teste Eusebio lib. 5. Hist. Eccl.

terpres divinæ naturæ, & dispositionis. Ipsæ denique hæreses a Philosophia subornantur. Inde Æones & formæ (r) nescio quæ, & trinitas hominis (s) apud Valentinum: Platonicus fuerat. Inde Marcionis Deus melior de tranquillitate: a Stoicis venerat. Et ut anima interire dicatur, ab Epicureis observatur. Et ut carnis restitutio negetur, de una omnium Philosophorum schola sumitur. Et ubi materia cum Deo æquatur, Zenonis disciplina est. Et ubi aliquid de igneo Deo allegatur, Heraclitus intervenit. Eædem materiæ apud hæreticos, & Philosophos volutantur, iidem retractatus implicantur. Unde malum? & quare? &, Unde homo? & quomodo? Et quod proximè Valentinus proposuit, Unde Deus? Scilicet de enthymesi, & ectromate (t). Miserum Aristotelem! qui illis Dialecticam instituit, artificem struendi & destruendi, versipellem in sententiis, coactam in conjecturis, duram in argumentis, operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omnino tra-

(r) Agobardi Codex habet: *Et formæ nescio quæ infinitæ hominum*.

(s) Hæc Trinitas sunt homo Hylicus seu Choicus, idest materialis aut terrenus: Psychicus, seu animalis: & Spiritalis.

(t) Valentini hæresis plena verbis abditis, obscuris, subdolis.

tractaverit (u). Hinc illæ fabulæ & genealogiæ interminabiles, & quæstiones infructuosæ, & sermones serpentes velut cancer; a quibus nos Apostolus refrænans, nominatim Philosophiam contestatur caveri oportere, scribens ad Colossenses: *Videte, ne quis vos circumveniat per Philosophiam & inanem seductionem, secundùm traditionem hominum, præter providentiam Spiritus Sancti* (x). Fuerat Athenis, & istam sapientiam humanam, affectatricem, & interpolatricem veritatis, de congressibus noverat, ipsam quoque in suas hæreses multipartitam varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid ergo Athenis & Hierosolymis? Quid Academiæ & Ecclesiæ? Quid Hæreticis & Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis est: qui & ipse tradiderat, Dominum *in simplicitate cordis* esse quærendum. Viderint qui Stoicum, & Platonicum, & Dialecticum, Christianismum (y) protulerunt.

1. Tim. 1. Tit. 3. 2. Tim. 2. Coloss. 2. Act. 17. Sap. 1.

No-

(u) Sapientes malis benè utuntur; mali bonis abutuntur.

(x) *Fabulæ* ad Judæorum Evangelii lucem refugientium deliria, & ridicula commenta spectant, *interminabiles* verò *genealogiæ* ad Basilidianos, & Valentinianos Gnosticæ pravitatis ramos.

(y) Hinc patet, Christianis exosas esse debere,

Cap. VIII. Nobis curiositate opus non est post Christum Jesum, nec inquisitione post Evangelium. Cùm credimus, nihil desideramus ultra credere. Hoc enim priùs credimus, non esse quod ultra credere debeamus. Venio itaque ad illum articulum, quem & nostri prætendunt ad ineundam curiositatem, & hæretici inculcant ad importandam scrupulositatem (z). Scriptum est, inquiunt: *Quærite, & invenietis*. Quando hanc vocem Dominus emisit, recordemur. Puto in primitiis ipsis doctrinæ suæ, cùm adhuc dubitaretur apud omnes, an Christus esset: & cùm adhuc nec Petrus illum Dei Filium pronunciasset; cùm etiam Joannes (a) de illo certus, esse desisset. Meritò ergo tunc dictum est, *Quærite, & invenietis*: quando quærendus adhuc erat, qui adhuc agnitus non erat, & hoc quantum ad Judæos. Ad illos enim pertinet totus sermo suggillationis istius, qui

Matth. 7.

Matth. 16.

Matth. 11.

re sophisticas quæstiones & captatiunculas logicas, quibus Religionis, & Theologiæ puritas conspurcatur. Quorsum enim a Platone aut Aristotele, qui ethnici ambo, & a veritate alieni, pendebis, ut Christianus sis? Quorsum illorum opiniones aut errores cum Christianis dogmatibus permiscebis?

(z) Rectè hic Tertullianus vanæ curiositati non favere Evangelicum præceptum Matt. 7.7. docet, & probat.

(a) Post excessum scilicet Joannis Baptistæ.

habebant ubi quærerent Christum: *Habent*, inquit, *Moysen & Heliam* (b), ideſt, Legem & Prophetas Chriſtum prædicantes: ſecundùm quod & alibi apertè: *Scrutamini*, inquit, *Scripturas, in quibus ſalutem ſperatis. Illæ enim de me loquuntur*. Hoc erit, *Quærite, & invenietis*. Nam & ſequentia in Judæos competere manifeſtum eſt: *Pulſate, & aperietur vobis*. Judæi retrò penes Deum fuerant; dehinc ejecti ob delicta, extra Deum eſſe cœperunt. Nationes verò numquam penes Deum; niſi ſtillicidium de ſitula, & pulvis ex area; & foris ſemper. Itaque qui foris ſemper, quomodo pulſabit eò, ubi numquam fuit? quam januam novit, in quam nec receptus, nec ejectus aliquando? An qui ſcit ſe intus fuiſſe & foras actum, is potius pulſavit, & oſtium novit? Etiam, *Petite, & accipietis*, ei competit, qui ſciebat a quo eſſet petendum, a quo & erat aliquid repromiſſum, a Deo ſcilicet Abraham, Iſaac, & Jacob: quem Nationes non magis noverant, quàm ullam repromiſſionem ejus. Et ideo ad Iſrael loquebatur: *Non ſum*, inquit, *miſſus, niſi ad oves perditas domus Iſrael*. Nondum

Luc. 16. *Joan. 5.* *Matth. 7.* *Iſai. 40.* *1. Cor. 15.* *Matth. 7.* *Exod. 3.* *Matth. 15.* *Ibid.*

(b) Lucæ 16. 31. in omnibus Codicibus græcis & latinis legitur: *Habent Moyſem & prophetas*.

Matth. 10. dum canibus jactabat panem filiorum: non-
Matth. 28. dum in viam Nationum ire mandabat. Si-
Joan. 16. quidem in fine præcepit, ut vaderent ad docendas & tinguendas Nationes; consequuturi mox Spiritum sanctum Paracletum, qui illos deducturus esset in omnem veritatem. Et hoc erga illos facit. Quòd si Nationibus destinati doctores Apostoli, ipsi quoque doctorem consequuturi erant Paracletum; mul-
Matth. 7. tò magis vacabat erga nos, *Quærite, & in-*
Rom. 15. *venietis*: quibus ultro erat obventura doctrina per Apostolos, & ipsis Apostolis per Spiritum sanctum. Omnia quidem dicta Domini omnibus posita sunt, quæ per aures Judæorum ad nos transierunt; sed pleraque in personas (c) directa, non proprietatem admonitionis nobis constituerunt, sed exemplum.

Cap. IX. Cedo nunc sponte de gradu isto. Omnibus dictum sit, *Quærite & invenietis*: tamen & hìc expetit sensus certæ interpretationis gubernaculum (d). Nulla vox divina ita disso-luta

(c) Subintellige: *Judæorum*.

(d) Generatim omnis sacrarum Literarum sensus, seu expositio requirit certæ interpretationis gubernaculum [idest rationem; nam non satis est ipsas voces honorare, sed divinæ Veritatis mens est investiganda, & constanter tenenda, juxta illud Evan-

luta (e) est & diffusa, ut verba tantùm defendantur, & ratio verborum nòn constituatur. Sed in primis hoc propono: Unum utique & certum aliquid institutum esse a Christo (f), quod credere omnimodò debeant nationes (g); & idcircò quærere, ut possint cùm invenerint credere. Unius porrò & certi instituti, infinita inquisitio non potest esse. Quærendum est donec invenias, & credendum ubi inveneris: nihil ampliùs, nisi custodiendum quod

K cre-

gelicum: *Scrutamini Scripturas*. Hujus verò rectæ interpretationis donum fuit primitivæ Ecclesiæ charisma, quod licèt jamdiù in singulis privatisque cessaverit, recta tamen per ipsum interpretatio permanet in Ecclesiæ thesauro, seu deposito, quod Timotheo tradidit Paulus, commendavitque, dicens: *Custodi*; servaturque a legitimis Apostolorum, præsertim Petri, successoribus.

(e) In Libris utriusque Fœderis contenta.

(f) Non solùm inculcatur hìc Christianæ Fidei unitas, juxta verbum Apostoli dicentis: *Una Fides &c.*; sed & Gnostici redarguuntur, qui, quum Verbum Dei scriptum repellerent, Evangelicam nescio quam prædicabant veritatem, viva dumtaxat voce traditam; quem errorem a Judæis ipsi acceperant eorum antesignanis.

(g) Credas hìc Tertullianum propheticè refellere Calvinianorum dogma, quo garriunt, unumquemque justificari & salvari in qualibet fide, seu hæresi; unum namque Evangelium, una Fides a Deo missa cunctis per Orbem nationibus, est uniuscujusque saluti necessaria.

credidisti: dum hoc insuper credas, aliud non esse credendum, ideoque nec requirendum; cùm id inveneris & credideris quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit. De hoc quidem si quis dubitat, constabit penes nos (h) esse id, quod a Christo institutum est. Interim ex fiducia probationis prævenio, admonens quosdam nihil esse quærendum ultrà quod crediderunt; id esse quod quærere debuerunt; ne, *Quærite, & invenietis*, sine disciplina rationis interpretentur.

Cap. X. Ratio autem dicti hujus in tribus articulis constitit: In re, in tempore, in modo. In re, ut quid sit quærendum consideres. In tempore, ut quando. In modo, ut quousque. Igitur quærendum est, quod Christus instituit, utique quando non invenis, utique donec invenias. Invenisti autem cùm credidisti, nam non credidisses, si non invenisses; sicut nec quæsisses, nisi ut invenires. Ad hoc ergo quæris ut invenias, & ad hoc invenis ut credas. Omnem prolationem quærendi, & inveniendi credendo fixisti. Hunc tibi modum

(h) Non apud omnes Christifideles, sed apud Catholicos, qui perpetua & nunquam interrupta successione fidem, quam a Christo acceperunt, integram, sartamque tectam servarunt.

dum ſtatuit fructus ipſe quærendi (i). Hanc tibi foſſam determinavit ipſe qui te non vult aliud credere, quàm quod inſtituit, ideoque nec quærere. Ceterùm, ſi quia & alia tanta ab aliis ſunt inſtituta, propterea in tantum quærere debemus, in quantum poſſumus invenire (k); ſemper quæremus, & numquam omninò credemus. Ubi enim erit finis quærendi? ubi ſtatio (l) credendi? ubi expunctio inveniendi? Apud Marcionem? ſed & Valentinus proponit, *Quærite, & invenietis*. Apud Valentinum? ſed & Apelles hac me pronunciatione pulſabit: & Hebion, & Simon, & omnes ordine non habent aliud, quo ſe mihi inſinuantes, me ſibi addicant. Ero itaque nuſquam, dum ubique convenior, *Quærite, & invenietis*: & (m) velut ſi nuſquam, & quaſi qui numquam apprehenderim illud, quod Chriſtus inſtituit, quod quæri oportet, quod credi neceſſe eſt.

(i) In Libro Urſini legitur: *Fructus ipſe credendi*. Sed nihil mutandum.

(k) Apud Hæreticos, quorum inſtituta inter ſe non ſolùm diverſa, ſed & adverſa plerumque, veritas non eſt quærenda.

(l) Verba *fixiſti, foſſam, ſtatio*, allegoricam oſtendunt loquutionem, a re caſtrenſi deſumtam.

(m) Malè Lupus hoc loco legit; *Velint me ſic eſſe nuſquam, quaſi &c.* Senſus eſt: *Velut ſi nuſquam (apprehenderim), & quaſi qui numquam &c.*

Cap. XI. Impunè erratur, nisi delinquatur; quamvis errare delinquere est. Impunè, inquam, vagatur, qui nihil deserit (n). At enim si quod debui credere, credidi, & aliud denuo puto requirendum, spero utique & aliud esse inveniendum: nullo modo speraturus istud, nisi quia aut non credideram qui videbar credidisse, aut desii credidisse. Ita fidem meam deserens, negator invenior. Semel dixerim: Nemo quærit, nisi qui aut non habuit, aut
Luc. 15. perdidit. Perdiderat unam ex decem drachmis anus illa, & ideo quærebat: ubi tamen
Luc. 11. invenit, quærere desiit. Panem vicinus non habebat, & ideo pulsabat: ubi tamen aper-
Luc. 18. tum est ei, & accepit, pulsare cessavit. Vidua a Judice petebat audiri, quia non admittebatur: sed ubi audita est, hactenus institit. Adeo finis est & quærendi, & pulsandi, &
Luc. 11. petendi. *Petenti enim dabitur*, inquit, *& pulsanti aperietur, & quærenti invenietur*. Viderit

(n) Gnostici docebant, eos, qui reperiendæ veritatis studio in errorem incidebant, & per hæreticorum sectas vagabantur, expertes esse peccati. Hoc sic explicat Tertullianus, ut concedat permissum non Catholico, sed Pagano, Judæo, Apostatæ, aut Hæretico, qui veritatem aut nunquam habuerunt, aut desertores, & negatores illius fuerunt, veritatem inquirere; quæ semel ac inventa fuerit, non ampliùs quærenda.

derit qui quærit semper, quia non invenit; illic enim quærit ubi non invenietur. Viderit qui semper pulsat, quia numquam aperietur; illic enim pulsat, ubi nemo est. Viderit qui semper petit, quia numquam audietur; ab eo enim petit, qui non audit.

Nobis etsi quærendum esset (o) adhuc & semper, ubi tamen quæri oportet? Apud hæreticos, ubi omnia extranea & adversaria nostræ veritati; ad quos vetamur accedere? Quis servus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico domini sui, sperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hostibus regibus, donativum & stipendium captat; nisi planè desertor & transfuga, & rebellis? Etiam anus illa intra tectum suum drachmam requirebat: etiam pulsator ille vicini januam tundebat: etiam vidua illa non inimicum, licèt durum judicem interpellabat. Nemo Cap. XII. 2. Joan. 1. Luc. 15. Luc. 11. Luc. 18.

 inde

(o) F. Georgius Ambianensis legit: *Nobis etsi quærendum esset (adhuc est semper) ubi tamen quæri oportet?* Utraque lectio retineri potest. A Catholicis quærenda quidem veritas, sed non apud hæreticos, non adversùs nostrum dogma, sed quæ salvà regulà fidei potest in quæstionem devenire; exemplo D. Cypriani, qui sua circa Baptismum dubia retulit ad Synodos, ad Episcopos, ad Doctores denique Catholicæ Ecclesiæ; quæsivit nempe *in nostro, a nostris, & de nostro.*

inde instrui potest, unde destruitur. (*) Nemo ab eo illuminatur, a quo contenebratur. Quæramus ergo in nostro, & a nostris; & de nostro; idque dumtaxat, quod salva Regula fidei potest in quæstionem devenire.

Cap. XIII. Regula (p) est autem fidei, ut jam hinc quid defendamus profiteamur; illa scilicet quæ creditur: Unum omnino Deum esse; nec alium præter mundi Conditorem; qui universa de nihilo produxerit per Verbum suum primò omnium emissum: Id Verbum Filium ejus appellatum, in nomine Dei variè visum a Patriarchis, in Prophetis semper auditum, postremò delatum ex Spiritu Patris Dei & virtute in virginem Mariam, carnem factum in

Deut. 6. Isai. 40. 2. Mac. 7. Joan. 1. Ibid. Gen. 32. Hebr. 1. Matth. 1. Joan. 1. Matth. 1. Matth. 4.

(*) De Illuminatione, idest, Baptismo ita scribit S. Augustinus lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. n. 30. *De iis verò, qui ab Ecclesiæ unitate separati sunt, nulla jam quæstio est, quin & habeant & dare possint (baptismum,) & quin perniciosè habeant perniciosèque tradant extra vinculum pacis. Hoc enim jam in ipsa totius orbis unitate discussum, consideratum, perfectum, atque firmatum est* &c. Vide eumdem S. Doctorem in lib. IV. de Baptismo cap. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. *Thomasius*.

(p) Regulam hìc vocat Tertullianus quod vulgo Apostolorum Symbolum vocamus, cujus velut synopsim dat. Qui verò, quæ ab Apostolis sunt, quæve post Apostolos ad veritatis dilucidationem, addita, scire velit, legat Lupum latè & doctè hic disserentem.

in utero ejus, & ex ea natum (q) egisse Jesum Christum: Exinde prædicasse novam legem, & novam promissionem regni cælorum; Virtutes fecisse; Fixum cruci; Tertia die resurrexisse; In cælos ereptum sedisse (r) ad dexteram Patris; Misisse vicariam vim Spiritus Sancti, qui credentes agat; Venturum cum claritate ad sumendos Sanctos in vitæ æternæ & promissorum cælestium fructum, & ad profanos adjudicandos (s) igni perpetuo, facta utriusque partis resuscitatione (t) cum carnis restitutione. Matth. 9. Matth. 28. Ibid. Mar. 16. Act. 1. Matth. 24. Matth. 25. Joan. 5.

Hæc Regula a Christo, ut probabitur, instituta, nullas habet apud nos quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt. Cap. XIV.

K 4

(q) Ursini Codex: *Exisse Jesum Christum*. Lectio autem Agobardi juxta Rigaltium est retinenda: *Egisse Jesum Christum*, hoc est eam hominis personam induisse, omniaque egisse, quæ de Jesu Christo fuerant prædicta.

(r) Sedere quod dicitur Deus, non membrorum positionem, sed judiciariam significat potestatem: Ad dexteram verò hoc est, in summa beatitudine, ubi justitia & pax & gaudium est. Verba sunt Augustini *lib. de Fide & Symbolo cap.* 3.

(s) Videtur Ter. de igne, qui in inferno statuitur, hîc, & alibi loqui, contra id quod docuerunt postea Beza & Calvinus, qui statum miserum tantummodò damnatorum per ignem intelligi prædicant.

(t) *Utriusque partis*, scilicet piorum & impiorum.

ciunt. Ceterùm manente forma ejus in suo ordine, quantumlibet quæras, & tractes, & omnem libidinem curiositatis effundas, si quid tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari, est utique (u) frater aliqui doctor gratià scientiæ donatus: est aliqui inter exercitatos conversatus, aliqui tecum curiosus; tecum tamen quærens, novissimè ignorare melius est, ne quod non debeas noris, quia quod debeas nosti. *Fides*, inquit, *tua te salvum fecit*: non exercitatio Scripturarum (x). Fides (y) in Regula posita est: habes legem, & salutem de observatione legis: exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ studio. Cedat curiositas fidei; cedat gloria saluti. Certè aut non obstrepant, aut quiescant. Adversùs Regulam nihil scire est. Ut non inimici essent veritatis hæretici, ut de refugiendis eis non præmoneremur, quale est con-

Luc. 18.

(u) *Aliqui* apud Tert. pro *aliquis*. Doctores verò alii creati ex charismate, alii ex humano labore, studio, & exercitatione.

(x) Non utitur hic Tertullianus, juxta morem Africanum, ad literam Dominicis verbis, ut cuique patet.

(y) Fides ad salutem necessaria, quæ in Regula, seu Symbolo posita est. Cetera in hoc capite contenta sunt clara, & expositione non indigent ulla.

conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se quærere profiteantur ? Si enim adhuc verè quærunt, nihil adhuc certi repererunt : & ideo quæcumque videntur interim tenere, dubitationem suam ostendunt quamdiu quærunt. Itaque tu, qui perinde quæris, spectans ad eos qui & ipsi quærunt, dubius a dubiis, incertus ab incertis, cæcus a cæcis, *Matth. 15.* in foveam deducaris necesse est. Sed cùm decipiendi gratia prætendunt se adhuc quærere, ut nobis per sollicitudinis injectionem tractatus suos insinuent : denique ubi adierint ad nos, statim, quæ dicebant quærenda esse, defendunt: jam illos sic debemus refutare, ut sciant nos non Christo, sed sibi negatores esse. Cùm enim quærunt adhuc, nondum tenent; Cùm autem non tenent, nondum crediderunt; Cùm autem nondum crediderunt, non sunt Christiani. At cùm tenent quidem & credunt, quærendum tamen dicunt ut defendant : antequam defendant, negant quod credunt, confitentes se nondum credidisse, dum quærunt. Qui ergò nec sibi sunt Christiani, quanto magis nobis ? Qui per fallaciam veniunt, qualem fidem disputant ? Cui veritati patrocinantur, qui eam a mendacio inducunt ?

Sed ipsi de Scripturis agunt, & de Scriptu- Cap. XV.
tis

ris suadent. Aliunde scilicet (z) loqui possent de rebus fidei, nisi ex litteris fidei? Venimus igitur ad propositum(a): hoc enim dirigebamus, & hoc præstruebamus adlocutionis præfatione, ut jam hinc de eo congrediamur, de quo adversarii provocant. Scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent: in ipso vero congressu firmos quidem fatigant; infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem. Si hæ sunt illæ vires eorum (b), uti eas habere possint, dispici debet, cui competat possessio Scripturarum: ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.

Cap. XVI. Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter

(z) Albaspinæus interrogationis signum expungit, quasi Auctor intelligat, Hæreticos, præsertim Gnosticos, potuisse in probationem eorum dogmatum ea adducere philosophorum scripta, ex quibus sua hausissent commenta.

(a) Hucusque præfatus est Tert. deinceps contendit non esse cum Gnosticis de Scripturis altercandum, non quod Ecclesiasticæ causæ ut dubiæ diffidat; sed ne illi blasphemiarum spurcitias scripturarum divinarum contextas involucris nobis obtrudant.

(b) Hoc est, an his armis uti possint, sive an Scripturæ sint arma eorum, juxta Albaspinæum suprà laudatum.

aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit, in primis illa, quòd fides nostra obsequium Apostolo debeat prohibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accommodare, hæreticum post unam correptionem convenire, non post disputationem. Adeò interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi: & hoc unam, scilicet, quia non est Christianus: ne more Christiani, semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur: cùm ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio Scripturarum, nisi planè (c) ut aut stomachi quis ineat eversionem, aut cerebri.

1. Tim. 6. Tit. 3.

Matth. 18.

Cap. XVII.

Ista hæresis (d) non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, non recipit integras: adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit: & si aliquatenus

(c) Sic in Codice Divionensi; in libro verò Agobardi legitur: *quo ineat*. Explicari hæc videntur istis mox sequentibus: *Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione; nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione.*

(d) Mos hic omnium Hæreticorum, qui eos Scripturarum libros, vel capita, per quæ eorum hæreses evertuntur, a canone eliminant, vel perversè exponunt, ut in suos sensus detorqueant, & ignaros decipiant.

nus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstrepit adulter sensus, quantum & corruptor stylus. Variæ præsumptiones: (e) Necessariò nolunt agnoscere ea, per quæ revincuntur. His nituntur quæ ex falso composuerunt (f), & quæ de ambiguitate ceperunt. Quid promovebis exercitatissime Scripturarum, cùm si quid defenderis, negetur? ex diverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione.

Cap. XVIII. Ille verò, si quis est, cujus causa in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes (g), ad veritatem, an magis ad hæreses deverget? Hoc ipso motus, quod te videat nihil promovisse æquo gradu negandi & defendendi adversa parte, statu certè pari, altercatione incertior discedet, ne-

(e) Malè in Codice Agob. & Divion. *Necessariò volunt*.

(f) Intelligit libros apocryphos ab aliquibus hæreticis efformatos, ab aliis deinde receptos.

(g) Inutilis cum Hæreticis altercatio, qui quum facilè, juxta Hieronymum in fine lib. contra Luciferianos, vinci possint, persuaderi non possunt; & quod Catholici verissimè iis exprobrant, ipsos scilicet non intelligere, sed corrumpere Scripturas, id ipsum vicissim Catholicis objiciunt.

nesciens quam hæresim judicet. Hæc utique & ipsi habent in nos retorquere. Necesse est enim & illos dicere, a nobis potiùs adulteria Scripturarum, & expositionum mendacia inferri, qui proinde sibi defendant veritatem.

Ergo non ad Scripturas provocandum est: nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria est (h), aut parum certa. Nam etsi non ita evaderet conlatio Scripturarum, ut utramque partem parem sisteret, ordo rerum desiderabat, illud priùs proponi, quod nunc solùm disputandum est (i): Quibus competat Fides ipsa? Cujus sint Scripturæ? A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani? Ubi enim apparuerit esse veritatem & disciplinæ & fidei Christianæ; illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum. Cap. XIX.

Christus Jesus Dominus noster, permittat dicere interim, quisquis est, cujuscumque Dei filius, cujuscumque materiæ homo & Deus, cujuscumque fidei præceptor, cujuscumque mercedis repromissor; quid esset, quid Cap. XX.

(h) *Aut par incertæ*, emendat, legitque Rigaltius.

(i) Ne inutilis prorsus evadat altercatio cum hæreticis, præsertim Gnosticis, hæc omnia priùs dispicienda sunt.

Joan. 9. quid fuisset, quam Patris voluntatem admi-
Joan. 8. nistraret, quid homini agendum determina-
Joan. 6. Matth. 19. ret, quamdiù in terris agebat, ipse pronun-
Matth. 5. ciabat sive populo palàm, sive discentibus
Matth. 12. Matth. 10. seorsum: ex quibus, duodecim præcipuos
Matth. 27. lateri suo adlegerat, destinatos Nationibus
Matth. 28. magistros. Itaque uno eorum decuso, reliquos undecim digrediens ad Patrem post resurrectionem, jussit ire & docere Nationes, intinguendas in Patrem & in Filium &
Act. 1. in Spiritum sanctum. Statim igitur Apostoli (quos hæc appellatio *Missos* interpretatur) assumpto per sortem duodecimo Matthia in locum Judæ ex auctoritate prophetiæ, quæ est
Psal. 108. in Psalmo David (k), consecuti promissam vim Spiritus sancti ad virtutes & eloquium,
Act. 2. primò (l) per Judæam contestata fide in Jesum Christum, & Ecclesiis institutis, dehinc in
Act. 8. 9. 11. Orbem profecti, eamdem doctrinam ejusdem
Act. 13. fidei Nationibus promulgaverunt; & proinde
Act. 14. Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt: a quibus (m) traducem fidei & semina

(k) *Et Episcopatum ejus accipiet alter.*

(l) Ecclesia condita prius Hierosolymis ex Judæis, unde apud prophanos Christiani Judæorum appellatione veniebant.

(m) Per metaphoram a re rustica sumtam Tertullianus vocat hic traducem Fidei, translationem Fidei

mina doctrinæ ceterę exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, ut Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima, & omnes Apostolicæ; dum unà omnes probant unitatem. Dum est illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis (n): quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem sacramenti (o) una traditio.

Hinc igitur dirigimus Præscriptionem; Si (p) Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos prædicatores, quàm quos Christus instituit: quia *nec alius Patrem novit nisi Filius, & cui* Cap. XXI. Matth. 10. Luc. 10.

Fidei de una Ecclesia in aliam; Ecclesiæ namque mutuò, quasique per manus, Apostolicam doctrinam inter se communicaverunt, ita ut omnes Apostolicæ dici possint.

(n) Hæc sunt jura vera Ecclesiæ. Ubi priùs legebatur *contestatio*, Rhenanus benè correxit *contesseratio*; quæ vox a tesseræ efformata conjunctionem denotat familiariorem, quæ per signum fiat.

(o) Hoc est Symboli, seu regula ejusdem Fidei; nam Sacramentum hìc accipitur pro toto Christiano dogmate.

(p) In codic. Agobardi, & Divionensi legitur: *Si Deus Jesus Christus*.

cui Filius revelavit. Nec aliis videtur revelasse Filius, quàm Apostolis, quos misit ad prædicandum utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit; & hìc præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva (quod ajunt) voce,
1. Thess. 2. quàm per Epistolas postea. Si hæc ita sunt; constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo suscepit: omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei. Superest ergo uti demonstremus; An hæc nostra doctrina, cujus Regulam suprà edidimus, de Apostolorum traditione censeatur; & ex hoc ipso, An ceteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quòd nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.

Cap. XXII. Sed quoniam tam expedita probatio est, ut si statim proferatur, nihil jam sit retractandum, ac si prolata non sit a nobis; lo-

cum

cùm interim demus diversæ parti, si quid putant ad infirmandam hanc Præscriptionem movere se posse. Solent dicere, Non omnia Apostolos scisse; eadem agitati dementia, qua rursus convertunt, Omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse: in utroque Christum reprehensioni subjicientes, qui aut minùs instructos, aut parum simplices Apostolos miserit. Quis igitur integræ mentis credere potest, aliquid eos ignorasse, quos Magistros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in discipulatu, in convictu; quibus obscura quæque seorsim disserebat, illis dicens datum esse cognoscere arcana, quæ populo intelligere non liceret? Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ *Petram* dictum, claves regni cælorum consecutum, & solvendi & alligandi in cælis & in terris potestatem? Latuit & Joannem aliquid, dilectissimum Domino, pectori ejus incubantem, cui soli Dominus Judam traditorem præmonstravit, quem loco suo filium Mariæ demandavit? Quid eos ignorasse voluit, quibus etiam gloriam suam exhibuit, & Moysen & Heliam, & insuper de cælo Patris vocem, non quasi ceteros reprobans, sed quoniam *in tribus testibus stabit omne verbum*? Ignoraverunt

Matt. 28.
Matt. 13.
Matt. 16.
Joan. 21.
Joan. 13.
Joan. 19.
Matt. 17.
Deut. 19.

L ita-

itaque & illi, quibus post resurrectionem quoque in itinere omnes Scripturas edissere-
Luc. 24. re dignatus est. Dixerat planè aliquando:
Joan. 16. *Multa habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modò ea sustinere*; tamen adjiciens: *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem veritatem*: ostendit illos nihil ignorasse, quos *omnem veritatem* consecuturos per *Spiritum veritatis* repromiserat: & utique implevit repromissum, probanti-
Act. 2. bus Actis Apostolorum descensum Spiritus Sancti. Quam Scripturam qui non recipiunt, nec Spiritus sancti possunt esse, qui necdum discentibus Spiritum possint agnoscere missum; sed nec Ecclesiam se dicant defendere, qui, quando, & quibus incunabulis institutum est hoc corpus, probare non habent. Tanti enim (q) est illis non habere probationes

(q) *Hæc Tertulliani verba*, ait ad hunc locum Albaspinæus, *tam involuta sunt, ut eorum sententiam Interpretes expiscati non sint. Ait igitur, multa ab hæreticis doceri ac defendi, quæ tametsi veræ Fidei consentanea sint, ad ea tamen stabilienda Scripturæ authoritate & præsidio eos uti nolle, ne scilicet ex eisdem Scripturæ locis aut libellis eorum mendacia convellantur, & in lucem exponantur. Ita fieri, ut libellum, quo acta Apostolorum continentur, maximo cum incommodo recusent (illud enim* Tanti, *hoc istic significat,) quia ex*

tiones eorum, quæ defendunt, ne pariter admittantur traductiones eorum, quæ mentiuntur.

Proponunt ergo ad suggillandam ignorantiam aliquam Apostolorum, quòd Petrus, & qui cum eo, reprehensi sint a Paulo. Adeò, inquiunt, aliquid eis defuit; ut ex hoc etiam illud struant, potuisse postea pleniorem scientiam supervenire, qualis obvenerit Paulo reprehendenti antecessores. Possumus & hic Acta Apostolorum repudiantibus dicere: Priùs est, uti ostendatis quis iste Paulus, & quid ante Apostolum, & quomodo Apostolus: quatenus & alias ad quæstiones plurimùm eo utuntur. Neque enim (r) si ipse se Apostolum de persecutore profitetur, sufficit unicuique (s) examinare credenti, quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit. Sed (t) credant sine Scripturis, Cap. XXIII. Gal. 2. Act. 9. Gal. 1. Joan. 5.

L 2

ex hoc uno origo Ecclesiæ & formatio, quam fatentur, demonstrari potest. Per traductiones enim cave depravationes intelligas cum Rhenano. Sed traductio apud Tert. est illustratio, demonstratio, detectio. Nam apud eundem traducere est in lucem exponere, aperire, detegere &c.

(r) Codex Ursini: *quod ipse*.

(s) Hic Lupus legit *examinatè*; quæ vox Afris non insueta.

(t) Liber Ursini: *Sed credunt sanè Scripturis*. Vulgata lectio est retinenda.

pturis, ut credant adversùs Scripturas: ta-
Gal. 1. men doceant ex eo, quod allegant Petrum a Paulo reprehensum, aliam Evangelii formam a Paulo superinductam, citrà eam, quam præmiserat Petrus & ceteri. Quin demuta-
Act. 9. tus in prædicatorem de persecutore, deducitur ad fratres a fratribus, ut unus ex fratribus, & ad illos ab illis, qui ab Apostolis fi-
Gal. 2. dem induerant. De hinc, sicut ipse enarrat, ascendit Hierosolymam cognoscendi Petri causa, ex officio & jure scilicet ejusdem fidei & prædicationis. Nam & illi non essent admirati de persecutore factum prædicatorem, si aliquid contrarium prædicaret; nec Dominum prætereà magnificassent, quia adversa-
Act. 9. rius ejus Paulus obvenerat. Itaque & dexte-
Act. 21. Gal. 2. ram ei dederunt, signum concordiæ & convenientiæ: & inter se distributionem officii ordinaverunt, non separationem Evangelii: nec ut aliud alter, sed ut aliis alter prædicaret, Petrus in Circumcisionem, Paulus in Nationes. Ceterùm (u) si reprehensus est Petrus

da, Sensus verò hujus loci aliquantulum obscuri est: Qui non recipiunt Acta Apostolorum, credunt tamen Paulum de persecutione factum Apostolum, quod, repudiatis Actis, nullà alià authenticà Scripturà contestantur. Sed credant quidem sine Scripturis, ut alia credant adversùs Scripturas; doceant tamen &c.

(u) Non erravit Petrus

trus, quòd, cùm convixisset Ethnicis, postea se a convictu eorum separabat personarum respectu: utique conversationis fuit vitium, non prædicationis. Non enim ex hoc alius Deus, quàm Creator; & alius Christus, quàm ex Maria; & alia spes, quàm resurrectio annuntiabatur.

Cap. XXIV.

Non mihi tam benè est, immo non mihi tam malè est, ut Apostolos committam. Sed quoniam perversissimi isti illam reprehensionem ad hoc obtendunt, ut suspectam faciant (x) doctrinam superiorem, respondebo quasi pro Petro: ipsum Paulum dixisse, factum se esse omnibus omnia, Judæis Judæum, non 1. Cor. 9. Judæis non Judæum, ut omnes lucrificaret. Adeò pro temporibus, & personis, & causis quædam reprehendebant, in quæ & ipsi æquè pro temporibus & personis & causis committebant: quemadmodum si & Petrus reprehenderet Paulum, quòd prohibens circumci-

in fide, vel in prædicatione fidei, sed in facto, seu in conversatione, in quam cadit reprehensio Pauli; undè malè abutunturRom. Sedis hostes hoc Tertulliani loco, ex quo confectum putant, summum Pontificem reprehensioni verè esse obnoxium.

(x) Summa hujus Capitis, juxta Priorium, videtur esse hæc: Detur, sed non concedatur, Petrum & Paulum pares non fuisse, sive dispari extitisse sententià; æquales tamen omnino fuisse fatendum in martyrio, quod pro Christo fortiter passi sunt.

Act. 16. Gal. 6. Act. 16. sionem, circumciderit ipse Timotheum. Viderint qui de Apostolis judicant. Benè quod Petrus Paulo & in martyrio adæquatur (y). Sed etsi in tertium usque cælum ereptus Paulus, & in Paradisum delatus audiit quædam illic, non possunt videri ea fuisse, quæ illum in aliam doctrinam instructiorem præstarent; cùm ita fuerit conditio eorum, ut nulli hominum proderentur. Quod si ad alicujus conscientiam manavit nescio quid illud, & hoc se aliqua hæresis sequi affirmat; aut Paulus secreti proditi reus est, aut & alius postea in Paradisum ereptus debet ostendi, cui permissum sit eloqui, quæ Paulo mutire non licuit (z).

2. Cor. 12.

Cap. XXV. Sed, ut diximus, eadem dementia est, cùm confitentur quidem nihil Apostolos ignorasse, nec diversa inter se prædicasse; sed non omnia volunt (a) illos omnibus revelasse: quæ.

(y) Per *doctrinam superiorem* intelligenda hìc est, quam Apostoli ante Pauli adventum prædicarunt; nam Gnostici solas Epistolas Pauli recipientes, non solum Petrū, sed & Joannem, ac Jacobum cum Paulo committebant.

(z) S. Joannes Chrysostomus est hìc adeundus, qui vult nec Petrum simulando, nec reprehendendo Paulum deliquisse.

(a) Ostendit in hoc Capite Tertullianus contra Gnosticos, nullam Doctrinam arcanam esse admittendam: illi enim garriebant, secreta verba, quæ Paulus in raptu suo audiverat, esse sua dogmata, & ipsa per Pauli discipulos ad se solos pervenisse.

quædam enim palàm & universis; quædam secretò & paucis demandasse: quia & hoc verbo usus est Paulus ad Timotheum: *O Timothee*, (b) *depositum custodi*. Et rursùm: *Bonum depositum custodi*. Quod hoc Depositum est tam tacitum, ut alteri doctrinæ deputetur? an illius denuntiationis, de qua ait: *Hanc denuntiationem commendo apud te, fili Timothee? Denuntio tibi ante Deum, qui vivificat omnia, & Jesum Christum, qui testificatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut custodias præceptum*. Quod autem Præceptum, quæ Denunciatio? Ex supra & infra scriptis intelligetur, non nescio quid subostendi hoc dicto de remotiore doctrina, sed potiùs inculcari de non admittenda alia præter eam, quam audierat ab ipso, & puto palàm: *Coram multis*, inquit, *testibus*. Quos multos testes, si nolunt Ecclesiam intelligi, nihil interest; quando nihil tacitum fuerit, quod sub multis testibus proferebatur.

1. Tim. 1. Ibid. 2. Tim. 1. 1. Tim. 6. 2. Tim. 2.

(b) Quodnam hoc depositum? Respondet Theodoretus: *Existimo, Apostolum appellare Depositum, gratiam Spiritus Sancti, quam accepit Timotheus per ordinationem*. Meliùs Primasius Uticensis Episcopus exponit sic: *Fidei per me prædicatæ depositum*; quod Apostolus non soli Timotheo, sed cunctis Episcopis ac Doctoribus mandat firmè ac fidè custodiendum.

Ibid. tur. Sed nec quia illum voluit *hæc fidelibus hominibus demandare, qui idonei ſint & alios docere*; id quoque in argumentum occulti alicujus Evangelii interpretandum eſt. Nam cùm dicit, *Hæc*, de eis dicit, de quibus in præſenti ſcribebat: de occultis autem ut de abſentibus apud conſcientiam, non *Hæc*, ſed *Illa* dixiſset.

Cap. XXVI. Porrò conſequens erat, ut cui demandabat Evangelii adminiſtrationem, non paſſim nec inconſideratè adminiſtrandam adjiceret, *Matth. 7.* ſecundùm Dominicam vocem, (c) ne margaritam porcis, & ſanctum canibus jactaret. Dominus palàm edixit, ſine ulla ſignificatio- *Matt. 10.* ne alicujus taciti ſacramenti. Ipſe præceperat, ſi quid in tenebris & in abſcondito audiſſent, in luce & in tectis prædicarent (d). Ipſe *Luc. 19.* per ſimilitudinem præfiguraverat, ne unam mnam, id eſt, unum verbum ejus, ſine fructu *Matth. 5.* in abdito reſervarent. Ipſe docebat, lucernam non ſub modium abſtrudi ſolere, ſed in candelabrum conſtitui, *ut luceat omnibus, qui in* *Act. 4.* *domo ſunt*. Hæc Apoſtoli aut neglexerunt, aut

(c) Inde eruitur diſciplina arcani, de quo Sanctus Auguſtinus, ac alii Latini Patres frequenter meminerunt, ut videre eſt apud Scheleſtratium.

(d) Licèt Evangelium non ſit projiciendum canibus, hoc eſt gentilibus, & Catechumenis, non eſt tamen ſubtrahendum fidelibus, & initiatis, quod fusè hîc à Tertulliano probatur.

aut minimè intellexerunt; si non adimpleverunt abscondentes aliquid de lumine, id est, de Dei verbo, & Christi Sacramento. Neminem, quod scio, verebantur, non Judæorum vim, non Ethnicorum: quò magis utique in Ecclesia liberè prædicabant, qui in synagogis & in locis publicis non tacebant. Immò neque Judæos convertere, neque Ethnicos inducere potuissent, nisi quod credi ab eis volebant, ordine exponerent. Multò magis jam credentibus Ecclesiis nihil subtraxissent, quod aliis paucis seorsum demandarent: quamquam (e), etsi quædam inter domesticos, ut ita dixerim, disserebant, non tamen ea fuisse credendum est, quæ aliam Regulam fidei superducerent, diversam & contrariam illi, quam (f) catholicè in medium proferebant: ut alium Deum in Ecclesia dicerent, alium in hospitio; & aliam Christi substantiam designarent in aperto, aliam in secreto; & aliam spem resurrectionis apud omnes annuntiarent, aliam apud paucos: cùm ipsi obsecrarent in epistolis suis, ut idipsum & unum loquerentur omnes, & non essent 1. Cor. 1. 1. Cor. 1.

(e) Domestici Apostolorum sunt eorum in fundandis Ecclesiis adjutores & socii; quales S. Paulo Lucas, & Barnabas, S. Petro Marcus, & Glaucias.

(f) Catholicè legendum, non catholicæ, ut in antiquis exemplaribus; juxta Rigaltium.

essent schismata & dissensiones in Ecclesia; quia sive Paulus, sive alii, eadem prædicarent. Alioquin meminerant: *Sit sermo*
Matth. 5. *vester:* (g) *Est, est: Non, non: quod ampliùs, hoc à malo est*: ne scilicet Evangelium in diversitate tractarent.

Cap. XXVII. Si ergò incredibile est, vel ignorasse Apostolos plenitudinem prædicationis, vel non omnem ordinem Regulæ omnibus edidisse: videamus, ne fortè Apostoli quidem simpliciter & plenè, (h) Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperint, quàm Apostoli proferebant. Omnia ista scrupulositatis incitamenta invenias prætendi ab hæreticis. Tenent correptas ab Apostolis Ecclesias:
Gal. 3. *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit?* &,
Gal. 5. *Tam bene currebatis, quis vos impediit?* Ipsumque principium,
Gal. 1. *Miror quòd sic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam, ad aliud*
1. Cor. 3. *Evangelium*. Item ad Corinthios scriptum,
1. Cor. 8. quòd essent adhuc carnales qui lacte educaren-

(g) Hoc est, non solùm verus, sed & sincerus, ac nequaquam ambagibus involutus.

(h) Hæretici, Gnostici potissimùm quos Tertul. hic urget, Ecclesias Apostolorum documenta aut non intellexisse, aut suo vitio aliter accepisse somniabant; exemplo ducto a Galatis, & a Corinthiis per Paulum correptis; quibus Tert. rectè reponit, *si correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas.*

rentur, nondùm idonei ad pabulum, qui putarent se scire aliquid, quando nondum scirent quemadmodum sciri oporteret. Cùm correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas. Sed & illas recognoscant, (i) de quarum fide & scientia & conversatione Apostolus gaudet, & Deo gratias agit: quæ tamen hodie cum illis correptis unius institutionis jura miscent. Rom. & 15 Ephes. 1. Philip. 1.

Age nunc: Omnes (k) erraverint; deceptus sit & Apostolus de testimonio reddendo quibusdam; nullam respexerit Spiritus sanctus uti eam in veritatem deduceret, ad hoc missus a Christo, ad hoc postulatus de Patre, ut esset Doctor veritatis; neglexerit officium Dei villicus, Christi Vicarius, sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quàm ipse per Apostolos prædicabat: ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos (l) even- Cap. XXVIII. Joan. 14. & 16.

(i) De fide quidem & dilectione, quæ hic conversatio appellatur, commendat Apostolus Romanos, Ephesios, Philippenses; de scientia verò peculiariter Romanos, ad quos cap. 15. ait: *Quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia.*

(k) Scilicet Ecclesiæ. Hic Tertullianus ob oculos ponit multas ineptias, quæ ex Gnosticorum deliramentis procedebant.

(l) Male Rigaltius legit: *Eventus unus est: exitus variaf-*

eventus est unus exitus. Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Ceterùm quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergò aliquis dicere, illos errasse, qui tradiderunt?

Cap. XXIX. Quoquo modo (m) sit erratum, tamdiu utique regnavit error, quamdiu hæreses non erant; Aliquos Marcionitas & Valentinianos liberanda veritas expectabat: interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur, tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata, (n) tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot

variasse &c. Sensus est: Non potuissent Ecclesiæ Catholicæ toto Orbe dispersæ in unam convenire Fidem, si aut non benè fuissent edoctæ, aut suo vitio Evangelium aliter accepissent. Si ergo apud multos eadem doctrina, hæc ab Apostolis, qui eam tradiderunt, dimanavit.

(m) Hoc est: Demus Gnosticis, primitivas Ecclesias omnes ex quavis causa errasse. Ergo usque ad Marcionitarum & Valentinianorum exortum erraverunt, & deviare a Deo permissæ sunt; quod absurdum. Idipsum nostri temporis Aristarchis possumus, ait Pamelius, optimè respondere, qui hactenus errasse Ecclesiam non verentur: *Si aliquos* Lutheranos, aut Calvinistas, aut Anabaptistas *liberanda veritas expectabat &c.*

(n) Virtutes & charismata hìc, sunt signa, & potestas edendi miracula, ac Spiritus Sancti dona.

tot Sacerdotia, tot (o) ministeria perperam functa; tot denique martyria perperam coronata. Aut si non perperam, nec in vacuum; quale est (p) ut antè res Dei currerent, quàm cujus Dei notum esset? antè Christiani, quàm Christus inventus? ante hæresis, quàm vera doctrina (q)? Sed enim in omnibus veritas imaginem antecedit: post rem similitudo succedit. Ceterùm satis ineptum, ut prior in doctrina hæresis habeatur; vel quoniam ipsa est, quæ futuras hæreses cavendas prænuntiabat. Ad ejus doctrinæ Ecclesiam scriptum est, immò ipsa doctrina ad Ecclesiam scribit: *Et si Angelus de cælo aliter evangelizaverit citra quàm nos, anathema sit.* Matt. 24. Gal. 1.

Cap. XXX.

Ubi tunc Marcion, (r) Ponticus (s) nauclerus Stoicæ studiosus? Ubi Valentinus (t), Pla-

(o) In codice Agobardi *mysteria*; hoc verò non benè cohæret.

(p) Primarium ac necessarium rectæ prædicationis ac Fidei fundamentum est notitia veri Dei, & veri Christi.

(q) Hæresis veram doctrinam supponit, & sequitur, eamque adulterare satagit.

(r) S. Epiphanius in Panario: *Marcion fuit genere Ponticus ex ea parte quæ Helenopontus dicitur, oppido Sinope.*

(s) *Nauclerus*; Monachus anachoreta, & Episcopi Sinopensis filius fuit Marcion; ut tamen possibile sit, juxta Rhenanum, majores ejus naucleros extitisse.

(t) Ut Marcion Stoicæ sectæ, sic Valentinus Platonicæ adhæsit.

Platonicæ ſectator? Nam conſtat illos (u), neque adeò olim fuiſse, Antonini ferè Principatu, & in Catholicæ (x) primò doctrinam credidiſse apud Eccleſiam Romanenſem ſub Epiſcopatu Eleutheri benedicti, donec ob inquietam ſemper eorum curioſitatem (y), qua fratres quoque vitiabant, ſemel & iterum ejecti, Marcion (z) quidem cum ducentis ſeſtertiis, quæ Eccleſiæ intulerat, noviſſimè in perpetuum (a) diſcidium relegati, venena doctrinarum ſuarum diſſeminaverunt. Poſtmodum idem Marcion pœnitentiam confeſsus, cùm conditioni datæ ſibi occurrit, ita Pacem recepturus, ſi ceteros quos perditioni erudiſset, Eccleſiæ reſtitueret,
1. Cor. 11. (b) morte præventus eſt. Oportebat enim hæreſes eſse, nec tamen ideò bonum hæreſes,

(u) Hoc eſt, non admodum antiquos, reſpectu Tertulliani; nam Eleutherus ab ann. Chr. 179. ad 194. Pontificatum tenuit. Tertullianus verò initio tertii ſæculi ſcribebat.

(x) Videlicet Eccleſiæ.

(y) In veteri exemplari: *Quam fratres quoque vitabant*; hoc eſt, eorum curioſitas etiam plebi Chriſtianæ odioſam fuiſſe.

(z) Hæc Marcionis hyſtoria, & ducenta ſeſtertia ab eo Eccleſiæ collata, cum his quæ ab aliis veteribus ſcripta ſunt, non planè cohærent.

(a) Vox diſcidium Tertulliano non inſueta; ſenſus: omnino ſegregati.

(b) Videtur hic Tertullianus Marcionem confundere cum Cerdone, cui potiùs quadrant hæc, juxta Epiphanium.

ſes, quia eas eſse oportebat. Quaſi non & malum oportuerit eſse. Nam & Dominum tradi oportebat; ſed *Væ* traditori: ne quis etiam hinc hæreſes defendat. Si & (c) Apellis ſtemma retractandum eſt, tam non vetus & ipſe, quàm Marcion inſtitutor & præformator ejus: ſed lapſus in fœminam deſertor (d) continentiæ Marcionenſis, ab oculis ſanctiſſimi Magiſtri Alexandriam ſeceſſit. Inde poſt annos regreſsus non melior, niſi tantùm quia jam non Marcionites, in alteram fœminam impegit, illam virginem Philumenen (quam ſupra edidimus (e)) poſtea verò immane proſtibulum & ipſam; cujus (f) energemate circumventus, quas ab ea didicit, Phaneroſeis ſcripſit. Adhuc in ſæculo ſuperſunt qui meminerint eorum, etiam proprii diſcentes & ſucceſsores ipſorum, ne ſe poſteriores negare poſſint. Quamquam & de operi.

Marc. 14.

Matth. 7.

(c) De Apelle S. Epiphanius hær. 43. *Non ille ſanctus, & ab Apoſtolo commendatus, ſed diverſus .. a quo Apelleciani. Hic Luciani diſcipulus, & Marcionis auditor fuit. Adverſus magiſtrum, & adverſus ipſam veritatem armaſſe ſe videtur.*

(d) Deſcribit Tertul. continentiam Marcionis, qua nuptias vetabat, lib. 1. adv. eundem cap. 79.

(e) Cap. VI.

(f) Græca hæc vox, quæ in bonam, & malam partem ſumitur, hic dæmoniacam vexationem Philumenes denotat.

operibus suis, ut dixit Dominus, revincuntur. Si enim Marcion Novum Testamentum a Vetere separavit, posterior est eo, quod separavit; quia separare non posset, nisi quod unitum fuit. Unitum ergò ante quàm separaretur, postea separatum, posteriorem ostendit separatorem. Item Valentinus, aliter exponens & sine dubio emendans, hoc nomine quicquid emendat ut mendosum retrò, anterius fuisse demonstrat. Hos ut insigniores & frequentiores adulteros veritatis nominamus. Ceterùm & (g) Nigidius nescio quis, & (h) Hemorgenes, & multi alii, qui adhuc ambulant pervertentes vias Dei, ostendant mihi ex qua auctoritate prodierunt. Si alium Deum prædicant, quomodo ejus Dei rebus, & litteris, & nominibus utuntur adversùs quem prædicant? si eumdem, quomodo aliter? Probent (i) se novos Apostolos esse: dicant Christum iterum descendisse, iterum ipsum docuisse, iterum crucifixum, iterum mortuum, iterum resuscitatum: (k) sic enim Apo-

(g) Nigidii errores refert, ac refellit Arnobius in libris contra Gentes. Hic gentilis philosophus, non hæreticus fuit.

(h) Alius ab eo, quem laudat Apostolus 2. Timoth. 1. Juxta Augustinum fuit Sabellianus, sive Praxeanus.

(i) Probent signis novam missionem.

(k) Locus hic corruptus. Rigaltius legit: *Sic enim*

Apostolos solet facere, dare illis præterea virtutem eadem signa edendi, quæ & ipse. Volo igitur & virtutes eorum proferri: nisi quòd agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum æmulantur; illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt (l). *Marc. 16.*

Cap. XXXI.

Sed (m) ab excessu revertar ad principalitatem veritatis, & posteritatem mendacii disputandam, ex illius quoque parabolæ patrocinio, quæ bonum semen frumenti a Domino seminatum in primore constituit, avenarum autem sterilis fœni adulterium ab inimico Diabolo postea superducit. Propriè enim doctrinarum distinctionem figurat, quia & alibi verbum Dei seminis similitudo est. Ita ex ipso ordine manifestatur, id esse Dominicum & verum, quod sit priùs traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posteriùs immissum. Ea sententia manebit adversùs posteriores quasque hæreses; *Matt. 13.* *Luc. 8.*

M qui-

enim Apostolus describit. Dare præterea virtutem &c. Vide Bellarm. de notis Eccl. lib. 4. cap. 14. t. 2. Controv.

(l) Gnosticis fortasse, Tertulliani tempore, accidit, quod Calvino contigisse testatur in ejus vita Bolsecus, ut scilicet de vivo mortuum redderet.

(m) A digressione de Valentino, Marcione, aliisque hæreticis Apostolicis temporibus posterioribus. Cetera luce clariora.

quibus nulla constantia de conscientia competit ad deferendam sibi veritatem.

Cap. XXXII. Ceterùm, si quæ audent interserere se ætati Apostolicæ, ut ideò videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt; possumus dicere: Edant ergò origines Ecclesiarum suarum: evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem (n) ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit Auctorem, & Antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ (*) census suos deferunt: sicut Smyrnæorum Ecclesia (o) Polycarpum ab Joanne conlocatum refert: sicut Romanorum, (p) Clementem a Petro ordinatum itidem: perinde utique & ceteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici: Quid

(n) Etiam Apostolorum tempore Ecclesiam fœdarunt Hæretici, puta Simon magus, Menander, Saturninus, Basilides, Nicolaus, aliique plurimi; sed nullus eorum ex Apostolis, vel Apostolicis viris qui cum Apostolis perseveraverit.

(*) *Census suos*, Origines suas.

(o) Teste Irenæo Polycarpi discipulo l. 3. c. 3.

(p) De primo Petri successore, vide Clarissimum Ursium in sua Hist. Eccl. lib. 1.

Quid enim illis post blasphemiam inlicitum est? Sed, etsi confinxerint, nihil promovebunt. Ipsa enim doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diversitate & contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli alicujus auctoris esse, neque Apostolici: quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent; ita & Apostolici non contraria Apostolis edidissent, nisi illi qui ab Apostolis desciverunt, & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licèt nullum ex Apostolis vel Apostolicis Auctorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidie instituuntur: tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur pro (q) consanguinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad utramque formam a nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaquà putant Apostolicas. Sed adeò nec sunt: nec probare possunt quòd non sunt: nec recipiuntur in Pacem & Communicationem ab Ecclesiis quoquo modo Apostolicis: scilicet ob diversitatem (r) sacramenti nullo modo Apostolicæ.

 Ad-

(q) Consanguineæ sunt doctrinæ, quæ ab uno eodemque auctore traditæ, quasi ab uno parente.

(r) Sacramentum hic sumitur pro Fide, ac religione, juxta Albaspinæum, non pro juramento,

Cap. XXXIII. Adhibeo (s) super hæc ipsarum doctrinarum recognitionem, quæ tunc sub Apostolis fuerunt, ab iisdem Apostolis & demonstratæ & ejeratæ. Nam & sic faciliùs traducentur: dum aut jam tunc fuisse deprehendentur; aut ex illis, quæ jam tunc fuerunt, semina sumpsisse. 1. Cor. 15. Paulus in prima ad Corinthios notat negatores & dubitatores resurrectionis. Hæc opinio propria Sadducæorum (t): partem ejus usurpat Marcion, & Apelles, & Valentinus, & si qui alii resurrectionem carnis infringunt. Gal. 5. Et ad Galatas scribens, invehitur in observatores & defensores circumcisionis & legis: Hebionis hæresis est. 1. Tim. 4. 2. Tim. 2. Tit. 3. Timotheum instruens, nuptiarum quoquè interdictores suggillat: ita instituunt Marcion, & Apelles ejus secutor. Æquè tangit eos, qui dicerent (u) factam jam resurrectionem: id de se Valentiniani adseverant. Sed & cùm genealogias indeterminatas nominat (x) Valentinus agnoscitur: apud

to, quod Fideles antequam baptizarentur, in limine Ecclesiæ dicerent.

(s) Demonstratur hic, hæreses Tert. tempore exortas ab Apostolis demonstratas, & damnatas.

(t) Non Cerinthi, ut videtur existimare S. Epiphanius hæresi 28.

(u) Hymenæus & Philetus, juxta Apostolum, *a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam.*

(x) 1. ad Timot. 1. *Neque intenderent fabulis, & genealogiis indeterminatis, quæ quæstiones magis*

pud quem(y) Æon ille nescio qui novi, & non unius nominis, generat e sua Charite Sensum & Veritatem; & hi æquè procreant duos Sermonem & Vitam: dehinc & isti generant Hominem & Ecclesiam; estque hæc prima ogdoas Æonum. Exinde decem alii, & duodecim reliqui Æones miris nominibus oriuntur, in meram fabulam triginta Æonum. IdemApostolus cùm improbat elementis servientes(z), aliquid Hermogenis ostendit, qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat(a): & ita matrem elemētorum deam faciens, potest ei servire, quam Deo comparat. Joannes verò in(b) Apocalypsi idolothyta edentes & stupra committentes ju- *Gal. 4.* *Apoc. 2.*

M 3

gis præstant, quàm ædificationem. Et c. 4. *Ineptas & aniles fabulas devita*. Hic Apostolus suggillat Hebræos, quorum magnum genealogiæ studium post combustos ab Herode veteres eorum libros.

(y) Vide infrà in Catalogo Hæreticorum, subjectisque adnotationibus plura de Æonibus.

(z) Gal. 4. 9. *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena Elementa?* In Epistola ad Colossenses 2. 8. Philosophiam Apostolus appellat *secundùm elementa Mundi*.

(a) Vide in Catalogo.

(b) Tertullianus Apocalypsim verum Joannis Apostoli fœtum optimè agnoscit, non Cerinthi hæretici, ut aliqui tempore S. Dionysii Patriarchæ Alexandrini somniarunt. Vide Euseb. Hist. Eccl. lib. 7. cap. 28.

jubetur castigare. Sunt & nunc alii (c)Nicolaitæ;(d)Cajana hæresis dicitur. At(e)in epistola eos maximè antichristos vocat, qui Christum negarent in carne venisse, & qui non putarent Jesum esse Filium Dei: illud Marcion, hoc Hebion vindicavit. Simonianæ autem magiæ disciplina Angelis(f) serviens, utique & ipsa inter idololatrias deputabatur, & a Petro Apostolo in ipso Simone damnabatur.

1. Joan. 2.

Coloss. 2.

Act. 8.

Cap. XXXIV. Hæc sunt, ut arbitror, genera doctrinarum adulterinarum, quæ sub Apostolis fuisse ab ipsis Apostolis discimus: & tamen nullam invenimus institutionem inter tot diversitates perversitatum, quæ de Deo creato-

(c) Clemens Alexandrinus lib. 2. Strom. de Gnosticis ait: *Dicunt se sequi Nicolaum, adducentes ejus viri aliquid literarum monumentis mandatum, sed ab eis detortum.*

(d) Cajanos affirmat Irenæus lib. 1. c. 35. Simonis Magi, & Carpocratis progeniem, patresque Valentinianorum. Hi Cain, Esau, Sodomitas, Core, Dathan, & Abiron, Judam Iscariotem, aliosque reprobos ut suos fratres & auctores venerabantur.

(e) Testatur Hieronymus in Catal. Viror. Illustr. Joannem Apostolum Evangelium suum, adeoque & primam Epistolam *adversùs Cerinthum, aliosque hæreticos, & maximè contra Hebionitarum tunc dogma consurgens* scripsisse.

(f) Malis Angelis Simoniani utpote magi inserviebant.

tore universorum controversiam moverit. Nemo alterum Deum ausus est suspicari: facilius de Filio, quàm de Patre hæsitabatur, (g)donec Marcion, præter Creatorem, alium Deum solius bonitatis induceret: (h)Apelles creatorem angelorum nescio quem gloriosum superioris Dei, faceret Deum Legis & Israelis, illum igneum affirmans: Valentinus Æonas suo spargeret, & unius Æonis vitium in originem deduceret Dei creatoris. His solis (i) & his primis revelata est veritas divinitatis; majorem scilicet dignationem & pleniorem gratiam a Diabolo consecutis, qui Deum sic quoque voluerit æmulari, ut de doctrinis venenorum (quod Dominus negavit) ipse faceret discipulos super magistrum. *Luc. 6.*
Eligant igitur sibi tempora universæ hæreses, quæ quando fuerint, dum non intersit quæ quando, dum de veritate non sint: utique quæ ab Apostolis nominatæ non fuerunt, sub Apostolis fuisse non possunt. Si

M 4 enim

(g) Vide progressum hæreticorum, de quibus verissimè dici potest, *Parvus error in principio, maximus in fine*.

(h) Non primus Apelles Angelis adscripsit Creationem Mundi; primus auctor hujusce erroris, juxta Irenæum, Simon Magus. Idem dicas de Valentino non verè parenti Æonum.

(i) Sarcasmus epidus; nam ironicè hæc dicuntur.

enim fuissent, nominarentur & ipsæ, ut & ipsæ coercendæ. Quæ verò sub Apostolis fuerunt,in sua nominatione damnantur. Sive ergò eædem nunc sunt aliquanto (k) expolitiores, quæ sub Apostolis rudes; habent suam exinde damnationem: sive aliæ quidem fuerunt, aliæ autem postea obortæ quiddam ex illis usurpaverunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam consortium damnationis, præcedente illo fine supradicto posteritatis; quo, etsi nihil de damnatitiis participarent, de ætate sola præjudicarentur, tantò magis adulteræ, quantò nec ab Apostolis nominatæ. Unde firmiùs constat, has esse, quæ adhuc tunc nuntiabantur futuræ.

Cap. XXXV. His definitionibus provocatæ a nobis & revictæ hæreses omnes(sive quæ posteræ,sive quæ coætaneæ Apostolorum, dummodo diversæ; sive generaliter, sive specialiter notatæ ab eis, dummodo prædamnatæ) audeant respondere & ipsæ aliquas ejusmodi Præscriptiones adversùs nostram disciplinam. Si enim (l) negant veritatem ejus, debent probare illam quoque hæresin esse, eàdem for-

(k) Utpote humana commenta, quippe facile est inventis addere.

(l) Caput hoc anacæphaleosis est plurium præcedentium.

formà revictam, qua ipsæ revincuntur; & ostendere simul, ubinam quærenda sit veritas, quam apud illas non esse jam constat. Posterior nostra res non est: immò omnibus prior est. Hoc erit testimonium veritatis ubique occupantis principatum. Quod ab Apostolis utique non damnatur, immò defenditur; hoc erit indicium proprietatis. Quam enim non damnant qui extraneam quamque damnaverunt, suam ostendunt, ideoque & defendunt.

Age jam qui voles curiositatem meliùs exercere in negotio salutis tuæ; percurre Ecclesias Apostolicas: apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis (m) præsidentur; apud quas ipsæ authenticæ Litteræ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaja? habes Corinthum. Si non longè es a Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, (n) habes Romam, (o) undè Cap. XXXVI.

(m) Sic vulgo; meliùs in Exemplari Agobardi legitur: *Præsident*.

(n) Luculentissimum testimonium Ecclesiæ Rom.

(o) Convincit locus hic hæreticos, secundùm Priorium, qui universalem adimunt Pontifici Romano auctoritatem, ut intra

dè nobis quoque authoritas præstò est: Ista quàm felix Ecclesia! (cui totam doctrinam (p) Apostoli cum sanguine suo profuderunt: ubi Petrus passioni Dominicæ (q) adæquatur: ubi Paulus Joannis exitu (r) coronatur: ubi Apostolus Joannes postea quàm in oleum igneum demersus, nihil passus est, (s) in insulam relegatur;) Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Ecclesiis(t)contesserarit. Unum Deum novit Creatorem universitatis, & Christum Jesum ex virgine Maria Filium Dei creatoris, & carnis resurrectionem: Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apostolicis litteris miscet, & inde potat fidem:(u)eam aqua signat, sancto Spiritu vestit, Eucharistia pascit, martyrio exhortatur, & ita adversùs hanc institutionem neminem recipit. Hæc est institutio non di-

co

intra Præfecti urbici jurisdictionem, quæ intra centum lapides claudebatur, adstringant.

(p) Petrus, & Paulus Apostolorum principes.

(q) Eusebius H. E. lib. 3. c. 1. *Petrus ad extremum, cùm Romæ versaretur, capite deorsum statuto, sic enim perpeti cupiebat, cruci suffixus est.*

(r) Puta Baptistæ.

(s) Vide Euseb. in Chron. an. 95.

(t) Id Tertull. in 4. adv. Marcion. libro, c. 5. *De Societate Sacramenti confoederantur.*

(u) Hoc est, baptizat confirmat, Eucharistia pascit.

co jam quæ futuras hæreses prænuntiabat, sed de qua hæreses prodierunt. Sed non fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt adversús illam. Etiam de olivæ nucleo mitis & opimæ & necessariæ asper oleaster oritur: etiam de papavere (x) ficùs gratissimæ & suavissimæ ventosa & vana caprificus exurgit. Ita & hæreses de nostro fructificaverunt, non nostræ, degeneres veritatis grano, & mendacio sylvestres. 1. Joan. 2.

Cap. XXXVII.

Si hæc ita se habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea Regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: constat ratio propositi nostri(y), definientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non a Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomine

(x) Ficus pomum Cato dixit; postea inter J. Conf. hæsitatum fuit, an pomorum appellatione venirent ficus. Communiter *Grossi* dicuntur, quos hic Tertul. papaveres ob similitudinem appellat.

(y) In hoc Capite clarissimè ostenditur, hæreticos tanquam a Scripturis alienos, sine Scripturis esse convincendos

ne admittunt. Ita non Chriſtiani nullum jus capiunt Chriſtianarum Litterarum. Ad quos meritò dicendum eſt, Qui eſtis? quando, & undè veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion jure ſylvam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos tranſvertis? qua poteſtate Apelles limites meos commoves? Mea eſt poſseſſio. Quid hìc ceteri ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio: olim poſſideo: prior poſſideo: habeo origines firmas ab ipſis auctoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum. Sicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ita teneo. Vos certè exhæredaverunt ſemper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei, & inimici Apoſtolis hæretici; niſi ex diverſitate doctrinæ, quam unuſquiſque de ſuo arbitrio, adverſús Apoſtolos aut protulit, aut recepit?

Cap. XXXVIII. Illic igitur & Scripturarum & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, ubi diverſitas doctrinæ invenitur. Quibus fuit propoſitum aliter docendi; eos neceſſitas coegit aliter diſponendi Inſtrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuiſsent aliter docere, niſi aliter haberent per quæ docerent. Sicut il-

illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ sine corruptela Instrumentorum ejus: ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in nostris? quid de proprio intulimus, ut aliquid contrarium ei, quod esset in Scripturis deprehensum, detractione vel adjectione vel transmutatione remediaremus? Quod sumus, hoc sunt Scripturæ ab initio suo: ex illis sumus, antequam aliter fuit, antequam a vobis interpolarentur. Cùm autem omnis interpolatio posterior credenda sit, veniens utique ex causa æmulationis; quæ neque prior neque domestica unquam est ejus, quod æmulatur: tam incredibile est sapienti cuique, ut nos adulterum stylum intulisse videamur Scripturis, qui sumus a principio & primi; quàm illos non intulisse, qui sunt & posteri & adversi. Alius (z) manu Scripturas; alius,

(z) Hæreticis, ut aliter, quàm Catholici, docerent, opus fuit Scripturas vel alterare, vel alio modo exponere. Sic Marcion de veteri Testamento nihil recipiebat, de novo quædam tantùm decerpserat, ex Evangelio scilicet Lucæ; & Epistolis aliquibus Pauli Apostoli, resecans ex ipsis quidquid suæ non favebant opinioni; Valentinus autem parciùs se gessit, ac machærà, seu cultro (resecando), non stylo (negando) usus est;

alius, sensús expositione intervertit. Neque enim si Valentinus integro Instrumento uti videtur, non callidiore ingenio, quàm Marcion, manus intulit veritati. Marcion exertè & palam machæra, non stylo usus est: quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit; & tamen plus abstulit & plus adjecit; auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum.

Cap. XXXIX. Hæc sunt ingenia de Spiritalibus Nequitiæ, cum quibus luctatio est nobis, fratres, *Ephes. 6.* *1. Cor. 11.* meritò contemplanda; fidei necessaria, ut Electi manifestentur, ut Reprobi detegantur. Et ideò habent vim, & in excogitandis instruendisque erroribus felicitatem non adeò mirandam, quasi difficilem, & inexplicabilem; cùm de sæcularibus quoque Scripturis exemplum præstò sit ejusmodi facilitatis. Vides hodie ex Virgilio fabulam in totum aliam componi, materia secundùm versus, versibus secundùm materiam concinnatis. Denique (a)Hosidius Geta Medeam tragœdiam ex

(a) Pamelius legit *Ovidius*, cujus Medæa laudatur in Libro de Oratoribus; additumque *Geta*, ut di-

ex Virgilio plenissimè exsuxit. Meus quidam propinquus (b) ex eodem poëta inter cetera styli sui otia Pinacem Cebetis explicuit. Homero-centones etiam vocari solent, qui de carminibus Homeri propria opera more centonario ex multis hinc inde compositis in unum sarciunt corpus. Et utique (c) fœcundior Divina litteratura ad facultatem cujusque materiæ. Nec periclitor dicere, ipsas quoque Scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas, ut hæreticis materias subministrarent, cùm legam, oportere hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possunt.

Sed (d) quæritur, a quo intellectus interpretetur eorum, quæ ad hæreses faciant? A Diabolo scilicet, cujus sunt partes intervertendi veritatem: qui ipsas quoque res Sacramento- Cap. XL.

distinguatur a *Nasone*. Rigaltius retinet lectionem nostram, aitque Hosidium hunc fortasse fuisse illum, qui sub Claudio Consul fuit cum Vasellio. Medææ fragmentum edidit Scriverius in Collect. Veter. Tragicor.

(b) Quis fuerit propinquus ille Tertulliani, haud ignobilis fortè Poeta, ignoratur.

(c) Sacras Scripturas esse thesaurum, in quarum *vel brevi dictione variam sententiarum vim, & immensas divitias invenire licet*, ait Chrysostomus hom. 3. in Genesim.

(d) Pro *Sed quæritur*, *Sequetur* in aliquibus edition. legitur, ex errore typothetarum.

torum Divinorum in idolorum mysteriis æmulatur. Tingit (e) & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: (f) expiationem delictorum de lavacro repromittit: & si adhuc initiat (g) Mithræ, signat illic (h) in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem: & imaginem resurrectionis inducit, & (i) sub gladio redimit coronam. Quid? quod & summum Pontificem in unis nuptiis statuit? Habet & virgines; habet & continentes. Ceterùm

(e) Loquitur etiam Augustinus lib. 2. c. 10. adversùs Parmenianum, & alibi, de Paganorum baptismo.

(f) Aug. adversùs Cresconium lib. 2. c. 25. *Et ipsi non in nomine Sacerdotum suorum, sed Deorum, de quibus vana opinantur, se sanctificari putant.* Hic verò Rigaltius ex Cod. Agobardi legit *expositionem*, interpretaturque *depositionem*.

(g) De Deo Mithra Ambrosius ep. 12. *Quem Cœlestem Afri, Mithram Persæ, plerique Venerem colunt, pro diversitate nominis, non pro Numinis varietate.*

(h) Illic, hoc est in castris Satanæ, in mysteriis Mithræ, Christiana Confirmatio æmulatur, immo & panis oblatio. Audi Justinum in 2. Apologia. *Quod namque Panis, & poculum Aquæ in Sacrificiis ejus, qui initiatur, ponatur, verbis quibusdam additis, aut certè scitis, aut cognoscere potestis.*

(i) Quid sibi velit hoc *Sub gladio redimit Coronam*, explicat Tertullianus lib. de Corona militis, cap. 15., ubi dicit, in mysteriis Mithræ æmulatum quasi Martyrii mimum fuisse.

terùm si Numæ Pompilii superstitiones revolvamus, si sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificalia ministeria, & instrumenta & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus; nonne manifestè Diabolus (k) morositatem illam Judaicæ legis imitatus est? Qui ergo ipsas res, de quibus Sacramenta Christi administrantur, tam æmulanter affectavit exprimere in negotiis idololatriæ; utique & idem & eodem ingenio gestiit, & potuit Instrumenta quoque Divinarum rerum, & Sanctorum Christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, profanæ & æmulæ fidei attemperare. Et ideò, neque a Diabolo immissa esse spiritualia nequitiæ, ex quibus etiam hæreses veniunt, dubitare quis debet; neque ab idololatria distare hæreses, quum & auctoris, & operis ejusdem sint, cujus & idololatria. Deum aut fingunt alium adversùs Creatorem: aut si unicum Creatorem confitentur, aliter eum disserunt, quàm in vero est. Itaque omne mendacium, quod de Deo dicunt, quodammodo genus est idololatriæ: Ephes. 6.

Non omittam ipsius etiam conversationis hære- Cap. XLI.

(x) *Morositatem*, hoc est morum & rituum Judaicorum Scrupulositatem, juxta Rigalt.

hæreticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit; sine gravitate, sine (l) auctoritate, sine disciplina ut fidei suę congruens. In primis quis catechumenus, quis fidelis, incertum est: pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant: etiam Ethnici

Matt. 7. si supervenerint, (m) Sanctum canibus, & porcis margaritas, licèt non veras, jactabunt. Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ; cujus penes nos curam, *Lenocinium* vocant: pacem quoque passim cum omnibus miscent. Nihil enim interest illis, licèt diversa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conspirent. Omnes tument; omnes scientiam pollicentur. Ante sunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipsæ (n) mulieres hæreticæ quàm procaces! quę audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere. Ordinationes eorum temerarię, leves, (o) inconstantes, nunc neophytos conlocant,

(l) In Jure Romano nihil a Senatu decidi poterat, nisi a Consulibus relatum fuisset, & hoc fieri, ipsis auctoribus, dicebat.

(m) *Sanctum* hìc denotat Eucharistiam.

(n) Agit Tertullianus de Ponticis præsertim Marcionitarum mulieribus hìc, & lib. 1. c. 1. adversùs Marcionem.

(o) Ordinationes Hæreti-

cant, nunc (p) sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam faciliùs proficitur, quàm in castris rebellium: ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis sacerdotalia munera injungunt.

De verbi autem administratione quid dicam; cùm hoc sit negotium illis, non Ethnicos convertendi, sed nostros evertendi? Cap. XLII. Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si adjacentibus elevationem operentur: quoniam & ipsum opus eorum non de suo proprio ædificio venit, sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, ut sua ædificent. Adime illis Legem Moysi, & Prophetas, & Creatorem Deum, accusationem eloqui non habent. Ita fit ut ruinas faciliùs operentur stantium ædificiorum, quàm extructiones jacentium ruinarum. Ad hæc solummodò opera humiles & blandi & & submissi agunt. Ceterùm, nec suis Præ-

 sidibus

reticorum vagæ, & non ad Ecclesiarum certarum servitium, ac utilitatem; hinc inferiùs dicitur: *Alius hodie Episcopus, &c.*

(p) Hoc est, eos, qui præfectura aliqua apud Gentiles fungebantur. Curiales servos Reipublicæ.

ſidibus reverentiam noverunt. Et hoc eſt quod ſchiſmata apud hæreticos ferè non ſunt: quia cùm ſint,(q),non parent. Schiſma eſt unitas ipſis. Mentior ſi non etiam a regulis ſuis variant inter ſe, dum unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur quæ accepit: quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam & originis ſuæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique penitùs inſpectæ hæreſes omnes, in multis cum auctoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur. Plerique nec Eccleſias (r) habent, ſine matre, ſine ſede, orbi fide, extorres, ſine lare vagantur.

Cap. XLIII. Notata ſunt etiam commercia hæreticorum cum (s) Magis quàm pluribus, cum Circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, curioſitati ſcilicet deditis. *Quærite, & invenietis*, ubique meminerunt. Adeò & de genere converſationis (t) qualitas fidei æſtimari

(q) Sunt quidem Schiſmata, ſed non advertuntur a nobis, ob communem ipſis cum Catholicis diſcordiam.

(r) Habebant, ſed admodum paucas; & apoſtaticas, non Apoſtolicas.

(s) Vetuſtiores hæretici, ut Simoniani, Gnoſtici, Carpocratiani, magia infames fuerunt.

(t) *A fructibus* nempe *eorum cognoſcetis eos*.

mari poteſt: doctrinę (u) index diſciplina eſt: Negant Deum timendum. Itaque libera ſunt illis omnia & ſoluta. Ubi autem Deus non timetur, niſi ubi non eſt? Ubi Deus non eſt, nec veritas ulla eſt. Ubi veritas nulla eſt, meritò & talis diſciplina eſt. At ubi Deus, ibi metus in Deum, qui eſt initium ſapientiæ. Ubi metus in Deum, ibi gravitas honeſta, & (x) diligentia adtonita, & cura ſollicita, & (y) adlectio explorata, & communicatio (z) deliberata, & (a) promotio emerita, & ſubjectio religioſa, & apparitio devota, & proceſſio modeſta, & Eccleſia unita, & Dei omnia.

Proinde hæc preſſioris apud nos teſtimonia diſciplinæ ad probationem veritatis accedunt: a qua devertere nemini expedit, qui meminerit futuri judicii: quo omnes neceſſe eſt apud Chriſti tribunal adſtare, reddentes rationem, in primis ipſius fidei. Quid ergo dicent, qui illam ſtupraverint adulte- Cap. XLIV.

 rio

(u) Aliqui legunt *Judex*, quod heic idem ſonat, ac *index*.

(x) Apud Catholicos *diligentia adtonita*, ideſt formidoloſa, ne incidat quis in peccatum.

(y) Mores explorabantur eorum, qui Clero adoptabantur.

(z) Communicabant in divinis cum probatiſſimis quibusque.

(a) Honores non pretio, ſed merito adipiſcebantur.

rio hæretico virginem traditam a Christo? Credo allegabunt, nihil unquam sibi ab illo vel ab Apostolis ejus, de * sævis & perversis doctrinis futuris prænuntiatum, & de cavendis abominandisque præceptum. Agnoscant (b) suam potiùs culpam, quàm illorum qui nos tantò antè præstruxerunt. Adjicient præterea multa de auctoritate cujusque doctoris hæretici, illos maximè doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos (c) suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, uti meritò Apostoli crederentur. Quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent, ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis. Itaque (d) veniam merebuntur; qui verò memores Dominicarum, & Apostolicarum denunciationum in fide integri steterint, credo de venia periclitabuntur, respondente Domino: Prænuntiaveram planè futuros fallaciæ magistros in meo nomine, & Prophetarum & Apostolorum etiam; & Discentibus meis eadem ad vos prædicare mandaveram; semel

*al. feris

Matt. 24.

Ubi supr.

(b) Hæretici inexcusabiles erunt ante Tribunal Christi, quia hæreses fuerunt ipsis prænuntiatæ.

(c) Hæretici Magos, circulatoresque imitati non miracula, sed miraculorum simulacra edebant, ut discipulos deciperent.

(d) Ironicè hoc dictum, ut & sequentia.

ſemel Evangelium, & ejuſdem Regulæ doctrinam Apoſtolis meis delegaveram, ſed quum vos non crederetis, libuit mihi poſtea aliqua inde mutare.(e) Reſurrectionem promiſeram etiam carnis: ſed recogitavi ne implere non poſſem. Natum me oſtenderam ex virgine: ſed poſtea turpe mihi viſum eſt. Patrem dixeram, qui ſolem & pluvias facit: ſed alius me Pater melior adoptavit. Prohibueram vos aurem accommodare hæreticis: ſed erravi. Talia capit opinari eos, qui exorbitant, & fidei veritatis periculum non cavent.

Matt. 28. *Joan.* 6. *Matth.* 1. *Matth.* 5. *Matth.* 7.

Cap. XLV.

Sed nunc quidem generaliter actum eſt a nobis adversùs hæreſes omnes, certis & juſtis & neceſſariis Præſcriptionibus repellendas a conlatione Scripturarum. De reliquo, ſi Dei gratia annuerit,(f) etiam ſpecialiter quibuſdam reſpondebimus. Hæc in fide veritatis ci..... legentibus pax & gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti in æternum.

CONTRA HÆRETICOS EXPLICIT.

(e) Eſt hic durus, ſed verus ſarcaſmus in Marcionitas,

(f) Hoc etiam præſtitit Tertul. Scripſit enim adversùs Praxeam, Marcionem, Judæos, Hermogenem, Valentinianos, Apollonium, & Hæreſes omnes.

CATALOGUS HÆRETICORUM.

Sequentia non leguntur in vetustissimo Codice Agobardi, in quo post verba *in æternum*, additur *contra Hæreticos explicit* (a).

QUorum(b)Hæreticorum, ut plura prætercam, pauca perstringam. Taceo enim Judaismi hæreticos(c); Dositheum, inquam, Samaritanum, qui primus ausus est Prophetas, quasi non in Spiritu

(a) Magna est controversia inter Criticos, num quem heic subjicimus Catalogum Hæreticorum fœtus sit potiùs dicendus Tertulliani nostri, an alterius ejusdem ævi Scriptoris. Sunt qui stilum in eo Tertullianeum agnoscant, ut Rigaltius; sunt qui negent. Adfirmantibus præstò est Augustinus, qui libro de Hæresibus, hær. 86. de nostro asserit, Montanistas priusquàm eorum fieret discipulus prostravisse; quod is in alio Opere fecisse non apparet. Quicquid de hoc sit, certum est, Opusculum Tertulliano coævum, nam definit in Praxea: ab Augustino fortasse lectum, ac Tertulliano tributum: & ab Hieronymo in tractatu adversùs Luciferianos excerptum; Quare non incongruum putamus heic illud addere.

(b) Hæc videntur addenda post illa præcedentis Capitis verba: *quibusdam respondebimus*.

(c) Vide Hieronymum lib. adversùs Luciferianos, heic, & per totum opusculum.

ritu Sancto locutos, repudiare. Taceo Sadducæos, qui ex hujus erroris radice surgentes, ausi sunt ad hanc hæresim etiam resurrectionem carnis negare. Prætermitto Pharisæos, qui additamenta quædam Legi adstruendo a Judæis divisi sunt: unde etiam hoc accipere ipsum quod habent nomen, digni fuerunt; Cum his etiam Herodianos, qui Christum Herodem esse dixerunt.

Ad eos me converto, qui ex Evangelio hæretici esse voluerunt; ex quibus est primus omnium *Simon* Magus, (d) qui in Actis Apostolorum condignam meruit ab Apostolo Petro justamque sententiam. Hic ausus est summam se dicere virtutem, id est, summum Deum: mundum autem ab angelis suis institutum: a dæmone se oberrante (e) quid esset Cap. XLVI.

(d) Primum Hæreticum statuunt quidam cum Alexandro Patriarcha Alexandriæ, Athanasio, ac Hieronymo, Judam Iscariotam, appellantque Sacramentariorum principem, ut qui, cùm dixisset Dominus se in cibum carnem daturum suam, scandalum passus respondit, durum esse hunc sermonem, & abiit. Sic interpretatur Chrysostomus hom. 46. in Joannem. Noster cum Irenæo, Hygino, Epiphanio, Anonymo a Sirmondo, sub nomine Prædestinati edito, aliisque incipit a Simone.

(e) Lege cum Rigaltio: *Ad oves oberrantes se, qui esset sapientia, descendisse quærendum, apud Judæos se in phantasmate &c.*

ſet ſapientia, deſcendiſse quærendum apud Judæos: ſe in phantaſmate Dei non paſſum, ſed eſſe quaſi paſſum. Poſt hunc (f) *Menander* diſcipulus ipſius, ſimiliter magus, eadem dicens quæ Simon ipſe: quicquid ſe Simon dixerat, hoc ſe Menander eſſe dicebat, negans habere poſſe quemquam ſalutem, niſi in nomine ſuo baptizatus fuiſſet (g). Secutus eſt poſt hæc & *Saturninus* (h), & hic ſimiliter dicens, Innaſcibilem virtutem, id eſt Deum, in ſummis & illis infinitis partibus & in ſuperioribus manere; longè autem diſtantes ab hoc angelos inferiorem mundum feciſſe; & quia ſplendor quidam luminis deſurſum in inferioribus refulſiſſet, ad ſimi-

(f) Simonem magum plura effutiviſſe perhibent, æonumque & pleromatis vocabula induxiſſe; ejus verò primarium dogma fuit, Spiritum Sanctum emi pecunia poſſe. Simoniani uſque ad Sæculi tertii exitum Eccleſiam perturbarunt.

(g) Quos Eccleſiaſtici Scriptores Gnoſticos vocant, ii Simonis Magi, Menandri, Saturnini, Baſilidis, Nicolai, Carpocratis, Valentini dogmata ſequebantur, unde appellari Intelligentes, & Illuminati volebant. De eo, quod ait nugator Anonymus nota (d) adductus, Menandrum per Linum Pontificem Romanum a conſortio Catholicæ Eccleſiæ ejectum, nihil apud Vetuſtiores Hiſtoricos.

(h) Saturninus, vel Saturnilius, ſub Trajano aut Adriano Imperatore Antiochiæ hæreſim diſſeminavit.

similitudinem illam superiorem propter illius luminis angelos hominem instituere, angelos curasse : hunc super terram jacuisse reptantem : cujus lumen illud, & virtutem misericordiam, scintillam salvam esse, cetera hominis perire. Christum in substantia corporis non fuisse, & phantasmate tantùm quasi passum fuisse : Resurrectionem carnis nullo modo futuram esse. Postea Basilides (i) hæreticus erupit ; hic esse dicit summum Deum nomine Abraxan, ex quo mentem creatam, quam græcè νοῦν appellat ; Inde Verbum ; Ex illo providentiam, ex providentia virtutem, & sapientiam; Ex ipsis inde Principatus, & Potestates, & Angelos factos ; deinde infinitas Angelorum editiones & probolas : Ab istis Angelis trecentos sexaginta quinque cœlos institutos, & Mundum in honore Abraxæ (k), cujus nomen, hunc in se habebat numerum computatum. In ultimis quidem angelis, & qui hunc fecerunt Mundum, novissimum ponit Judæorum Deum, idest, Deum Legis & Prophetarum; quem

(i) Basilides, ut Saturninus, Menandri discipulus, Alexandrinam urbem, totamque Ægyptum suis replevit erroribus.

(K) ΑΒΡΑΞΑΣ, vel ΑΒΡΑΣΑΞ juxta Græcorum computandi modum numerum CCCLXV. constituit.

quem Deum negat, sed angelum dicit. Huic sortitò obtigisse semen Abrahæ, atque ideo hunc de terra Ægypti filios Israel in terram Chanaam transtulisse. Hunc turbulentiorem præ ceteris angelis, atque ideo & seditiones frequenter & bella concutere, sed & humanum sanguinem fundere. Christum autem, non ab hoc, qui fecerit mundum, sed ab illo Abraxa missum venisse in phantasmate: sine substantia carnis fuisse: hunc passum a Judæis non esse, sed vice ipsius Simonem crucifixum esse; unde nec in eum credendum esse, qui sit crucifixus, ne quis confiteatur in Simonem credidisse(l). Martyria negat esse facienda: Carnis resurrectionem graviter impugnat, negans salutem corporibus repromissam. Alter hæreticus *Nicolaus* (m) emersit; hic de septem Diaconis, qui in
Act. 6. 5. Actis Apostolorum allecti sunt, fuit: Hic dicit tenebras in concupiscentia luminis, & quidem fœda & obscœna, fuisse: ex hac permi-

(l) Omnia hæc deliramenta legisse est confutasse.

(m) Nicolaus Antiochenus unus ex VII. primis Diaconibus communionem mulierum vel docuit, vel aliis docendi ansam suo aliquo effato præbuit. Ignatius tamen martyr in sua Epist. ad Trallianos ait, Nicolaitas falsum nomen Nicolai Diaconi usurpasse. A Nicolaitis prodiere Gnostici, Phibionitæ, Epiphanii, Stratiotici, Levitici, aliæque pestes Ecclesiæ.

mixtione pudor est dicere quæ fœtida & immunda sunt.

Æones enim refert quosdam turpitudinis natos, & complexus, & permixtiones execrabiles, obscęnasque (n) conjunctas, & quædam ex ipsis adhuc turpiora: natos præterea dæmones, & deos, & spiritus septem, & alia satis sacrilega pariter & fœda, quæ referre erubescimus, & jam præterimus. Satis est nobis, quòd totam istam hæresim Nicolaitarum Apocalypsis Domini gravissimà sententiæ auctoritate damnavit, dicendo: *Quia hoc tenes, odisti doctrinam Nicolaitarum, quam & ego odi* (o). Accesserunt his hæretici etiam illi, qui *Ophitæ* (p) nuncupantur; nam Serpentem magnificant in tantum, ut illum etiam ipsi Christo præferant. Ipse enim, inquiunt, scientiæ nobis boni & mali originem dedit; Hujus animadvertens potentiam & majestatem Moyses, inquiunt, æreum posuit serpentem: & quicumque ipsum aspexerunt, sanitatem consecuti sunt. Ipse,

Cap. XLVII.

Apoc. 2. 6.

(n) *Conjunctiones*. De Æonibus heic plurima dicere constitueram; sed ea e Scriptoribus Hæreticorum Historiam ex professo tractantibus satius est haurire.

(o) *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi*.

(p) Nicolaitarum etiam soboles Ophitæ, sive Serpentini, circa annum Christi CL. surrexerunt.

Ipse, ajunt præterea, Christus in Evangelio suo imitatur serpentis ipsius sacram potestatem,
Jo. 3. 14. dicendo: *Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis*: Ipsum introducunt ad benedicenda Eucharistia sua. Sed tota istius erroris & scena & doctrina inde fluxit; Dicunt enim de illo summo primario Æone complures alios æones extitisse inferiores; omnibus tamen istis æonem antistare, cujus sit nomen Jaldabaoth: Hunc autem conceptum esse ex altero æone æonibus inferioribus permixto; seque postea, cùm in superiora voluisset eniti, gravitate materiæ permixta sibi, non potuisse ad superiora pervenire, in medietate relictum extendisse totum, effecisse sic cœlum. Jaldabaoth(q) tamen inferiùs descendisse, & fecisse sibi filios septem; quem occlusisse superiora dilatatione; ut quia angeli, quæ superiora essent, scire non possent, ipsum solum Deum putarent. Virtutes igitur illas & Angelos, inferiores homines fecisse; &

(q) De Jaldabaoth sic Epiphanius hæresi 25. *Alii a prædictis Jaldabaoth potissimùm venerantur, asserentes esse primogenitum Barbelonis, adeoque tribuendum ipsi honorem, ut ajunt, quoniam multa detexit; unde libros quosdam sub Jaldabaoth nomine circumferunt*. Nomina hæc e linguis Orientalibus sunt petita, ut patet.

& quia ab infirmioribus & mediocribus virtutibus institutus esset, quasi vermem jacuisse reptantem. Illum verò æonem, ex quo Jaldabaoth processisset, invidia commotum, scintillam quamdam jacenti homini immisisse, qua excitatus per prudentiam saperet, & intelligere posset superiora. Sic rursum Jaldabaoth istum in indignationem conversum ex semetipso edidisse virtutem, & similitudinem serpentis: & hanc fuisse virtutem in paradiso, id est, istum fuisse serpentem, cui Eva quasi filio Dei crediderat. Decerpsit, inquiunt, de fructu arboris, atque ideo generi humano scientiam bonorum & malorum contribuit. Christum autem non in substantia carnis fuisse; salutem carnis sperandam omnino non esse. Nec non etiam erupit alia quoque hæresis, quæ dicitur *Cainæorum* (r). Et ipsi enim magnificant Cain, quasi ex quadam potenti virtute conceptum, quæ operata sit in ipso; Nam Abel ex inferiore virtute conceptum, procreatum, & ideo (s) inferiorem repertum. Hi, qui hoc adserunt, etiam Judam proditorem defendunt, admirabilem illum & magnum esse

(r) Cainæi, vel Cajani, iidem sunt mutato nomine, ac Nicolaitæ, juxta Tertullianum. Vide supra Capite 33. Nota (d).

(s) Hieronymus habet in Indiculo: *Illum esse occisum*.

esse memorantes propter utilitates, quas humano generi contulisse jactatur. Quidam enim ipsorum gratiarum actionem Judæ propter hanc causam reddendam putant. Animadvertens enim, inquiunt, Judas, quòd Christus vellet veritatem subvertere, tradidit illum, ne subverti veritas posset. Et alii sic contrà disputant & dicunt: Quia potestates hujus Mundi nolebant pati Christum, ne humano generi per mortem ipsius salus pararetur, saluti consulens generis humani, tradidit Christum, ut salus, quæ impediebatur per virtutes, quæ obsistebant, ne pateretur Christus, impediri omnino non posset: & ideo per passionem Christi non posset salus humani generis retardari. Sed & illas hæresis processit, quæ dicitur *Sethoitarum*. Hujus (t) perversitatis doctrina hæc est: Duos homines ab angelis constitutos, Cain & Abel; propter hos magnas inter angelos contentiones & discordias exstitisse; ob hanc causam, illam (u) Virtutem, quæ super omnes virtutes esset, quam matrem pronuntiant, dum

(t) Sethoitæ, aut Sethiani, Ophitarum surculus, in Achaja fortasse secundo exeunte sæculo orti sunt, ex Judæis potissimùm, quorum aliquos Sèthum veneratos, author est Augustinus de hæres. hær. 19.

(u) In Indiculo Hieronymi dicitur Trivirtus.

dum Abel interfectum dicerent, voluisse concipi & nasci hunc Seth loco Abelis, ut evacuarentur angeli illi, qui duos priores illos homines condidisent; dum hoc semen mundum moritur & nascitur. Permixtiones enim dicunt angelorum & hominum iniquas fuisse: ob quam causam, illam Virtutem, quam (sicut diximus) pronuntiant matrem, ad vindictam etiam cataclysmum inducere, ut & illud permixtionis semen tolleretur: & hoc solum semen, quod esset purum, integrum custodiretur. Sed enim illos, qui seminis illos prioris instituisent, occultè & latenter, & ignorante illa matre, Virtute, cum illis octo animabus in arcam misisse etiam semen Cham, quò semen malitiæ non periret, sed cum ceteris conservatum, & post cataclysmum terris redditum, exemplo ceterorum excresceret, & effunderetur, & totum orbem & impleret & occuparet. De Christo autem sic sentiunt, ut dicant illum tantummodo Seth, & pro ipso Seth ipsum fuisse (x).

Carpocrates (y) pæterea hanc tulit se- Cap. XLVIII.

O ctam;

(x) Vide quanta errorum monstra qui a centro semel unitatis discesserunt docuerint!

(y) De tempore, quo Carpocrates floruit, non convenit inter Eruditos; licèt autem tam Tertulia-

ctam; Unam esse dicit Virtutem in superioribus principalem: ex hac prolatos Angelos, atque virtutes: quos distantes longè a superioribus virtutibus, mundum istum in inferioribus partibus condidisse; Christum non ex Virgine Maria natum, sed ex semine Joseph, hominem tantummodo genitum, sanè præ ceteris(z) justitiæ cultu, vitæ integritate meliorem: hunc apud Judæos passum: solam animam ipsius cælo receptam, eò quòd & firmior & robustior ceteris fuerit: ex quo colligeret,(a) tentata animarum sola salute, nullas corporis resurrectiones.

Post

lianus, quàm Catalogi Scriptor de illo ante Cerinthum, qui primo sæculo vixit, loquantur, & Prædestinatus ejus errores in insula Cypri a Barnaba Apostolo damnatos afferat; vero tamen similiùs cum Eusebio post Irenæum sub Adriano Imperatore constituendus est. Is Cephalenè, vel potius Alexandriæ ortus, magicisque mysteriis initiatus, communionem docuit mulierum, omnisque impudicitiæ una cum Marcellina quadam perditis fœmina moribus magister fuit. Gnosticorum parens ab eodem Eusebio dicitur; non constat verò, num idem Carpocrates auctor sit Carpocratianorum, & Gnosticorum: omnia certè flagitia, quæ illis, his quoque a Veteribus tribuuntur.

(z) In Indiculo Hieronymi: *Habuisse autem illum spiritum prophetalem*.

(a) Fortasse *Constituta tantùm*, vel *admissa animarum &c.*

Post hunc Cerinthus(b) hæreticus erupit, similia docens. Nam & ipse Mundum institutum esse ab illis dicit: Christum ex semine Joseph natum proponit, hominem illum tantummodo sine divinitate contendens: ipsam quoque Legem ab angelis datam perhibens: Judæorum Deum non Dominum, sed angelum promens. Hujus successor Hebion(c) fuit, Cerintho non in omni parte consentiens, quòd a Deo dicat Mundum, non ab angelis factum; & quia scriptum sit: Nemo discipulus super magistrum, nec servus super Dominum, Legem etiam proponit, scilicet ad excludendum Evangelium, & vindicandum Judaismum (d). *Matth. 10. 24.*

O 2 Va-

(b) Cerinthus ex circumcisione Christianus sub Domitiano, vel potiùs Apostolorum tempore juxta Epiphanium, primùm Jerosolymis, deinde in Asia & Galatia innumeros errores disseminavit, propter quos eum Apostoli ab Ecclesiæ communione segregarunt.

(c) Ebionitæ vel ab eorum mendicitate, id enim Hebraicè *Ebion* significat: vel ab Ebione quodam sic dicti, Judaici belli tempore Nazaræorum, aliarumque sectarum somniis absurdiora alia adjecerunt. Auctor est Epiphanius, Johannem Evangelium suum (anno 97.) contra Ebionitas novissimum scripsisse.

(d) Hieronymus in Indiculo: *Carpocras, Cerinthus, & Hebion. Hi tres sibi successerunt docentes omnia secundùm Le-*

Cap. XLIX. Valentinus (e) autem hæreticus multas introducit fabulas; has ego circumducens breviter expediam. Introducit enim Pleroma &(f) Æones triginta: exponit autem hos per syzygias, ideſt conjugationes quaſdam. Nam dicit in primis, eſſe Bython & Silentium; ex his proceſſiſſe ſemen, mentem, & veritatem; ex quibus erupiſſe verbum & vitam: de quibus rursùm creatum Hominem, & Eccleſiam. Sed enim ex his quoque proceſſiſſe duodecim æonas; de Sermone autem & Vita, æonas alios decem: hanc eſſe æonum

Legem, circumcidi, obſervare Sabbata & dies feſtos Judaicos; Chriſtus enim hæc omnia obſervavit: Sufficere dicentes, ita eſſe Doctorem, ut Magiſtrum.

(e) Valentinus Platonicus in Ægypto primùm docuit ſub Antonino, deinde Romam venit ſub Pontifice Hygino; unde, teſte Tertulliano de Præſcript. cap. 30. pag. 174., unà cum Marcione magiſtro ſuo ſemel & iterum ejectus, noviſſimè in perpetuum diſſidium relegatus eſt.

(f) *Pleroma* eſt plenitudo. *Æones* in veteri Teſtamento ſæcula denotant; apud Valentinianos verò, alioſque priorum ſæculorum Dogmatiſtas homines, vel generationes. Æonum primus *Proon*, ſeu præëxiſtens, & *Bythos*, ſive profunditas, dicebatur incognitus per plura ſæcula fuiſſe, cum *Ennoia*, cogitatione, quæ & *Charis*, gratia, ac *Sige*, ſilentium. Trigeſimus verò *Sophia*, ſapientia, quam etiam denotat nomen *Achamoth*, vel *Hachamoth*.

num triacontada, quæ fit in Pleromate ex ogdoade, & decade, ac dyodecade. Tricesimum autem æonem, Bython illum videre voluisse, & ad videndum illum ausum esse in superiora Pleromatis conscendere. Et quoniam ad magnitudinem ipsius videndam capax non fuit, in defectione fuisse, & pœnè dissolutum esse, nisi quia missus ad constabiliendum illum ille, quem appellant Horon, (g)confirmasset illum dicto Jao;hoc pronuntiatio appellat. Istum autem Æonem in defectionem factum Achamoth dicit in passionibus desiderii quibusdam fuisse, & ex passionibus materias edidisse. Expavit enim, inquit, & extimuit, & contristata est, & ex his passionibus concepit & edidit. Hinc fecit Cælum & Terram & Mare, & omnia quæcumque sunt in eis, ob quam causam omnia infirma esse, & fragilia, & caduca, & mortalia,quæcumque sunt ab ipso facta:quoniam quidem ipse fuerit de (h) aporiatione conceptus atque prolatus: hunc tamen instituisse istumMundum ex his materiis,quasAchamoth, vel pavendo, vel timendo, vel

O 3 con-

(g) Tertul. lib. adversùs Valentinianos ait: *Tam importunè filia occurrisset, ut etiam inclamarit in eam Jao, quasi Porro Quirites, aut Fidem Cæsaris! Inde invenitur Jao in scripturis.*

(h) De Confusione, & pavore.

contristando, vel sudando præstiterat. Nam ex pavore, inquit, tenebræ factæ sunt: ex timore & ignorantia, spiritus nequitiæ & malignitatis: ex tristitia & lacrymis, humida fontium, fluminum materia, marisque. Christum autem missum ab illo propatore, qui est Bythos. Hunc autem in substantia corporis nostri non fuisse, sed spiritale nescio quod corpus de cœlo deferentem, quasi aquam per fistulam, sic per Mariam virginem transmeasse, nihil inde vel accipientem, vel mutuantem. Resurrectionem hujus carnis(i)negat,sed alterius. Legis & Prophetarum quædam probat, quædam improbat: idest, omnia improbat, dum quædam reprobat. Evangelium etiam habet suum, præter hæc nostra. Post hunc exstiterunt (k)Ptolomæus & Secundus Hæretici, qui cum Valentino per omnia consentiunt; in illo solo differunt: nam cùm Valentinus Æonas tantùm triginta finxisset, isti addiderunt alios complures; quatuor enim primùm, deinde alios quatuor aggregaverunt;
Et

(i) Vide Tertullianum de Præscriptionibus c.33. pag. 180.

(k) Ptolemæus, cujus Epistolam ad Floram memorat Epiphanius, a Zacchæo Cæsareensi Episcopo damnatus fuit; Secundus verò a Diodoro Cretensi, si fides habenda sit Prædestinato Sirmondi hær. 12. & 13.

Et quod dicit Valentinus Æonem trigesimum excessisse de pleromate, ut in defectionem, negant isti: non enim ex illa triacontade fuisse hunc, qui fuerit in defectionem, propter desiderium videndi propatoris. Exstitit prætereà (l) Heracleon alter hæreticus, qui cum Valentino paria sentit, sed novitate quadam pronuntiationis vult videri alia sentire; introducit enim in primis illud fuisse quod pronuntiat (m), & deinde ex illa monade duo; ac deinde reliquos Æonas; deinde introducit totum Valentinum.

Non defuerunt post hos Marcus (n) quidam, & (o) Colarbasus, novam hæresin ex Græcorum alphabeto componentes; negant Cap. L.

O 4 enim

(l) Contra Heracleonem Prædestinatus hær. *16.* ait Siculos Episcopos, Eustachium nempè Libybæorum, & Panormeorum Theodorum scripsisse, & Synodo coacta ex Insula illum evadere coegisse.

(m) Addendum heic fortasse: *Valentinus*.

(n) Marcus hæreticus & Magus, quem Prædestinatus hær. 14. a Clemente Pontifice damnatum nugatur, vixit temporibus Irenæi, sæculo secundo exeunte. Ejus absurda dogmata idem Irenæus lib. 1. cap. 8. & seqq. refellit.

(o) Colarbasus, seu Colorbasus primùm Marci discipulus, deinde Colorbasianorum antesignanus juxta Epiphanium, damnatus fuit, si fides Prædestinato hær. 15., in Synodo quadam septem Episcoporum a S. Theodoto Episcopo Pergamensi.

enim veritatem ſine iſtis poſſe litteris inveniri; immo totam plenitudinem & perfectionem veritatis in iſtis litteris eſse diſpoſitam; propter hanc enim cauſam Chriſtum dixiſse: Ego ſum A & Ω; denique Jeſum Chriſtum deſcendiſse, ideſt, columbam in Jeſum veniſse(p), quæ Græco nomine quum περιςερὰ pronuuntietur, habeat ſecundùm numerum, DCCCI. Percurrunt (q) iſti ω, ψ, χ, φ, υ, τ, totum uſque ad Alpha Beta, & computant ogdoas, & decadas, ita ut adferre illorum omnes vanitates ineptum ſit & otioſum; quod tamen non tantùm jam vanum, ſed etiam periculoſum ſit. Alterum Deum fingunt præter Creatorem: Chriſtum in ſubſtantia negant carnis fuiſse: negant carnis reſurrectionem futuram.

Apoc. 3. 8. & 21. 6. & 22. 13.

Cap. LI. Accedit his(r)Cerdon quidam; hic introducit initia duo, ideſt, duos Deos, unum bonum,

(p) *An hiſce nugis* (ait heic Priorius) *immorari liceat, adhuc dubito; ne tamen hoc ſine monito prætereamus,* A, *&* Ω *apud Græcos eundem numerum conficiunt, ac vox* ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ'. *Numerus autem eſt* 801., *ut heic apponitur; unde grammaticales nugæ Marcoſiorum, & Colorbaſiorum.*

(q) Percurrunt Alphabetum ordine retrogrado, ab Ω ſcilicet ad A.

(r) Cerdon ſub Hygino ex Syria Romam venit,

bonum, & alterum sævum: bonum superiorem; sævum hunc, Mundi creatorem. Hic Prophetias & Legem repudiat, Deo creatori renuntiat, superioris Dei filium Christum venisse tractat, hunc in substantia carnis negat, in phantasmate solo fuisse pronuntiat: nec omnino passum, sed quasi passum: nec ex virgine natum, sed omnino nec natum; resurrectionem animæ tantummodo probat, corporis negat; Solum Evangelium Lucæ, nec tamen totum recipit. Apostoli Pauli neque omnes, neque totas epistolas sumit. Acta Apostolorum, & Apocalypsim quasi falsa rejicit. Post hunc discipulus ipsius emersit Marcion quidam (s) nomine, Ponticus genere, Episcopi filius, (t) propter stuprum cujus-

nit, ubi pluriès damnatus, pluriès absolutus. De eo intelligit Tillemontius, quæ Tertullianus cap. 30. de Præscription. pag. 174. de ejus discipulo Marcione ait, postquam scilicet bis ab Ecclesia ejectus fuisset, in perpetuum dissidium ab Hygino relegatum. Falsa igitur, quæ de Cerdone Prædestinatus hær. 23. qui illum sequenti sæculo asserit a S. Apollonio Corinthiorum Episcopo in Synodo Orientalium damnatum.

(s) Vide superiùs pag. 173. nota (s). De Marcione fertur, cùm sub Pontifice Aniceto Romæ B. Polycarpo occurrisset, & ab eo petiisset, an eum nosset, respondisse Polycarpum, *Novi primogenitum Satanæ*.

(t) Inter tot flagitia, quæ de Marcione narrat Tertullianus lib. de Præ-

cujusdam virginis ab Ecclesiæ communione abjectus. Hic ex occasione, qua dictum sit:
Matt.12.33 Omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem malos; hæresin Cerdonis approbare conatus est,(u) eadem dicere, quæ ille superior hæreticus antè dixerat. Exstitit post hunc Lucanus (x) quidam nomine, Marcionis sectator atque discipulus: & hic per eadem vadens blasphemiæ genera, eadem docet, quæ Marcion & Cerdon docuerant. Post hos subsequitur Apelles (y), discipulus Marcionis, qui posteaquam in carnem suam lapsus est, a Marcione segregatus est: hic introducit unum Deum infinitis superioribus partibus: hunc potestates multas, angelosque fecisse; propterea & aliam Virtutem quam dicit, Dominum dicit, sed angelum ponit. Hoc vult videri Mundum institutum ad imitationem Mun-

scriptionibus cap. 30, & libro adversùs Marcionem, nihil de stuprata virgine; Immò potiùs ejus laudat continentiam; hinc dubitandi factus est locus, an is hujusce Catalogi sit auctor.

(u) Supple &.

(x) Lucanus, a quo Lucanistæ, an idem, ac Lucianus, a quo Lucianistæ, de quibus S. Epiphanius in Panario hær. 43., nescio. Si duo, uterque Marcionis sectator fuit.

(y) Apelles Marcionis discipulus, a quo tamen postea secessit, Philumenes cujusdam vaferrimæ fæminæ blanditiis, & somniis, ac deliramentis abductus.

Mundi superioris, cui Mundo permiscuisse pœnitentiam; quia non illum tam perfectè fecisset, quàm ille superior Mundus institutus fuisset. Legem & Prophetas (z) repudiat. Christum neque in phantasmate dicit fuisse, sicut Marcion, neque in substantia veri corporis, ut Evangelium docet; sed eò quòd e superioribus partibus descenderet, ipso descensu sideream sibi carnem & aeream contexuisse: hunc in resurrectione singulis quibusque elementis, quæ in descensu suo mutuata fuissent, in ascensu reddidisse, & sic dispersis quibusque corporis sui partibus, in cœlo spiritum tantùm reddidisse. Hic carnis resurrectionem negat: solo utitur & Apostolo, sed Marcionis, idest, non toto: Animarum solarum dicit salutem; Habet præterea privatas, sed extraordinarias lectiones suas, quas appellat fanerôseis(a) Philumenes cujusdam puellæ, quam quasi prophetissam sequitur. Habet præterea suos libros, quos, inscripsit Syllogismorum, in quibus probare vult, quòd omnia quæcumque Moyses de Deo scripserit, vera non sint, sed falsa sint. His

(z) Auctor Catalogi, ac Origines, & Eusebius hæc afferunt de Apelle, licet S. Epiphanius aliter sentire videatur, & idem Origenes super Epist. ad Titum apud S. Pamphilum.

(a) Idest, Manifestationes.

Cap. LII. His hęreticis omnibus accedit (b)Tatianus quidam alter hæreticus; hic Justini martyris discipulus fuit; post hunc diversa sentire cœpit: totus enim secundùm Valentinum sapit, adjiciens illud, Adam nec salutem consequi posse: quasi non, si rami salvi fiant, & radix salva sit. Accesserunt alii hæretici (c), qui dicuntur secundùm Phrygas: sed horum non una doctrina est. Sunt enim qui (d) Katà Proclum dicuntur, sunt qui secundùm Æschinem pronuntiantur. Hi habent aliam com-

(b) Hic Justini martyris discipulus, quamdiu magister vixit, de religione optimè sentire visus est; eodem verò mortuo, æonas, aliasque Valentini fabulas secutus est. Ejus discipuli *Tatianistæ*, *& Encratitæ*, hoc est Continentes, a nuptiis enim abstinebant, & ab usu vini, ac animalium; Epiphanius tamen de iis tanquam de duplici secta loqui videtur hær. 46.

(c) Quoniam in Phrygia Montani hæresis grassata est, secundùm Phrygas, vel unicò vocabulo Cataphryges ejus Apostoli vocati sunt, scilicet Apelles, Montanus, ejusque prophetissa Prisca, vel Priscilla, & Maximilla, sub Commodo Imperatore, & Pontifice Sotere. Contra hanc hæresim Martyres Lugdunenses scripserunt anno 177. Eleuthero Pontifici, fratribusque per Asiam, & Phrygiam, teste Eusebio lib. 5. c.3. Hist. Eccles.

(d) Proculus, seu Proclus, a quo Proculiani, & Æschines, a quo Æschinistæ, ambo Montanistæ, & Cataphryges, deinde aliorum dogmatum parentes. De Proculianis vide Pacianum epist. 1.

communem blaſphemiam, aliam blaſphemiam non communem, ſed peculiarem ſuam: & communem quidem illam, qua in Apoſtolis quidem dicant Spiritum Sanctum fuiſse, Paracletum non fuiſse: & qua dicant Paracletum plura in Montano dixiſse, quàm Chriſtum in Evangelium protuliſset; nec tantùm plura, ſed etiam meliora atque majora. Privatam autem blaſphemiam illi, qui ſunt Κατὰ Æſchinem, hanc habent, qua adjiciunt etiam hoc, ut dicant Chriſtum ipſum eſse filium & patrem.

Eſt præterea his omnibus etiam (e) Blaſtus accedens, qui latenter Judaiſmum vult introducere; Paſcha enim dicit non aliter cuſtodiendum eſse, niſi ſecundùm legem Moyſi XIV. menſis. Quis autem neſciat, quoniam Evangelica gratia evacuatur, ſi ad Legem Chriſtum rediget? Accedit his (f) Theodotus hæreticus Byzantius: qui poſteaquam Chriſti pro nomine comprehenſus negavit, in Chriſtum blaſphemare non deſtitit; doctrinam enim introduxit, qua Chriſtum hominem tantummodo diceret, Deum autem illum Cap. LIII.

(e) Blaſtus potiùs Marcionis, quàm Montani diſcipulus, juxta Thedoret. hiſt. Eccl. l. 2. c. 25.

(f) Theodotus hic Coriarius fuit, & a Paciano Epiſt. 1. inter Montani Aſſeclas memoratur, differt ab eo, de quo mox loquemur.

illum negaret; ex Spiritu quidem sancto natum ex virgine, sed hominem solitarium, atque nudum, nulla alia præ cæteris, nisi sola justitiæ auctoritate. Alter post hunc (g) Theodotus hæreticus erupit, qui & ipse introduxit alteram sectam, & ipsum hominem Christum tantummodo dicit ex Spiritu sancto, ex Virgine Maria conceptum pariter & natum; sed hunc inferiorem esse, quàm Melchisedech, eò quòd dictum sit de Christo: Tu
Ps. 109. 5. Heb. 5 6. es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Nam illum Melchisedech præcipuæ gratiæ cœlestem esse virtutem: eò quòd agat Christus pro hominibus, deprecator & advocatus ipsorum factus: Melchisedech facere pro cælestibus angelis atque virtutibus; nam esse illum usque adeo Christo meliorem; ut apator sit, ametor sit, agenealo-
Heb. 7. 3. getus sit, cujus neque initium, neque finis comprehensus sit, aut comprehendi possit. Sed post hos omnes etiam (h) Praxeas quidam hære-

(g) Theodotus alter nummularius, eò quòd Melchisedec Christum inferiorem impiè docebat, Melchisedecianorum parens meruit appellari.

(h) Praxeas sub Victore Pontifice, vel Zephyrino docuit, Deum Patrem passum esse, Personarum distinctionem in Trinitate non cognoscens; quare Patropassianorum fuit antesignanus. Optatus lib. 1. ait illum a Zephyrino damnatum.

hæresim introduxit, quam (i) Victorinus corroborare curavit; hic Deum Patrem omnipotentem Jesum Christum esse dicit: hunc crucifixum passumque contendit & mortuum; præterea se ipsum sibi sedere ad dexteram suam, cum prophana & sacrilega temeritate proponit.

EXPLICIT.

(i) De hoc Victorino nihil apud alios Scriptores.

REIM-

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palat. Apostolici Magistro.

D. Archiep. Nicomediæ Vicesg.

REIMPRIMATUR.

Fr. Thomas Augustin. Ricchinius Sacri Pal. Apostol. Magist. Ord. Prædicatorum.

Vita Nova
di M. Sillitti

Latina-
1974